

Directa

Febrer 2025
#586
5 €

Set d'alvocat

EDITA

La Directa SCCL

Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel.: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
Dipòsit legal: B 16982-2016

La *Directa* s'imprimeix a Lerigraf SL,
C. de la Premsa, 2, Alcoletge, Lleida.

Aquesta publicació intenta escriure
amb un llenguatge no racista, no sexista
i no androcèntric.

La *Directa* no comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió.

La *Directa* ha rebut enguany una subvenció
de la Generalitat de Catalunya, que
representa menys d'un 5% del pressupost
de la cooperativa.

General:

directa@directa.cat
Redacció Catalunya
redaccio@directa.cat
Redacció País Valencià
paisvalencia@directa.cat

Edició

Eloi Latorre

Correcció

Èlia Olivan i Miriam Tijani

Coordinació web

Gemma Garcia, Jesús Rodríguez,
Ester Fayos, Txell Rigol i
Albert Alexandre

Coordinació País Valencià

Ester Fayos

Administració i subscripcions

Jordi Vilaró Donat

Coordinació de fotografia

Victor Serri

Coordinació d'art

Pau Fabregat

Comunicació

Carla Benito

Xarxes socials

Anaïs Borràs

Publicitat i distribució

Míriam Blàzquez

Coordinació d'audiovisuals

Marta Pérez

Coordinacions de la revista:

Sota focus

Jesús Rodríguez

Sobiranes

Guillem Martí i Tere Alberó

Fórmules

Gerard Casadevall, Maria Marín
i Vilar i Lluís Pascual

Decreixement

Txell Rigol

Indirecta

Mariana Cantero

Vincles

Ester Fayos

Rebot

Giuseppe Savino, Sara Romero
i Jordi Garcia

La central

Victor Serri

Internacional

Albert Alexandre, Oriol Andrés,
Berta Camprubí i Joan Mas

L'entrevista

Gemma Garcia i Giuseppe Savino

Ideari

Adrián Crespo i Eloi Latorre

Imperdibles

Eloi Latorre

De memòria

Júlia Mas i Eloi Latorre

Pensament

Adrián Crespo

Accents

Gemma Garcia i Jesús Rodríguez

Caplletra

Dani Peralba i Miriam Tijani

L'espina

Carlos Villafranca

Hi han col·laborat:

Portada:

Victor Serri
Pau Fabregat

Textos:

Ester Fayos
Albert Alexandre
Andrés Domínguez
Vicent Almela
Joel Segarra
Andrea González
Sarah Bretschko
Borja Nogué Algueró
Lluís Benlloch
Andrea Ariza
Laila Vivas
Sara Romero
Mar Camps
Nour Salameh
Gemma Garcia
Dídac Jiménez Torras
Andreu Piñol Guiral
Elisabeth Sánchez Legaz
Dolors Bosch Martín
Marc Campos
Ariadna Peralta
Daniel Amelang
Dónal O'Driscoll
Mar Masnou León

Fotografies:

Jorge Fabregat
Julia Molins
Victor Serri
Jaume Ferrando
Mar Camps

Il·lustracions:

Nil Morist
Àngela Dano
Maria Conill
Ra Malazo
Julio Fuentes
Yorgos
Sergi Moreso

Infografies:

Pau Fabregat
Cinquantacinc

Sumem

L'arribada del 2025 ha portat bones notícies per La Directa SCCL. Des de principis d'any, sobretot arran de l'emissió a TV3 del *30 minuts "Infiltrats"*, més de 230 persones s'han subscrit a aquest mitjà. Això té un impacte positiu molt important en el nostre pressupost, i ens permet encarar l'any amb una bona estabilitat econòmica.

A vegades, però les novetats eclipsen el que ja existeix. Des d'aquesta pàgina volem donar les gràcies i la benvinguda a les noves subscriptores. Però seria injust no valorar també aquelles subscripcions que ja hi éreu, algunes amb més de deu anys de fidelitat. Sense elles no hauríem pogut arribar fins aquí.

Com us hem explicat molts cops, la nostra llibertat editorial està estretament lligada a la independència econòmica. Ara ja tenim més de 4.500 subscriptores, i com més siguem, més possibilitats tindrem de continuar publicant investigacions com la dels infiltrats. A les noves i a les de sempre, volem recordar-vos que encara hi ha un graó més on es pot pujar per ajudar a consolidar La Directa: el d'aquelles subscriptores que es fan sòcies de la cooperativa. El model cooperatiu i l'organització horitzontal són l'esperit d'aquest mitjà, que compta amb més de 400 sòcies cooperativistes en les seves diferents modalitats. A les noves i les de sempre, us convidem a pujar aquest graó i venir a sumar encara més.

Jordi Vilaró Donat
Responsable de subscripcions

Alvocat, un a saludable per

TEXT: **ESTER FAYOS**

IMATGE GRÀFICA: **VICTOR SERRI I PAU FABREGAT**

Les darreres dècades, grans empreses agrícoles han vist en el monocultiu d'aquest fruit un negoci sucós que no para de créixer. En algunes zones del País Valencià està guanyant terreny als cítrics. Però l'èxit del producte té una cara menys amable: la gran quantitat de recursos hídrics que reclama i les emissions derivades del transport internacional del producte

Aliment gens r al planeta

Recorrent l'AP-7 per la comarca de la Plana Alta, difícilment es perd de vista el paisatge dominat pels tarongers. Sembla que les taques taronges dels arbres s'estenen a tot arreu. Però a mesura que abandonem l'autopista i ens endinsem en camins rurals, l'estampa citrícola comença a desdibuixar-se pel fruit que ara mateix té més reclam del mercat: l'alvocat. Les seues propietats fan que siga enaltit com un aliment decisiu en tota dieta saludable, i les grans empreses el presenten com "l'or verd" de l'agricultura. Però és un producte amb doble cara: esgotament de recursos hídrics, contaminació o desforestació són algunes de les amenaces que amaga.

Originari de llocs com Mèxic, el Perú o Colòmbia, el cultiu i consum de l'alvocat ha experimentat un notable creixement a Europa i, específicament, a l'Estat espanyol, que posseeix el 85,2% de la superfície agrícola total del continent que es destina al fruit verd i s'ha erigit en el principal importador i exportador europeu. La seua producció es concentra a Andalusia (amb el 75% de la superfície), Canàries (el 12,7%) i els Països Catalans (el 12,3%). D'aquesta darrera procedència, el País Valencià és on més ha arrelat: en deu anys la superfície productiva ha augmentat un 97%, passant de les cent hectàrees en 2009 a les 2.093 en 2021. A les Illes se'n cultiven actualment 25 hectàrees, i Catalunya compta només amb 15, repartides entre el Montsià, el Baix Ebre i la Ribera de l'Ebre, però lidera les importacions i exportacions: importa cinc vegades més alvocats que fa una dècada i n'exporta a Europa el 56%.

Organitzacions ecologistes i agrícoles veuen amb preocupació l'increment d'aquest conreu, a causa de l'ingent consum d'aigua que necessita i la petjada de carboni que deixa. "L'alvocat necessita temperatures i precipitacions elevades. Andalusia, el País Valencià o Catalunya són territoris càlids, però la manca de precipitacions fa que no siguin òptims per a cultivar un fruit que reclama una quantitat d'aigua molt per sobre de la nostra capacitat de recuperació hídrica", emfasitza Gustavo Duch, investigador i membre de l'equip editor de la revista *Sobirania Alimentària*.

Per a fer una estimació de l'impacte en l'atmosfera, Duch explica que cal posar èmfasi en dos factors: "d'una banda, l'alvocat provoca molta desforestació en els principals països productors d'Amèrica Llatina; i per l'altra, és un producte del qual importem moltes tones només per a reexportar-les, la qual cosa suposa una gran despesa en transport". A la mateixa conclusió arriba Ruth Aranda, investigadora del CSIC a l'institut d'Hortofructicultura Subtropical i Mediterrània La Mayora de Màlaga: "la petjada de carboni és superior a la d'altres productes. Ve d'Amèrica Llatina i s'exporta a la Unió Europea. Per tant, es

mou molt més a escala mundial que aquells productes produïts a Espanya i exportats a Europa".

DESAFIAMENT A LA NATURA

L'augment de la superfície d'alvocat en territoris com Andalusia o el País Valencià no s'explica sense tenir en compte l'increment de la demanda del mercat europeu. Duch considera que es tracta d'un producte que "està de moda, com la carn fa trenta anys", però "darrere d'aquesta tendència estan els interessos de la indústria alimentària, de les multinacionals i els fons d'inversió, que han vist una nova forma de fer negoci", continua. "Posen molts diners per a estimular el consum d'alvocat, el venen com un producte saludable, que encaixa amb les dietes veganes o vegetarianes, però no es consideren els impactes negatius", rebla.

Amb l'objectiu de vetllar pels seus interessos econòmics, els grans productors d'aquest fruit han constituït fins i tot l'Organització Mundial de l'Alvocat, des de la qual es pronostica que el consum global del producte es mantindrà en creixement. Alguns portals especialitzats en l'anàlisi de mercats estimen un increment dels ingressos globals del sector de fins a 7.800 milions d'euros en els pròxims dos anys. Però el seu èxit no ha repercutit en la població local dels principals països productors. Cristhian Camilo Rodríguez, antropòleg i president de l'organització en defensa del territori EcoGénova a la regió colombiana de Quindío, denuncia els impactes que la producció intensiva de l'alvocat té a països com Mèxic o Colòmbia: "Les grans empreses situen les plantacions en zones d'alt valor ambiental i s'hi produeix una pèrdua de biodiversitat. Hi ha regions senceres que s'han quedat sense aigua per l'acaparament dels recursos hídrics, i s'han desplaçat comunitats camperoles. La major part de la producció és per a exportar a Europa. És a dir, que l'aigua que tenim ací, d'alguna manera, se l'emporten", conclou.

Els Països Catalans juguen un paper fonamental en la bombolla d'insostenibilitat de l'alvocat i l'espoli dels recursos a les regions americanes d'on prové. Per posar un exemple, el consum anual mitjà en el conjunt de llars de Catalunya s'ha més que duplicat en deu anys: ha passat dels 6.750 quilos als 14.565. Però la major part del que s'importa no es consumeix, sinó que es comercialitza als mercats d'Europa. L'any 2014, Catalunya, el País Valencià i les Illes van importar de països com el Perú, Mèxic o Colòmbia la mateixa quantitat d'alvocats que van exportar: 6.000 tones. Una dècada després, en 2024, la xifra s'ha quintuplicat: els diferents territoris dels Països Catalans importaren 37.034 tones, de les quals 20.652 s'exportaren de nou cap a llocs com l'Estat francès, el Marroc o Itàlia. Segons l'activista d'EcoGénova, "les destrosses ambientals són responsabilitat dels estats, que no regulen la producció, i de les ambicions empresarials per a guanyar diners afavorint el consum, estiga on

Mentre que un quilo de taronges es paga al sector primari a 0,38 euros de mitjana, per la mateixa quantitat d'alvocats el guany mínim és de 2,5 euros

estiga". En la mateixa línia s'expressa Gustavo Duch que, a més, denuncia que la major part de la producció local d'avocat "no satisfà les nostres necessitats, sinó que es ven al mercat global i als consumidors amb més poder adquisitiu".

La investigadora Ruth Aranda sosté que produir i comercialitzar avocats de manera local seria una solució per a no fer un ús insostenible del territori. També reivindica "no abusar d'aquells territoris millors per al seu cultiu i no fer monocultius". El projecte d'agricultura ecològica Fulletes, impulsat per dues germanes a Godolleta (la Foia de Bunyol) porta a la pràctica aquesta filosofia. Marta i María Ferrandis cultiven taronja, clementina, llima, aranja i avocat. Defensen que "el més important per la sostenibilitat i optimització dels recursos és produir en ecològic". Durant el procés de producció de l'avocat, "optem per mantenir viva la coberta vegetal sense ti-

rar herbicides, així mantenim la humitat i no necessitem tanta aigua", aclareix Marta Ferrandis. I a l'hora de comercialitzar, aposten per la venda directa a tendes i grups de consum locals.

LA SEQUERA COLPEJA

"La gran diferència entre altres aliments de regadiu i l'avocat és que aquest, en ser procedent de països amb un clima subtropical, requereix molta més aigua", assegura Gustavo Duch. El volum de consum hídric varia d'un lloc a un altre, segons el clima, la productivitat per hectàrea i de la gestió que es faci de l'aigua. Curiosament, els estudis de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, assenyalen que, a la comarca de la Marina Baixa, l'avocat consumeix 3.465 metres cúbics per hectàrea a l'any, quasi 500 metres cúbics menys que la taronja. Però un estudi de l'organització independent Water Footprint Network, que ►

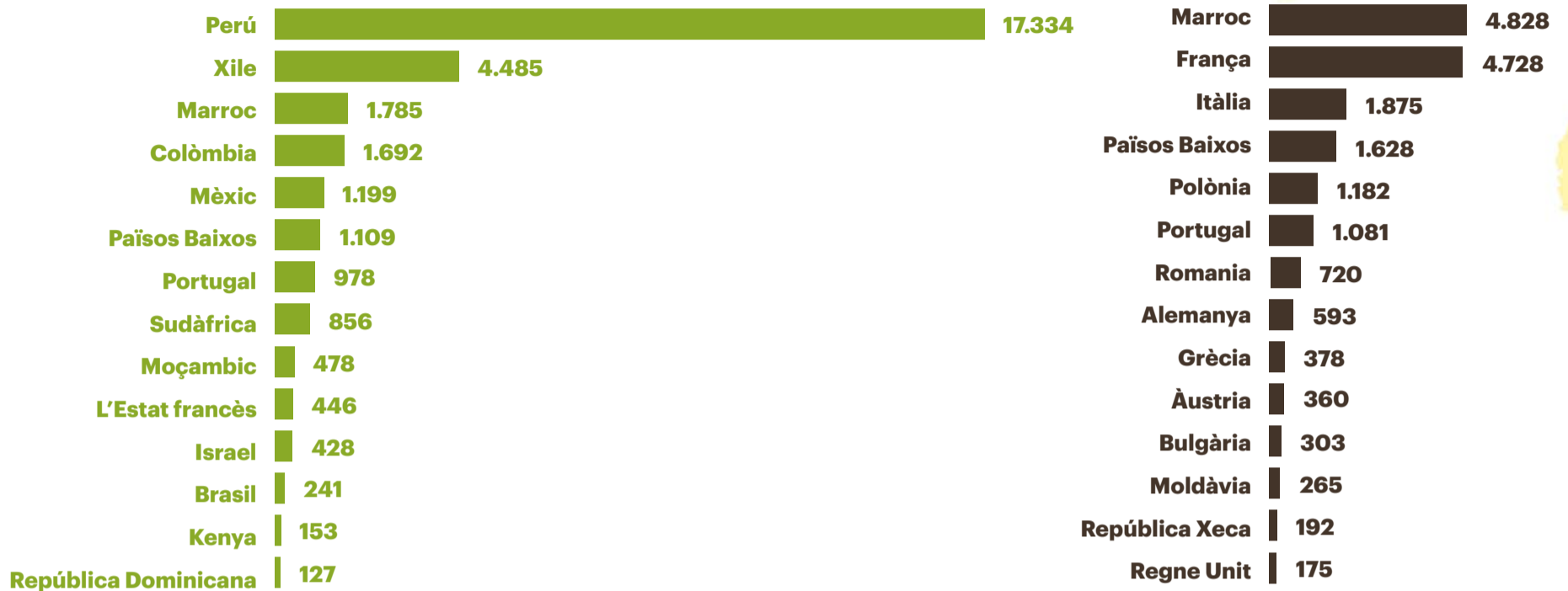
El circuit de l'alvocat als Països Catalans

FONT: Ministeri espanyol d'Agricultura, Pesca i Alimentació

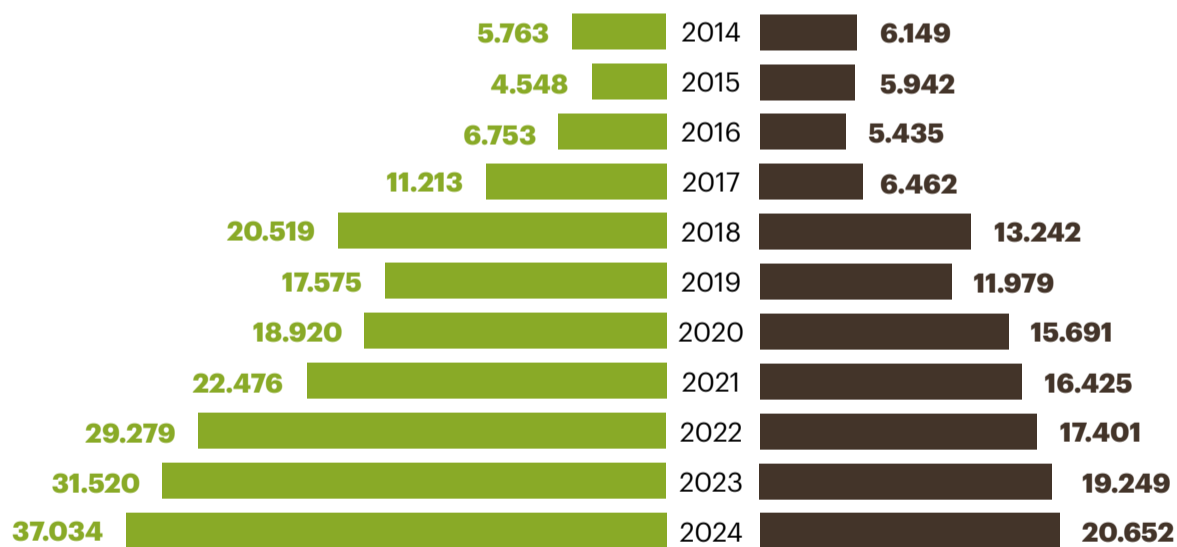
Tones importades

Tones exportades

Els catorze principals importadors i exportadors (2024)

Evolució en l'última dècada

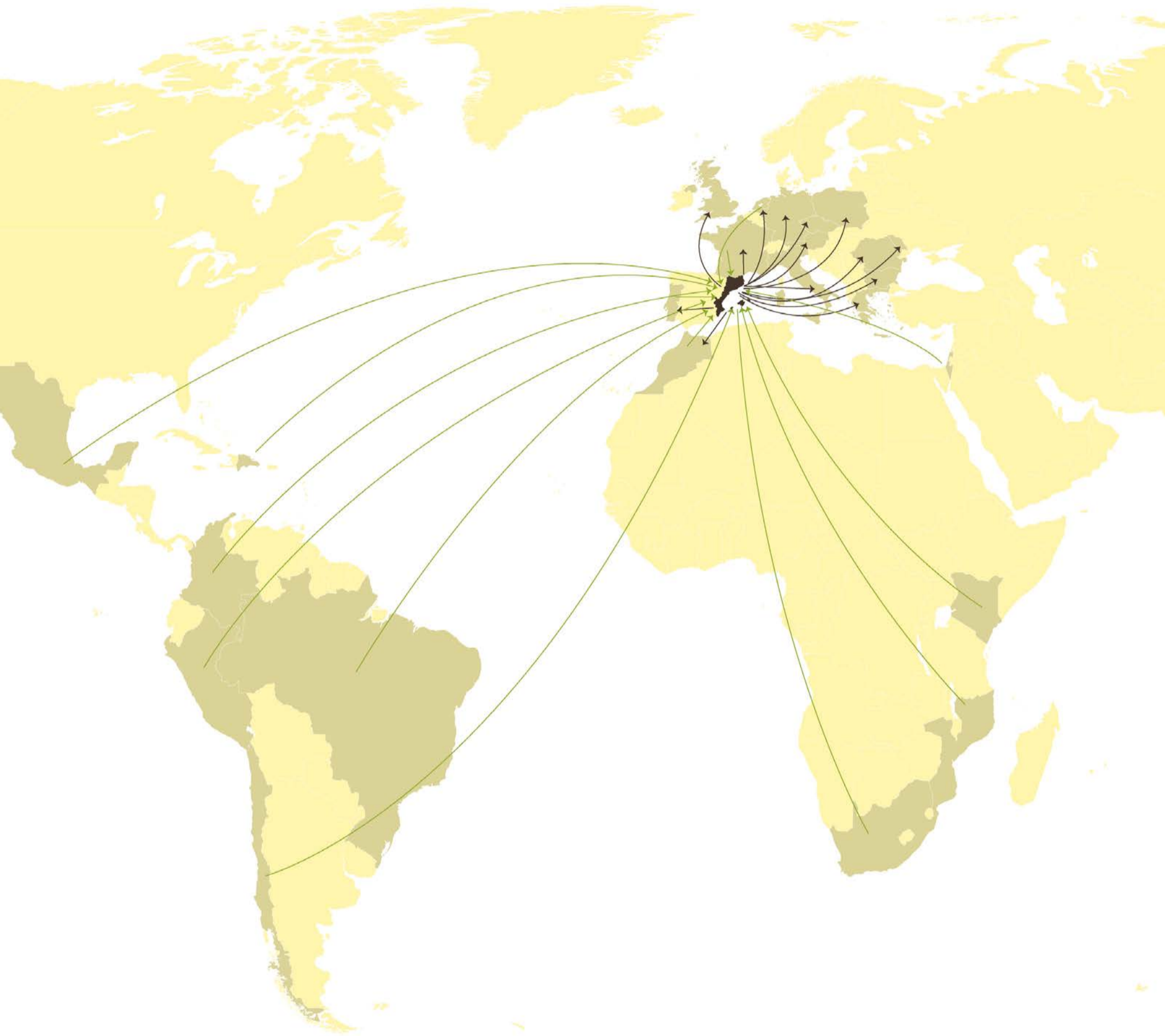

► treballa per la sostenibilitat i eficiència de l'ús de l'aigua, ha calculat una xifra mitjana global de la petjada hídrica d'aquest cultiu: 1.981 litres d'aigua per cada quilo d'alvocat, més del doble que un quilo de pomes (822 litres), de plàtans (790 litres) o de taronges (entre 560 i 748 litres).

Els testimonis que ha recollit la *Directa* entre cultivadors d'alvocats refrenden la tesi d'aquest informe. José Antonio Llorent, enginyer químic jubilat i llaurador, cultiva nespres i alvocats a Callosa d'en Sarrià, municipi de la Marina Baixa pioner en la introducció del fruit verd al País Valencià. En deu anys d'experiència en el sector ha pogut comprovar que "és el fruit que més aigua necessita per superfície. No molta més que el cítric, però és molt més rendible", puntualitza. Assegura que "un agricultor que gasta un metre cúbic en l'alvocat produeix i guanya més que amb els cítrics". El factor clau es troba en

la diferència de preu en origen: mentre que per un quilo de taronges el llaurador rep 0,38 euros, per la mateixa quantitat d'alvocats té un guany de 2,5 euros com a mínim. Llorent també apunta al fet que "l'alvocat encara no presenta plagues i la fruita aguanta més en l'arbre. Per tant, tens més temps per a la collita i no es necessiten tantes mans", circumstàncies que faciliten el treball al camp davant la manca de relleu en el sector.

En un context de crisi citrícola pel desequilibri de preus en origen i destí a causa de les pràctiques abusives dels grans grups de distribució o la competència deslleial del mercat global, l'alvocat s'instaura com un cultiu substitut o complementari a la taronja, que cada any perd superfície en producció: en deu anys n'han desaparegut 7.000 hectàrees al País Valencià. Des de la Marina Baixa, les arrels del fruit verd s'estenen cap al nord, la qual cosa ha posat en alerta la Unió de Llauradors. "És un

cultiu amb necessitats hídriques molt elevades. Ara mateix, tenim un creixement descontrolat en zones que estan en el límit climatològic, amb molta sequera, i el cultiu de l'alvocat podria agreujar la situació”, adverteix Ferran Gregori, tècnic agrícola d'aquest sindicat, i assegura que existeixen “interessos comercials que porten a argumentar que els cultius subtropicals no consumeixen tanta aigua”. Des de l'Associació de Productors d'Alvocats (ASOPROA), Xavier Ferrer, del Departament tècnic de València, defensa que, en l'actual context d'emergència climàtica, qualsevol cultiu de regadiu pot suposar un “problema”, però “el que és ben cert és que l'alvocat no difereix significativament de les necessitats hídriques dels cítrics o el caqui”.

La Marina Baixa, la Safor, el Camp de Morvedre o la Plana Baixa i Alta són algunes de les comarques valencianes que estan més en alerta per situació prolongada de sequera i on, parado-

xalment, més alvocat s'està plantant. Rafa Mansanet, llaurador a Simat de la Valldigna (la Safor) i estudiant de quart d'Enginyeria Agrònoma a la Universitat Politècnica de València, en conrea dues hectàrees junt amb el seu pare i el seu oncle. Van fer el canvi de la mandarina a l'alvocat pels mateixos motius que Llorent: més marge de temps per a la collita i millors preus. Però no se'n sent orgullós: “El debat sobre el consum d'aigua és evident, perquè estem en un territori de secà, i no és sostenible que tinguem tanta superfície en regadiu”. “Si la manca d'aigua continua, personalment, ho arrancaré tot i posaré secà”, albira. Però el que per a alguns és encara un supòsit, per a altres ja ha estat una realitat.

A la finca La Calafa d'Alcanar (el Montsià), dedicada a l'agricultura familiar i ecològica, es van plantar alvocats per compensar els baixos preus de la taronja i la mandarina a ►

► finals dels anys noranta. Tanmateix, en 2018, van decidir aturar bona part de la producció d'alvocat i deixar només alguns arbres per a consum propi. "Si haguéssim comprat més alvocaters, potser haguérem pogut viure bé, perquè es paga bé, però ens demanaven molta més aigua que el taronger", confessa Agustí Grau, llaurador de La Calafa. "Si li donàvem la mateixa quantitat d'aigua que al taronger, produïem menys que el que en teoria pot arribar a produir l'arbre de l'alvocat", continua. La seua experiència li fa arribar a la conclusió que, "si a l'Ebre hi hagués un boom d'alvocat com a Màlaga, tindriem un problema greu, perquè no hi hauria aigua per a tots".

DESFORESTACIÓ I SEQUERA A ANDALUSIA

Els principals territoris de cultiu subtropical a l'Estat espanyol són Granada i Màlaga, on destaca la comarca de La Axarquía. Històricament, hi ha predominat la trilogia agrària conformada pel blat, la vinya i l'olivera, junt amb l'ametller o el cítric. Però al llarg de l'últim mig segle s'ha substituït pel conreu intensiu de fruites tropicals, com l'alvocat o el mango. Rafael Yus, biòleg, investigador especialitzat en fruites subtropicals i membre d'Ecologistes en Acció d'Andalusia, manté un punt de vista molt crític amb el monocultiu subtropical: "Ha estat una bombolla que ha esclatat perquè era insostenible".

La producció d'alvocater a Andalusia ha tingut dos moments d'expansió: la construcció de l'embassament de La Viñuela (Màlaga), en 1989, amb què es va poder augmentar la superfície de regadiu, i la crisi financera de 2008, quan molts inversors del sector immobiliari van trobar en l'alvocat un nou filó per a fer negoci. Va ser llavors quan moltes zones de secà "es van arrasar per a plantar alvocat o mango, fins aleshores relegats a les planures que no superaven els 140 metres d'altitud", recorda Yus. Això va suposar canvis en l'ús del sòl i la desforestació de comarques històricament caracteritzades per una orografia escarpada.

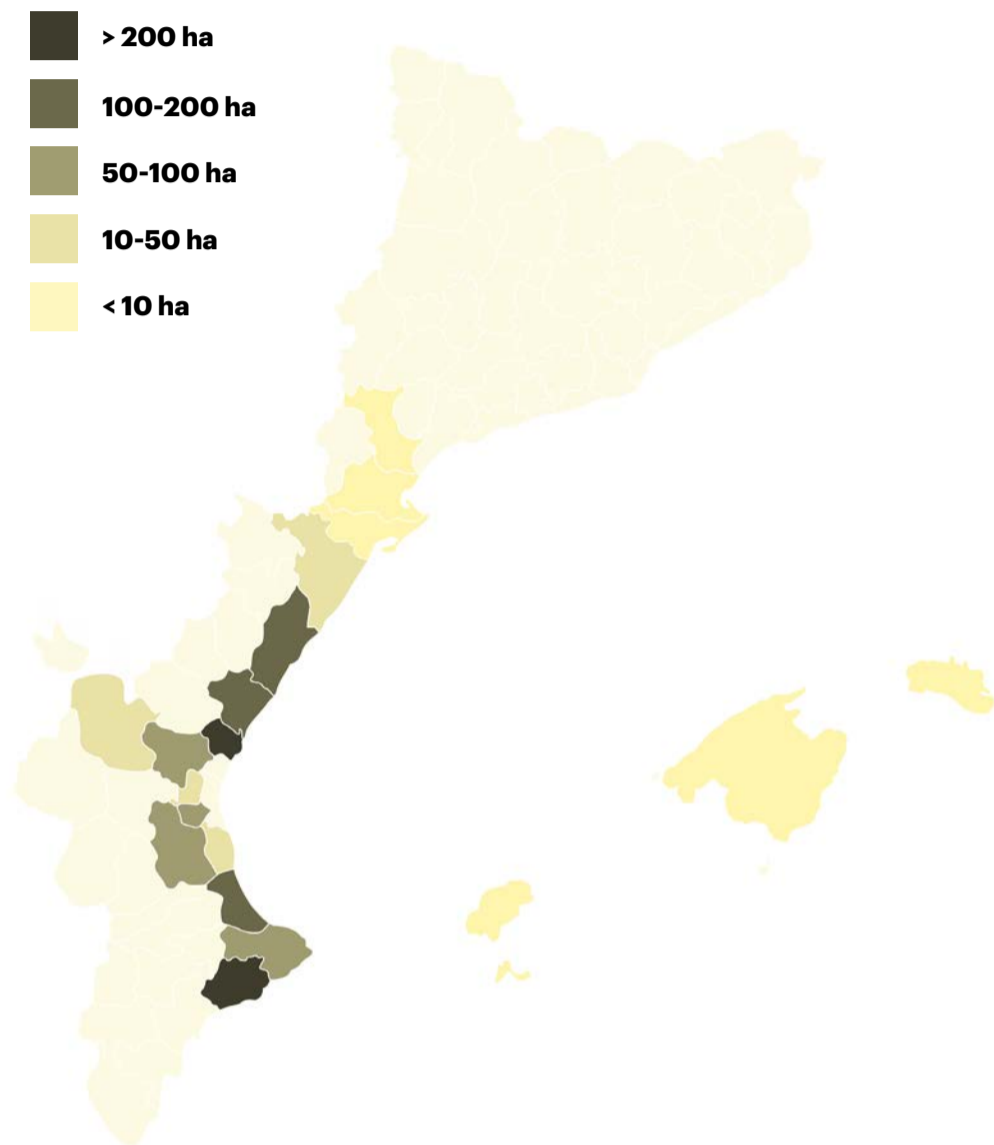
A la desforestació i pèrdua de biodiversitat es va sumar la sobreexplotació hídrica. Tal com relata l'informe d'Ecologistes en Acció *El vertader preu dels aliments: la cara oculta de l'agroindústria a la península Ibèrica* (2024), va començar a incrementar la superfície d'alvocat regada al marge de la regulació, per damunt del nivell màxim d'altitud permès (140 metres), "mitjançant mecanismes com el bombeig d'aigua des de les zones més baixes i la construcció de nombrosos pous il·legals, la qual cosa va augmentar de manera extraordinària el consum d'aigua".

El Servei de Protecció de la Natura (SEPRONA) de la Guàrdia Civil ha detectat més de 250 pous il·legals en La Axarquía, alguns dels quals en municipis situats a més de 600 metres per sobre del nivell del mar. No s'ha pogut obtenir la xifra de sondejors o pous il·legals a casa nostra en el moment de publicar aquest reportatge, però la Confederació Hidrogràfica del Xúquer assegura que ha "tramitat sancions per cultiu d'alvocat a causa de l'augment il·legal de la superfície" autoritzada. Es tracta d'aprofitaments hídrics legalitzats "en els quals ha augmentat la superfície de reg il·legal amb aquest cultiu", principalment a la Marina Baixa i Alta i a la Safor.

L'embassament de La Viñuela, el més gran de la província de Màlaga, fa anys que es troba molt per sota de la seua capacitat. "Tenim una sequera notable que ha començat a provocar la mort dels cultius subtropicals. La producció ha caigut i això ha fet augmentar encara més el preu de venda", exposa Rafael Yus, el qual adverteix que el País Valencià "podria patir una bombolla semblant si s'aposta exclusivament pel monocultiu de l'alvocat". L'experiència d'Hèctor, productor de mango i activista ambiental de Màlaga, que demana mantenir-se en l'anonimat a causa del "conflicte" entre ecologistes i productores, avala les pèrdues. "De 2.000 arbres hem passat a un miler. S'han mort o els hem hagut d'arrencar, perquè no teníem aigua suficient", confessa. Reconeix que es va deixar portar pel boom: "Els preus eren bons i hi havia molta demanda d'Europa, però no vam avaluar bé les necessitats hídriques i l'impacte ambiental". ●

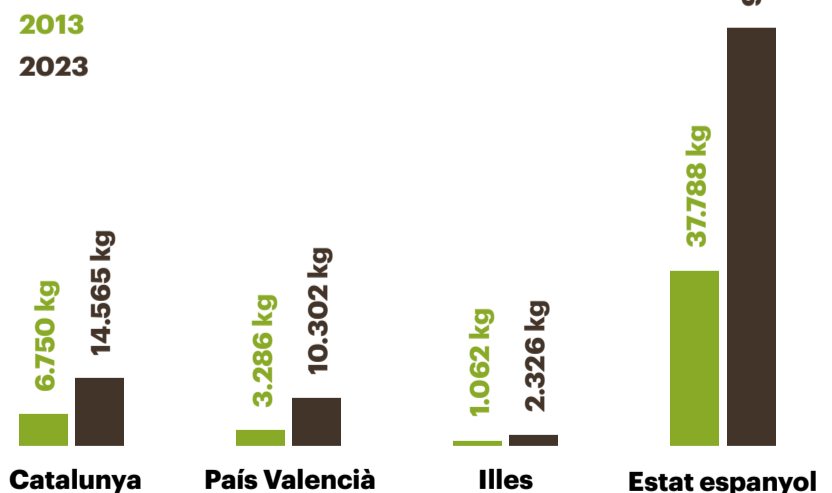
L'expansió als Països Catalans

FONTS: Portal Agrari de la Generalitat Valenciana, Institut d'Estadística de Catalunya, Conselleria d'Agricultura del Govern de les Illes Balears.

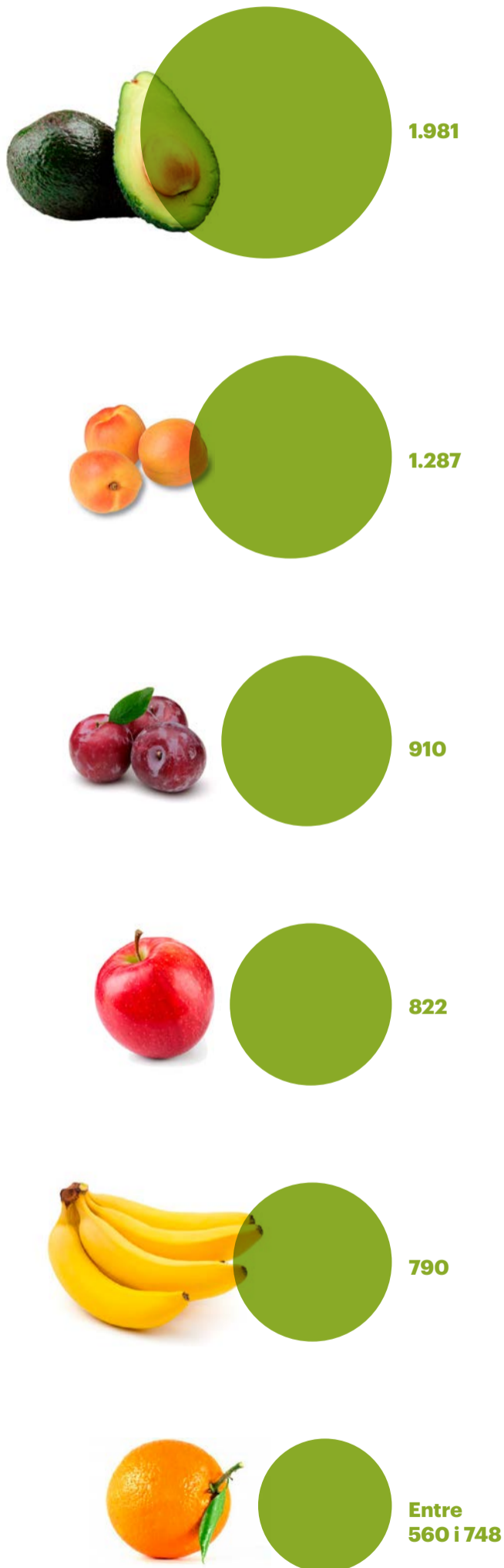
Consum a les Ilars

FONT: Ministeri espanyol d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Litres d'aigua necessaris per produir un quilo de...

FONT: Water Foot Print.

Un puntal del 'realfooding'

L'alvocat s'ha convertit en un ingredient fonamental en la dieta de moltes persones. Cada cop és més habitual en els menús dels restaurants més *trending*, en les receptes de creadores de contingut culinari o en els perfils d'*influencers* del moviment *realfooding*, que promou una alimentació basada en menjar no processat. Es presenta a tot arreu com un dels productes més saludables que tenim a l'abast. Moltes especialistes recomanen menjar-ne pel seu valor nutricional: conté hidrats de carboni, proteïnes, fibra, vitamines o greixos monoinsaturats, els més cardiosaludables; però d'altres qüestionen el seu consum pel fet de no respectar els recursos i condicions climàtiques locals. Susana Cánovas, portaveu del Col·legi de Dietistes-Nutricionistes de Catalunya, reconeix els

beneficis nutricionals del fruit verd: "És una fruita que conté menys aigua que altres i aporta greix cardiosaludable, com l'àcid oleic, a banda de vitamines E, C i B6". No obstant això, no el recomana mai "per l'impacte que pot tenir en el medi ambient. S'ha de tenir en compte la seua petjada ecològica, per la gran quantitat d'aigua que necessita i les emissions de CO₂ de les importacions".

És per això que aconsella optar per productes locals i de temporada que aporten les mateixes propietats nutricionals que l'alvocat i, alhora, "cuiden el nostre medi ambient", subratlla. "Un d'aquests productes és l'oli d'oliva verge. També aporta greix cardiosaludable i el seu cultiu és més sostenible. És un producte de proximitat i, per tant, l'impacte és menor", conclou.

Camps d'alvocaters prop de l'ermita de la Magdalena, a Castelló (la Plana Alta), un dels punts neuràlgics de l'expansió d'aquest conreu als Països Catalans.
| JORGE FABREGAT

Un negoci madurat per l'agroindústria global

TEXT: ALBERT ALEXANDRE

És probable que l'alvocat que hi ha a la nevera de milers de cases dels Països Catalans hagi vingut del mateix indret, ha gi estat produït per una companyia transnacional i ha arribat al mateix port en vaixell.

Un informe de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO) assenyala que el 2024 es van exportar 2,8 milions de tones d'alvocats arreu del món. Es tracta d'una de les tres fruites tropicals més comercialitzades del planeta juntament amb la pinya i el mango, i la primera en volum de negoci. Segons que apunta l'estudi de la FAO, representa "el 57% del comerç mundial de les principals fruites tropicals".

Entre Mèxic i el Perú cultiven el 65% dels alvocats que s'exporten anualment, sobretot als Estats Units i a Europa, que representen el 75% de les importacions mundials. Dit d'una altra manera, el Sud Global abasteix el Nord. El cas de Mèxic escenifica a la perfecció aquesta lògica. L'organització internacional Grain, que dona suport al camperolat, assenyala que el 80% de la producció d'alvocats mexicana es destina als Estats Units. La posició central de Mèxic en el mercat global de l'alvocat va néixer quan les grans empreses dels Estats Units van traslladar "el seu centre de producció de Califòrnia a Michoacán, a mitjan anys vuitanta", assenyala el

periodista d'investigació Heriberto Paredes.

EL PINYOL DEL SECTOR

Avui, les principals empreses del sector alvocater són d'origen estatunidenc i tenen presència a països situats més al sud del continent. Segons s'explica des de Grain, es tracta d'un "grup d'empreses que van ampliant les seves operacions a cada cop més països productors, on implanten filials i han incrementat el seu control sobre les importadores als principals pols de consum global".

Parlem, per exemple, de Mission Produce o Calavo Growers, dues firmes amb seu a Califòrnia que facturen més de mil milions de dòlars anuals i que exploten milers d'hectàrees per abastir els EUA. Més enllà hi ha la sud-africana Westfalia Fruit, que ha absorbit altres exportadores d'alvocat, com la mexicana Aztecavo, la peruana Camet Trading o la xilena Agricom. Els seus mercats principals són Europa i els EUA i, segons que s'apunten des de Grain,

manté "empreses registrades en el paradís fiscal de Delaware".

De fet, segons considera l'organització en defensa del camp, aquesta mena de pràctiques del capitalisme financer són comunes en les principals firmes alvocateres. Mission Produce i Calavo Growers cotitzen a la borsa de Nova York i "atrauen inversions de fons com BlackRock i Vanguard Group".

EL 'PETIT MÈXIC' AL SUD D'EUROPA Europa també està esdevenint una gran devoradora de la fruita verda,

la majoria de la qual arriba pel port de Rotterdam. Malgrat això, al continent hi ha producció autòctona, sobretot a l'Estat Espanyol que, segons Grain, és el principal productor europeu d'alvocats, amb entre 15.000 i 20.000 hectàrees dedicades al seu cultiu, la majoria de les quals es cultiven a Andalusia, les Canàries i els Països Catalans.

Xavier Ferrer, del departament tècnic de l'Associació de Productors d'Alvocats (ASOPROA), patronal amb base a València, considera que és "quasi impossible que les necessitats

La multinacional sud-africana Westfalia Fruit ha absorbit altres exportadores com la mexicana Aztecavo, la peruana Camet Trading o la xilena Agricom

Cultius industrials d'avocats prop d'Uruapán, a Michoacán. | GOVERN DE MÈXIC

Tot i que els principals productors mundials d'avocat són dels EUA, a l'Estat espanyol, sobretot a Andalusia i al País Valencià, comencen a proliferar companyies que es dediquen al cultiu d'aquesta fruita que atrau empresariat amb interessos a sectors com l'immobiliari

de la Unió Europea en consum d'avocat siguin cobertes per producció espanyola" perquè el seu territori "té un potencial productiu molt menor que Mèxic". Alhora, assenyala que "és i serà un actor imprescindible, no només pel paper de productor, sinó pel paper d'intermediari".

La realitat és que el negoci de l'avocat està en expansió i són cada vegada més les empreses que s'hi dediquen. Ferrer especifica que les grans firmes del sector tenen la seva seu a Màlaga. "Són pioneres en el conreu de l'avocat, funcionen com a comercialitzadores i treballen amb importacions i produccions locals", afirma.

Entre les principals empreses del sector radicades a Andalusia trobem Trops, de la qual pengen altres firmes dedicades als fruits exòtics com Frumaco, Trops Import-Export o el Centro de innovacion Trops. Entre les persones que han tingut càrrecs en aquest entramat societari de Trops hi ha José Linares Pérez, que està vinculat a la indústria dels jocs d'atzar mitjançant firmes com Recreativos Alazar

o Azar-96 o Enrique Ramón Colilles, que entre els anys 2017 i 2024, va ser vocal a Cajamar Caja Rural.

Com en el cas de Trops, és freqüent veure en les cúpules de les principals empreses de l'avocat persones que tenen interessos en altres sectors. És el cas de José Luis Montosa, administrador únic de Frutas Montosa i vinculat al sector immobiliari amb Montosa Ruiz. En aquesta companyia també apareixen noms com el de Jose Ángel Saz, qui té una empresa de consultoria i va ser apoderat del grup Godó.

El rastre del sector immobiliari és una constant al món de l'avocat. És el cas de Prudencio López Martínez, administrador únic de l'empresa Natural Tropics, però que amb Calebasti es dedica a la compravenda d'immobles, o el de Víctor Manuel Ruete, que està darrere de l'empresa Tropical Millineum, una companyia administrada per mitjà de les societats Baika Europa, del sector immobiliari. De la mateixa manera, l'administrador de l'em-

presa avocatera Axarfruit, Ángel Álvaro Martínez López està al capdavant de la promotora immobiliària Alvamar Oraval.

Al País Valencià, la lògica és la mateixa. Hi trobem algunes empreses malaguenyes que han estès els seus tentacles al territori i d'altres de nova creació. "D'aquest primer cas es podria esmentar Alcoaxarquía, que ja fa un temps que apostà per instal·lar-se a Sollana", detalla Ferrer. Darrere d'aquesta companyia hi ha José Antonio Alconchel, que té participació en l'empresa de Benaguasil (el Camp de Túria) Janus Fruit. El president d'aquesta companyia és Alejandro Monzón García, que va ser membre del consell de Caja Campo i presideix la firma de begudes Anecwines. Entre els consellers de Janus Fruit també trobem a Juan José Gimeno, que és president de Valorizaciones del Camp de Turia SL, societat dedicada a la gestió de residus, i de Graveras Castellana SL.

La vinculació d'Alcoaxarquía amb el sector immobiliari es fa difi-

cil de resseguir. L'empresa Victoria Agroexplotacion, que abans s'anomenava Alcoholding, actua com a consellera d'Alcoaxarquía i sota la direcció de Maria del Pilar Hurtado, que és administradora de Mayglo, una firma del sector immobiliari, que en el passat havia dirigit el mateix José Antonio Alconchel. Un altre grup amb seu a Andalusia i presència al País Valencià és Reyes Gutiérrez, que compta amb Jesús Piquer Pérez com a administrador únic; aquest també és conseller de l'empresa de lloguer d'immobles Mercado Costa de València. Al seu torn, Tropical Bayper, establerta a Sagunt, és administrada per Vicente Bayona, que del 2016 al 2019 va ser conseller de l'empresa pública de gestió d'obres i serveis de la localitat de Canet d'en Berenguer (el Camp de Morvedre).

Un cas a banda és el Citri&co, grup amb seu a Almassora (la Plana Alta), nascut l'any 2017 a partir de l'entrada del fons d'inversió barceloní Miura Private Equity en la societat local Martinavarro, ja aleshores erigida en el principal dominador del negoci cítric al País Valencià. A partir d'aquest moment va explorar altres productes, sempre dins del camp hortofructícola, entre els quals el raïm i l'avocat. Citri&co no en cultiva a la península Ibèrica, però els importa del Perú, mitjançant la seva filial al con sud-americà, SafrescoGlobal. ●

La cara menys brillant del nou 'or verd' mexicà

L'estat de Michoacán ha esdevingut el principal productor i exportador mundial d'alvocat. Però l'expansió del cultiu intensiu, a banda d'amenaçar la sostenibilitat del territori, també precaritzza i expulsa la població local

TEXT: **ANDRÉS DOMÍNGUEZ**
CHIAPAS, MÈXIC

Mèxic és un dels principals països productors i exportadors mundials d'alvocat. Als Estats Units, país que lidera la importació, s'ha convertit en un aliment indispensable. Per citar un exemple, durant el dia d'emissió de la Superbowl -la final de la lliga de futbol americana- es poden consumir fins a 100.000 tones d'alvocats en un sol dia. Mentrestant, les comunitats productores mexicanes sofreixen ferides cada vegada més prolongues i profundes a causa de les pràctiques de l'agroindústria del fruit verd.

El hass (*Persea americana*) és la varietat d'alvocat més comercialitzada a escala internacional per característiques com la grandària, la mida petita del pinyol, la quantitat de polpa o la duresa de la pell. Segons Diego Cruz López, investigador i un dels autors de l'estudi *Posicionament internacional de l'alvocat produït a Mèxic* (2020), s'estima que quatre de cada deu alvocats que circulen pel món provenen de Mèxic. L'Institut Nacional de Recerques Forestals, Agrícoles i Pecuàries de Mèxic

(INIFAP) va estimar un creixement acumulat del 501,6% en el valor del cultiu de l'alvocat entre 2001 i 2016. S'estima que pot superar els 50.000 milions de pesos en 2030 (2.355 milions d'euros).

El monocultiu de l'alvocat a Mèxic ha conduït a problemes ambientals, com la pèrdua del material genèric, la sobreexplotació hídrica o la desforestació de boscos i selves. D'altra banda, també ha desplaçat de la població local, a causa de les exorsions i l'assetjament per part de grups de crim organitzat. "El monocultiu s'implanta en àrees estratègiques de preservació de biodiversitat i de disponibilitat hídrica. Les grans empreses i l'Estat estan acabant amb aquestes zones i expulsant les comunitats locals. S'han tancat moltes escoles i la gent ha marxat perquè la terra l'acaparen les multinacionals", relata Cristhian Camilo Rodríguez, president de l'organització ecologista EcoGénova.

El cultiu del hass és considerat l'activitat agrícola que més terres ocupa per produir i exportar a països del nord global, tal

com exposa Jesús Janacua, doctor en Desenvolupament Rural per la Universitat Autònoma Metropolitana de Mèxic. L'investigador considera que hi ha una expansió "descontrolada" a Michoacán, estat que lidera la producció mexicana amb 134.942 hectàrees dedicades a aquest fruit. Segons xifres del Servei d'Informació Agroalimentària i Pesquera de la Secretaria de Desenvolupament Rural, en 2004 es van registrar 85 hectàrees d'alvocat hass per a exportació, mentre que per al 2021 havia augmentat fins a les 175 hectàrees.

L'increment de les hectàrees d'alvocat en Michoacán, tal com emfasitza Jesús Janacua, ha ocorregut sense cap qüestionament per part de l'administració, malgrat tractar-se d'un monocultiu que afecta la biodiversitat. Per exemple, provoca canvis en l'ús de sòl, incendis forestals, tala de boscos o eutrofització de les aigües (acumulació de nutrients, en aquest cas, per la presència de fertilitzants). Igualment, en el vessant social, "molts camperols venen les seues terres a les grans empreses perquè estan endeutats i les multinacio-

nals els contracten sota condicions laborals injustes", denuncia Cristhian Camilo. A més, l'ús intensiu d'agroquímics incrementa el risc de desenvolupament de malalties, com càncer, lupus, malformacions congènites i infertilitat masculina i femenina.

Jorge García Santiago, gerent del Centre Internacional per a la Millora del Blat de moro i el Blat (CIMMYT) a Chiapas, insisteix en els efectes negatius del monocultiu, principalment els danys a la biodiversitat local a causa de la sobreexplotació hídrica. "Mèxic i Xile han estat molt afectats per l'esgotament d'aigua derivat del monocultiu d'alvocat", lamenta igualment Camilo.

EXPULSAR LA POBLACIÓ LOCAL
El sexenni de mandat de l'expressident de Mèxic Andrés Manuel López Obrador (2012-2018) es va tancar amb gairebé 200.000 morts violentes. Michoacán ha estat un dels estats més assotats per la violència, afavorida per la disputa entre grups del crim organitzat que pugnen per controlar el poder polític. Els grups delinqüencials han estat presents

Plantacions d'alvocat al Caurio de Guadalupe, a l'estat de Michoacán.
| SÍLVIA FÀBREGAS

Grups criminals practiquen la desposseïció de terres i les extorsions econòmiques a pagesia que es dedica a l'alvocat. Alguns camps són vigilats per grups armats

en la producció d'alvocat, tant en la desposseïció de terres a la població local com en extorsions a productores per exigir una quota econòmica a canvi de deixar-les treballar. Claudio Figueroa, membre de l'àrea d'acció per a la defensa del territori de l'Institut Mexicà per al Desenvolupament Comunitari (IMDEC), denuncia que existeixen parcel·les controlades directament per grups armats, "a causa dels amplis recursos amb què compten per manllevar les terres a comu-

ners i comuneres". "El patró és sempre el mateix: apropiar-se d'aquests terrenys: generalment, els cremen per després sembrar alvocat i mantenir el control del mercat", afegeix.

"L'agricultor -lamenta Figueroa- és l'últim en la piràmide de la producció de l'alvocat. És intimidat pels grups delictius, pressionat per les agroindústries i, per si no fos prou, angoixat per la falta de rendiment en la terra". Les comunitats camperoles denuncien l'abandonament per part

de les institucions. "Per culpa del conflicte armat, de l'endeutament de molts camperols i d'un estat que se'n desentén, es traslladen a la ciutat o acaben treballant com a temporers a les productores d'alvocats", relata Camilo. És per això que Figueroa culpa al sistema de producció i no a l'alvocat com a responsable dels impactes socials, econòmics i ambientals.

LA CIENTIFITZACIÓ DE L'IMPACTE
En la recerca en què ha participat Jesús Janacua es descriu com a "cientifització de l'impacte" l'ús de la tecnologia per deslegitimar les queixes i denúncies de persones afectades per l'afectació ambiental de la producció intensiva d'alvocat. Es refereix a pràctiques com el bombardeig de núvols amb iodur de plata per provocar precipitacions i intentar mitigar la sequera, o a l'ús de canons antipluja durant l'etapa de floració per evitar els efectes de les fortes tempestes.

Aquest estudi va recopilar proves sobre l'impacte de l'ús de canons a Michoacán. La pagesia local ha organitzat diverses accions perquè

aquestes pràctiques es prohibeixin, ja que entén que foragiten la pluja i generen sequera. S'han presentat davant la secretaria de Medi Ambient fins a deu denúncies per l'ús de canons. "Existeix un discurs amb què els causants dels danys subestimen el coneixement dels pagesos que es queixen dels efectes nocius dels aparells. Invaliden les queixes dels que fa més de 500 anys que sembren i coneixen bé el règim de les pluges. S'avantposa així el coneixement modern occidental científista, la qual cosa ens parla de les relacions de poder desigual entre els afectats i els agents de les afectacions", conclou Januaca.

Walter López Báez, director de coordinació i vinculació de l'INI-FAP a Chiapas, defensa que cal orientar la producció de l'alvocat cap a pràctiques més agroecològiques. Coincideix amb Figueroa a exigir un debat sobre l'actual sistema de producció mexicana, aprofitant el boom de l'*or verd* per generar oportunitats per a un camp necessitat de pràctiques més respectuoses amb el medi ambient. ●

Sobiranes

EN ACCIÓ PEL POBLE VALENCIÀ
IN ACTION FOR VALENCIAN PEOPLE

Campanya de Suport i Solidaritat amb les afectades per la DANA
Campaign of support and solidarity with those affected by the floods

ZONE

El vaixell 'Sea Eye 4' al port de Borriana, reconvertit en base operativa per a preparar el menjar i altres productes per a ajudar a les afectades per les inundacions de l'octubre.

AL RESCAT DE L'HORTA SUD PER TERRA I MAR

TEXT: **VICENT ALMELA**

FOTOGRAFIA: **JORGE FABREGAT**

El Grup de Suport l'Aurora, que treballa al port de Borriana abastint vaixells de rescat humanitari al Mediterrani, i la tripulació d'una d'estes naus, el 'Sea Eye', han coordinat una expedició per a atendre les necessitats urgents a les zones més damnificades pels efectes de la dana

L'olor de sofregit de ceba i tomàquet ens dona la benvinguda a la dàrsena del port de Borriana, a la Plana Baixa, un matí d'hivern. Els aromes provenen d'un dels vaixells que hi ha atracats, molt visible per les seues grans dimensions i el color roig. De seguida, pel rètol que figura a un dels laterals de la nau, ens adonem que pertany a l'organització alemanya de rescat marítim *Sea Eye*.

En apropar-nos, veiem una desena de persones treballant a la coberta i emplatant carmanyoles des d'una gran olla: "Són les 200 racions que ixen hui cap a València", ens respon un dels membres de la tripulació. En iniciar la conversa ens adonem que hi ha gent de diferents procedències i, per tant, el valencià, el castellà i l'anglès conflueixen. Segons ens expliquen, algunes formen part de l'equip de bord del vaixell i altres a col·lectius i moviments socials de la Plana.

Des de 2020, el port de Borriana s'ha convertit en un enclavament referent per a moltes embarcacions d'organitzacions i vaixells que es dediquen al rescat humanitari marítim, com Open Arms, Sea Watch, *Sea Eye* o *Louise Michele*. Gràcies a la feina que coordina el Grup de Suport l'Aurora en este indret, nombroses persones i col·lectius dels moviments socials de les comarques de Castelló s'han organitzat en els darrers anys per a donar cobertura i suport a les diferents demandes i necessitats plantejades per estes ONG i han convertit la localitat de la Plana Baixa en un referent solidari dins del circuit de rescat de persones que intenten travessar el Mediterrani per a arribar a Europa.

Des del 29 d'octubre, amb el desastre de les inundacions provocades per la dana, des del Grup de Suport l'Aurora s'ha posat en marxa la iniciativa "En acció pel Poble Valencià", que coordina conjuntament amb l'organització de rescat alemanya *Sea Eye*. Esta aliança aprofita tota l'estructura de vincles creada en els darrers anys amb l'objectiu de cobrir les necessitats més bàsiques de la població afectada pels efectes de la riuada a l'Horta Sud. Vicent Aleixandre, un dels membres del col·lectiu, ens explica la iniciativa mentre acaba de preparar alguns aspectes logístics abans d'eixir cap a València: "Així que va passar la catàstrofe vam moure fils per portar el vaixell de rescat *Sea Eye 4*, que estava fent tasques de manteniment al port de Vinaròs, fins al port de Borriana, i ficar-nos a treballar el més ràpid possible amb les infraestructures de què disposàvem".

Segons explica, l'aliança prèvia que ja existia entre les organitzacions de rescat marítim i els moviments socials i l'associacionisme de les comarques de Castelló ha fet que les accions s'hagen coordinat de forma eficient des del principi: "De seguida ens vam posar en contacte amb la xarxa de casals i ateneus i amb organitzacions sindicals com la CGT per a generar, coordinar i gestionar xarxes logístiques que abastiren a la població en les zones més necessitades, on no arribaven les institucions. Veient també la quantitat de persones que havia perdut el seu vehicle a causa de les inundacions, vam contactar amb col·lectius que treballen el tema de la mobilitat com Soterranya i Castelló en Bici, per a recollir, reparar i obrir un punt de distribució de bicicletes a Paiporta, que coordinem des d'ací, des del port".

Mentre Aleixandre ens mostra la nau on emmagatzemen totes les bicicletes reconduccionades que arriben a poc a poc, un altre membre del col·lectiu ens avisa que just comença la reunió de coordinació de la jornada, al voltant d'una taula a l'aire lliure situada a la mateixa dàrsena. Un cop assegudes i mentre prenen el café, es reparteix a les participants un full amb les diferents accions que es duran a terme durant el dia, es divideixen les tasques i s'expliquen les especificitats de la jornada. En tancar la conversa i resoldre els dubtes pertinents, entre totes, acaben de carregar les racions de menjar i una trentena de bicicletes, ja preparades en la nau que ens acabaven de mostrar, i eixim cap a València amb dos vehicles de grans dimensions. Són les deu del matí.

PRIMERA PARADA, PAIPORTA

En poc més d'una hora arribem al centre de la localitat de Paiporta (l'Horta Sud), on els danys causats per l'avinguda d'aigua de fa més de dos mesos encara són molt presents als carrers. La majoria dels locals encara es troben oberts de bat a bat, amb les portes trencades pels efectes de l'aigua i plens de runa i fang. Un d'estos, situat al carrer de Sant Joan de Ribera, on abans hi havia una carnisseria, s'ha convertit en les darres setmanes en un espai logístic de distribució de bicicletes i àpats. Membres del Grup de Suport Aurora i de l'organització *Sea Eye* l'han condicionat, s'encarreguen d'obrir-lo cada dia i l'han rebatejat com "El Brancal de l'Horta". Des d'estos baixos, que el propietari ha cedit de forma solidària, es distribueix cada dia un centenar de racions de menjar, es gestionen les necessitats de mobilitat de les veïnes i es reparteixen les bicicletes reconduccionades que Castelló en Bici i Soterranya fan arribar cada setmana al port de Borriana.

S'ha posat en marxa un servei de recollida de bicicletes per mitjà de col·lectius com Soterranya o Castelló en Bici, per a cedir-les a persones que han perdut el seu vehicle

Paquets de menjar preparats per la tripulació del 'Sea Eye' a Borriana i que distribueixen voluntàries del Grup de Suport l'Aurora.

Mentre ens trobem a la porta del local, veiem com moltes veïnes passen a recollir racions i aprofiten per a petar la xarrada, sobretot gent gran i famílies que viuen a pocs carrers de distància. Altres acudeixen amb necessitats vinculades a la mobilitat, com és el cas de Nelson, que fa uns dies va registrar les seues en un formulari i hui recull una bicicleta de muntanya: “Soc pintor i treballo a un poble proper, però ara, que no funciona el metro, vaig a treballar caminant i em costa molt de temps arribar a la feina. Gràcies a esta iniciativa puc disposar d’un vehicle i hi arribe menys cansat”, conta.

També s’atura a parlar amb nosaltres Lola, una altra veïna de Paiporta que acudeix al punt solidari amb amigues. “Hui, quan he passat, m’ha cridat l’atenció la fruita que tenien, que feia una pinta boníssima, i n’he agafat per a casa”, detalla. I afegeix: “Estic sola i després del que ha passat em costa molt fer qualsevol cosa, així que iniciatives com esta m’estan venint molt bé per a tirar endavant”. També ens explica que “ara mateix, ací al poble, hi ha moltes organitzacions repartint menjar, i la majoria pareix que t’ho donen per caritat o a canvi d’alguna cosa. Però ací sempre t’ho ofereixen amb tranquil·litat, com una cosa natural i sense pressió. Per mi això és molt important”.

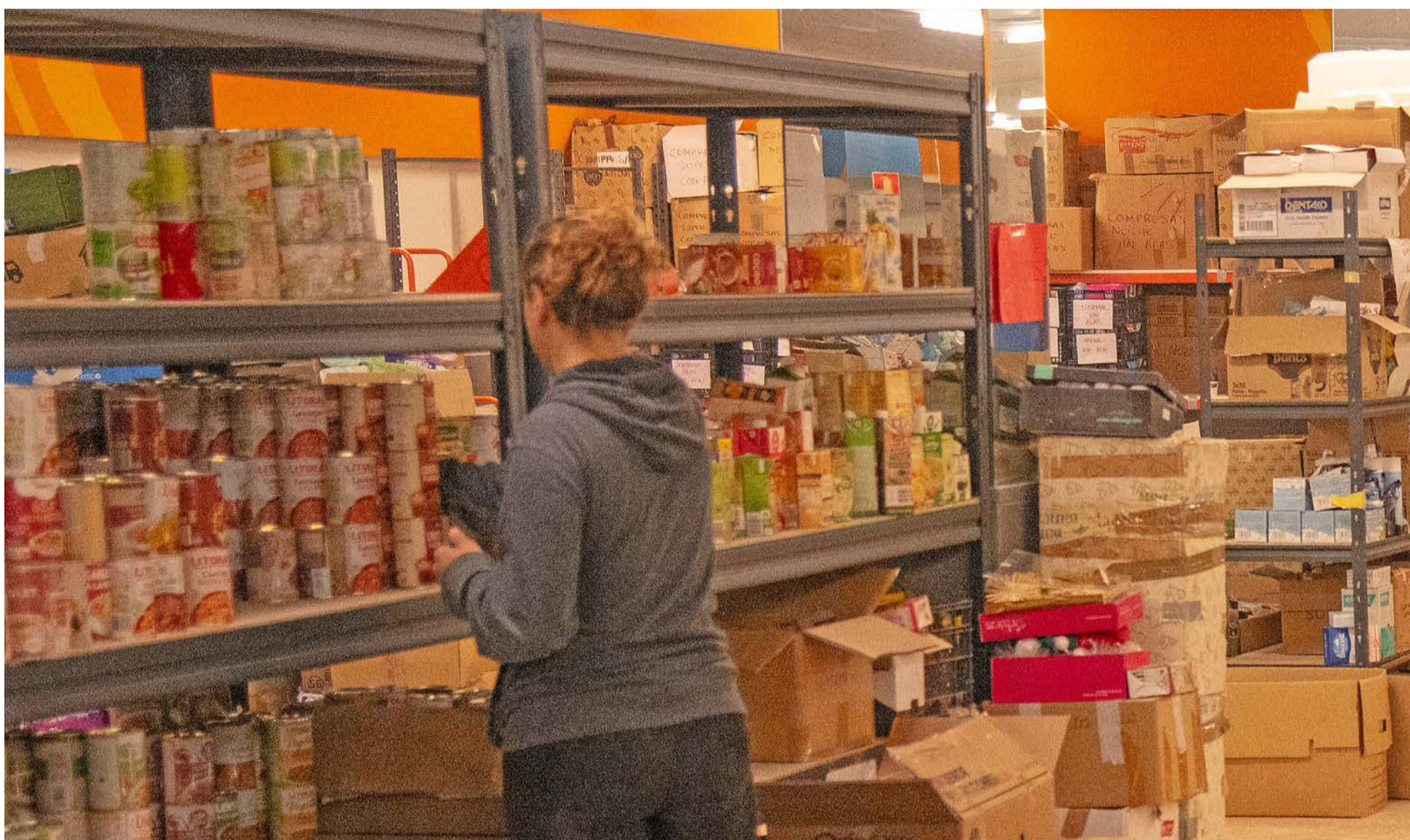
Al cap de poca estona a penes queda una vintena de racions damunt la taula. En eixe moment arriba Fèlix, que coordina una de les brigades de persones voluntàries que es troba netejant un dels garatges subterranis a pocs carrers de distància. “Encara sort d’iniciatives com esta, que arriben on no ho fan

les institucions”, exclama. “Estem treballant des de bon matí i m’emporte una desena de racions perquè les voluntàries puguin menjar. Quina casualitat que ara que tornen a obrir les cadenes de supermercats estan començant a tancar els punts municipals de repartiment d’aliments. Ací encara hi ha molta gent que necessita les xarxes de solidaritat com esta, no només han de pensar en el benefici de les grans cadenes”, conclou amb indignació.

En menys de dues hores ha volat el centenar de racions i les bicicletes que havien de ser repartides ja tenen noves usuàries. Mentre algunes persones s’acaben d’apuntar a la “llista d’espera” per a cobrir les seues necessitats de mobilitat a dues rodes, algunes membres de l’expedició comencen a recollir l’espai, i al cap de pocs minuts tornem a estar muntades als furgons. El trajecte a penes dura quinze minuts fins a la localitat d’Alfàfar, concretament, a un dels barris més damnificats per la riuada: el barri d’Orba, popularment conegut com a Parque Alcosa.

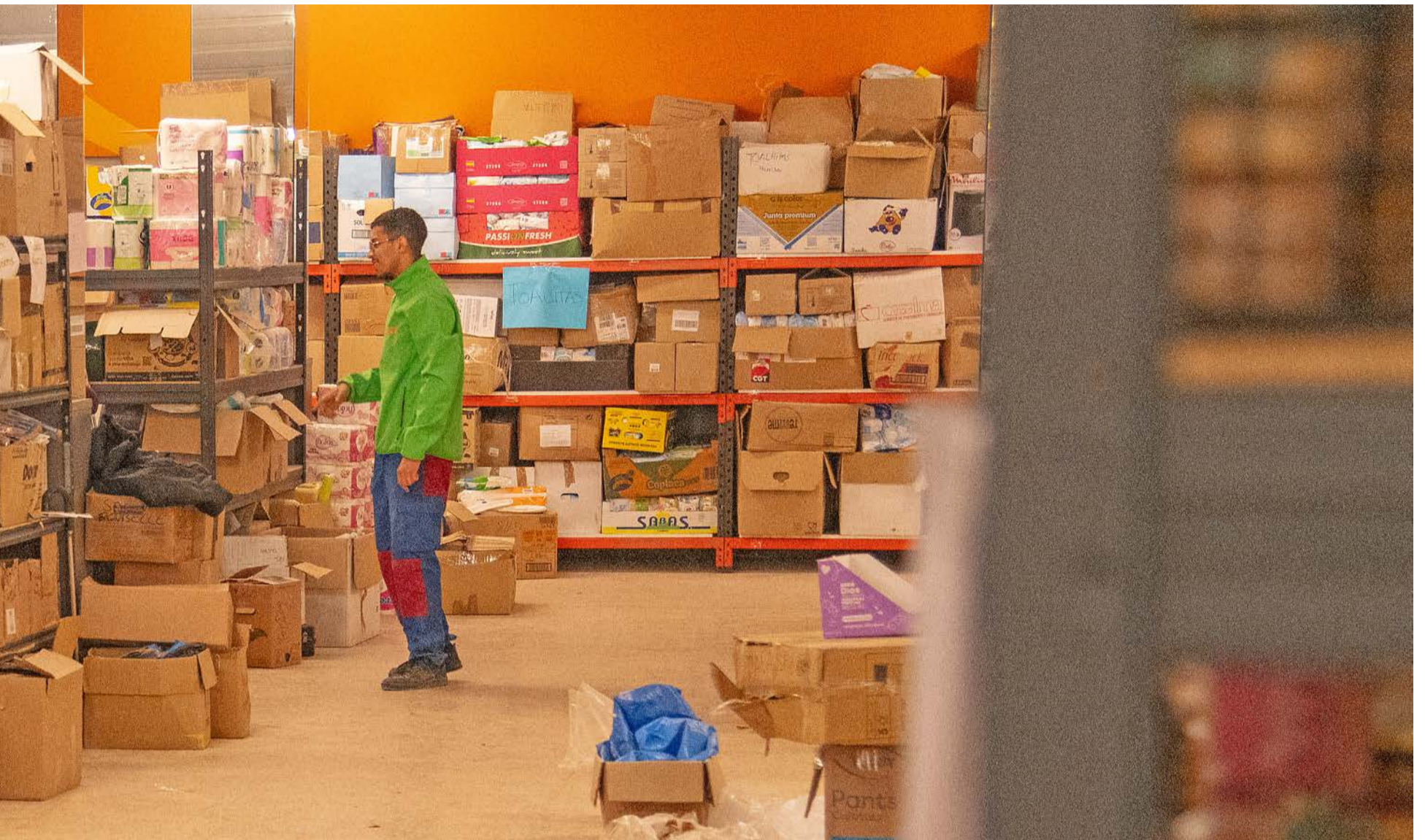
SEGONA PARADA, ORBA

Entre els municipis de Benetússer i Massanassa, i separat del poble d’Alfàfar -al qual pertany administrativament-, arribem al barri d’Orba per la carretera N-340. És un nucli format principalment per blocs d’habitatges de protecció oficial construïts als anys setanta per a acollir persones de classes populars i caracteritzat històricament per l’abandonament institucional pel que fa a serveis públics i infraestructures. Només arri- ►

Un antic supermercat de la cadena Consum, okupat i autogestionat, s'ha convertit en centre de repartiment de productes al barri d'Orba (a Alfafar).

Camió on es carreguen bicicletes a Borriana, abans de transportar-les cap a l'Horta Sud per a posar-les a disposició de persones que han vist la seva mobilitat limitada pels efectes de la dana.

► bar, ens adonem que els danys causats pel desbordament del barranc de Poio, a escassos metres de les cases, van ser catastròfics per a esta població de l'Horta Sud, on van morir quinze veïnes -de les 224 que n'hi havia aquell dia- i centenars d'habitatges i negocis van ser engolits per l'aiguat.

Tot i la magnitud de la catàstrofe, l'esperit de lluita i reivindicació del barri es nota només arribar a la plaça del poeta Miguel Hernández, on aparcuem els vehicles. Allà mateix, en un edifici industrial de rajoles roges, penja una pancarta on es llegeix "Supermercat Popular", amb el símbol del dòlar ratllat. A la porta s'acumula una cua de persones amb carros de la compra, mentre d'altres no paren d'eixir carregades amb brics de llet, arròs, pasta, bolquers o menjar per a mascotes. Este local, que segons ens expliquen havia sigut un supermercat de la cadena Consum tancat des de fa anys, s'ha convertit en les darreres setmanes en un espai de repartiment solidari i gratuït que abasteix de productes bàsics, menjar i materials diversos a la gent del barri que ho necessita. A la mateixa plaça, a escassos metres, trobem el local de la Coordinadora de Col·lectius del Parke Alcosa. Membres d'esta organització veïnal gestionen i coordinen esta iniciativa solidària juntament amb altres veïnes. És precisament ací on la comitiva del Grup de Suport l'Aurora i del *Sea Eye* descarrega el centenar de racions que quedava per repartir. Segons ens expliquen, van destinades a persones que per qüestions de mobilitat no poden eixir de casa i que, per tant, rebran les racions a domicili gràcies a persones voluntàries. "Gràcies a la col·laboració de tots els grups solidaris que estan venint a donar un cop de mà podem tirar açò endavant", ens explica

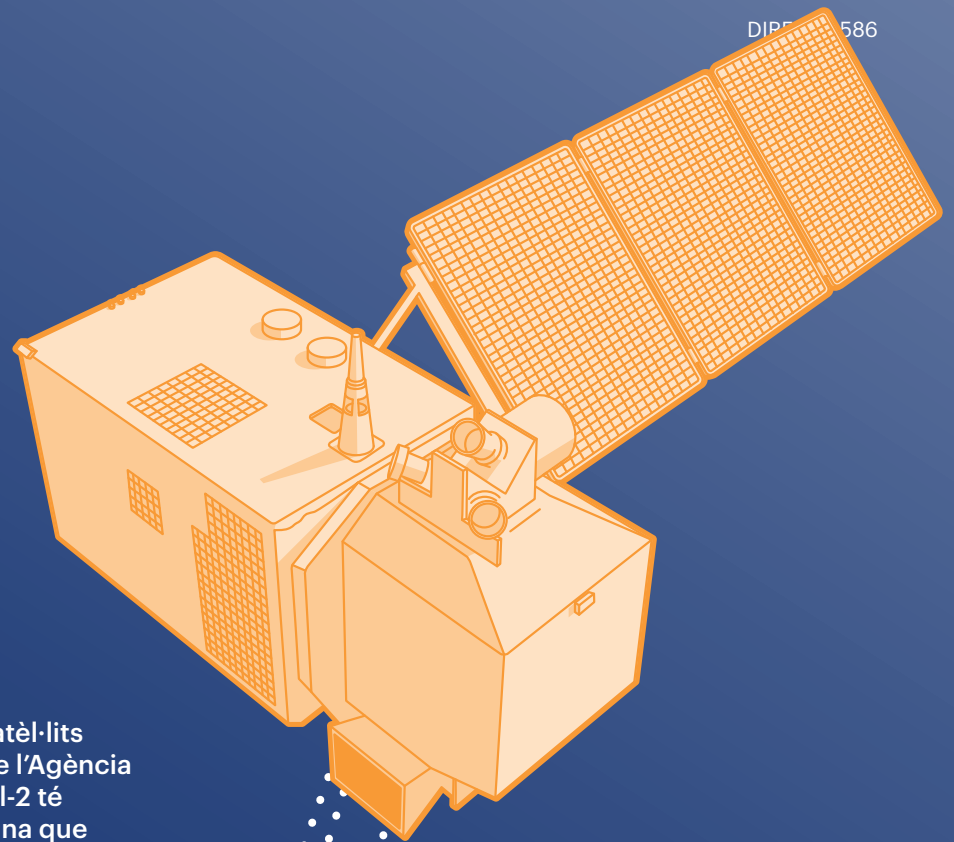
Juanvi, un dels membres de la Coordinadora, que remarca la importància d'iniciatives com la del Grup de Suport l'Aurora i d'articular xarxes de solidaritat entre grups i organitzacions amb diferents sensibilitats però amb una pràctica social comuna: "Des del col·lectiu, i amb les diferents organitzacions que venen a col·laborar, intentem impulsar una altra forma de relacionar-nos, basada en la solidaritat i el suport mutu. Creiem que això és imprescindible, no només durant la fase d'emergència, sinó també per la reconstrucció que ara començarà". I recorda a les institucions que "la reconstrucció l'hem de decidir i fer nosaltres mateixes, veïnat, col·lectius i organitzacions que treballem al barri".

Una volta acabem la conversa amb Juanvi ens adonem que les voluntàries han eixit cap a les cases a fer el repartiment domiciliari de les últimes racions que havien descarregat. Han tocat les dos del migdia i ha arribat el moment de tornar a la base. Ens acomiadem, pugem als vehicles i enfilem direcció a Borriana. Mentre eixim de la zona afectada veiem descampats amb centenars de vehicles destrossats i apilats formant torres de quatre, camps de cultiu fets malbé, plens de runa, multitud d'escombraries i deixalles repartides en rogles, mitjanes i trams de carretera inutilitzats. "Ací hi ha molta faena per fer", comenta Aleixandre mentre ens allunyem i agafem l'autopista direcció nord: "Serà important que la reconstrucció es faça des d'un vessant social i escoltant les necessitats del veïnat de les zones afectades. Si hem d'esperar que les solucions les done el govern valencià, veient com han gestionat esta emergència des del principi, anem apanyades".●

Ulls a l'espai

TEXT: JOEL SEGARRA BIÒLEG I GEÒGRAF, DOCTOR EN CIÈNCIES AMBIENTALS I MEMBRE DE CONCIÈNCIES BARCELONA
ANDREA GONZÁLEZ, BIÒLOGA, DOCTORA EN CIÈNCIES AGROPECUÀRIES I RECURSOS NATURALS I MEMBRE DE CONCIÈNCIES BARCELONA
INFOGRAFIA: CINQUANTACINC

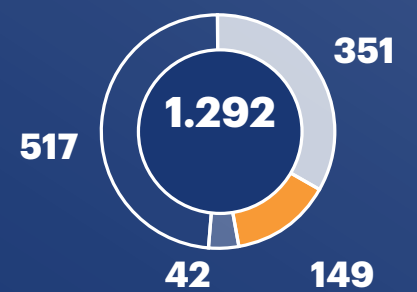
Per entendre el món hem de mirar cap al cel. Sensors instal·lats en satèl·lits prenen dades de la Terra sense tenir-hi contacte directe: és l'anomenada teledetecció. Com els nostres ulls, aquests sensors capten la llum reflectida en les superfícies en forma d'ones electromagnètiques. Els satèl·lits prenen imatges amb una resolució que permet identificar edificis, carreteres, boscos, mines o cossos d'aigua i veure els seus canvis. Tanmateix, la majoria dels satèl·lits d'alta resolució són comercials i el capital no permet un accés lliure a les seves dades, com tampoc ocorre en el cas dels satèl·lits militars. D'altra banda, n'hi ha de resolució mitjana que són de lliure accés: tothom pot descarregar les imatges gratuïtament i tenen un ampli ús comercial, en recerca i en monitoratge ambiental. Per exemple, la NASA, des de l'any 1972, ha enlirat satèl·lits de lliure accés per a la teledetecció planetària. En l'última dècada, l'Agència Espacial Europea (ESA) també ha posat en òrbita diferents satèl·lits de lliure accés. Països com la Xina, l'Índia o el Brasil també tenen programes de teledetecció propis. És interessant el cas del Brasil perquè l'agència espacial brasilera fa un seguiment públic de l'estat de l'Amazònia. Les evidències sobre la desforestació captades per teledetecció van dur a fer que el govern de Jair Bolsonaro bloquegés aquesta agència. Alhora, però, també hi ha usos esbiaixats. Empreses privades ofereixen serveis de teledetecció per incrementar l'extracció de combustibles fòssils o localitzar zones òptimes per a la mineria. En aquesta dialèctica, la teledetecció es pot emprar tant per guiar l'extracció de recursos i la reproducció del capital com per evidenciar la degradació provocada per les activitats extractives i prendre accions per evitar-la. Des de la teledetecció crítica es fa èmfasi a millorar l'ús, difusió i accés a les dades i imatges obtingudes per satèl·lit. Mentre el capital les utilitza per incrementar les possibilitats extractives, la justícia ambiental les ha de fer servir per oposar-s'hi i defensar la vida.

SENTINEL-2

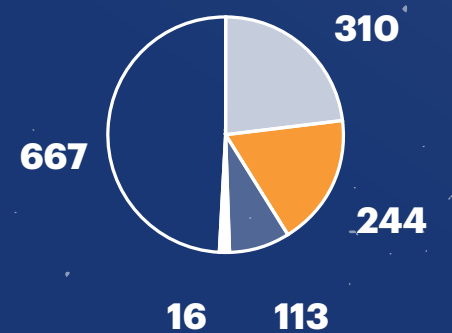
Sentinel és una sèrie de satèl·lits d'observació de la Terra de l'Agència Espacial Europea. Sentinel-2 té sensors de resolució mitjana que capten imatges en rangs com la llum visible i la infraroja.

SATÈL·LITS D'OBSERVACIÓ TERRESTRE OPERATIUS

- Estats Units
- Xina
- Unió Europea i Regne Unit
- Rússia

SECTORS D'OPERACIÓ

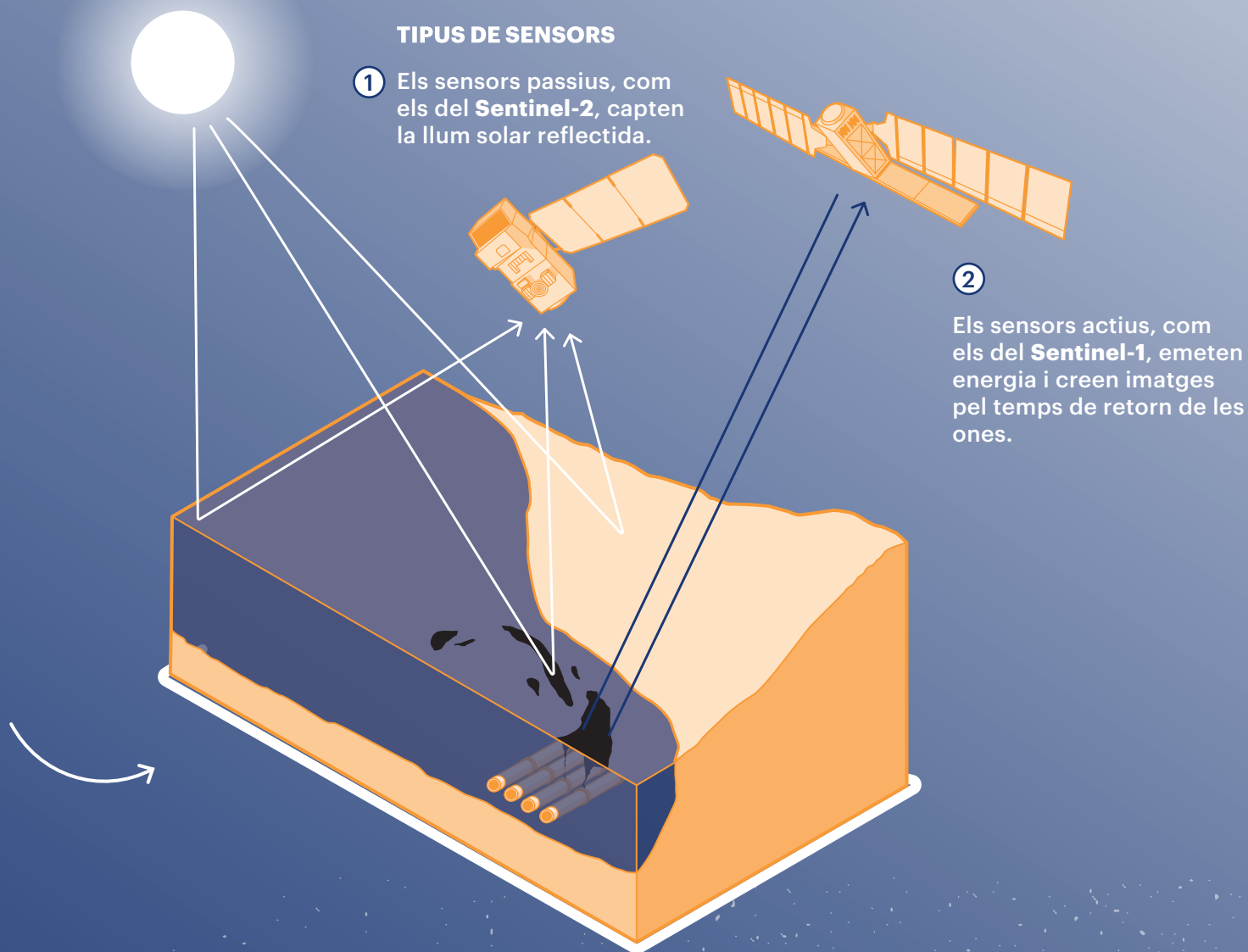

- Comercial
- Governamental
- Militar
- Diversos sectors
- Civil

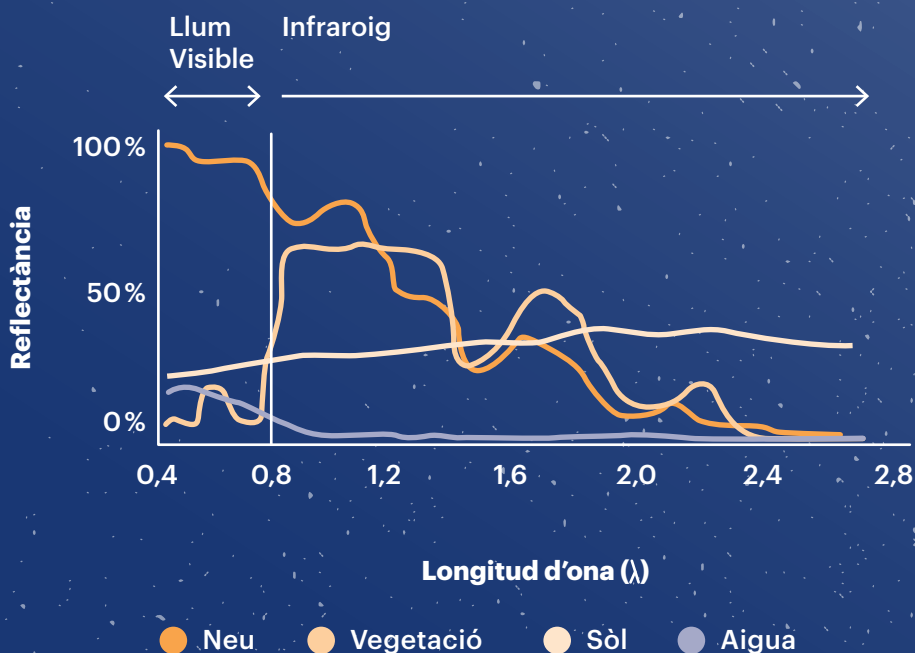
Vessament de petroli (desembre de 2022)

El llac Maracaibo, a Veneçuela, és un dels llocs amb més vessaments de petroli del món, amb més de 28.000 km de canonades submarines. Sense dades oficials, les organitzacions mediambientals es basen en imatges satel·litàries per denunciar-los.

ESPECTRES DE LLUM CAPTATS PELS SATÈL·LIT

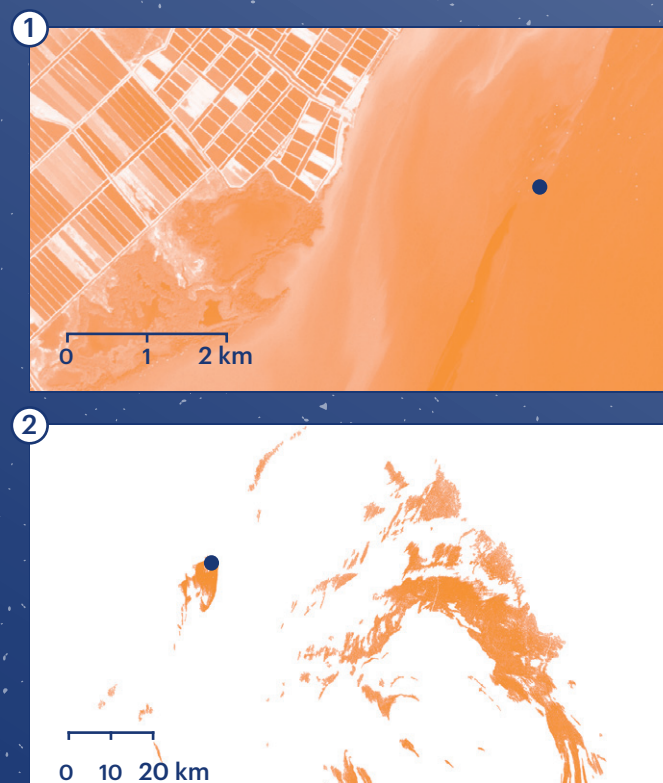
Cada superfície terrestre (aigua, sòl, vegetació, formigó, etc.) reflecteix la llum de manera diferent. Això permet identificar-les i analitzar els paisatges i els seus canvis.

QUÈ VEUEN ELS SATÈL·LITS?

Amb una imatge òptica del Sentinel-2 podem identificar el petroli només en zones de concentració molt alta, mentre que les imatges de radar del Sentinel-1 permeten detectar i mesurar els vessaments amb més detall.

El punt negre representa les mateixes coordenades.

PER SABER-NE MÉS:

Bennett, M. M. et al. | The Politics of Pixels: A Review and Agenda for Critical Remote Sensing | *Prog. Hum. Geogr.*, 46(3), 729(2022).
Segarra, J., González-Fernández, A. et al. | The Role of Critical Remote Sensing in Environmental Justice Struggles | *Prog. Environ. Geogr.*, 3(3), 185(2024).
SIGTE - Universitat de Girona | Què és la teledetecció | Edusat (edu-sat.com, 2021).

Superar la dependència del creixement a les ciutats

Si el postcreixement vol deixar de ser un plantejament teòric i esdevenir una realitat viscuda, les institucions públiques, amb la societat civil, s'han d'involucrar en la transició ecosocial decreixentista. Algunes, com l'Ajuntament de Girona, estan trencant el gel

TEXT: SARAH BRETSCHKO I BORJA NOGUÉ ALGUERÓ

INVESTIGADORES DEL PROJECTE REAL DE L'ICTA-UAB I MEMBRES DE L'ASSOCIACIÓ RESEARCH & DEGROWTH

IL·LUSTRACIÓ: NIL MORIST

El decreixement implica una reducció planificada de l'ús d'energia i de recursos, concebuda per situar l'economia en equilibri amb la biosfera i, alhora, disminuir les desigualtats socials i millorar el benestar humà. L'objectiu és assolir una societat postcreixentista, és a dir, una societat que no depengui del creixement econòmic per al desenvolupament individual i col·lectiu. En la literatura acadèmica sobre polítiques públiques capaces d'impulsar la transició ecosocial cap al postcreixement, sovint es destaquen mesures com la garantia d'ocupació pública, una fiscalitat progressiva, l'expansió dels serveis públics universals i la desmercantilització de les necessitats bàsiques. En general, aquestes reformes compten amb un ampli suport de la ciutadania europea, segons indiquen diverses enquestes recents. Amb tot, pràcticament no hi ha exemples d'administracions públiques que hagin avalat oficialment el decreixement com a part de la seva narrativa i estratègia política. Què passaria, doncs, si una administració governamental trenqués aquest tabú?

Aquest és el cas de l'Ajuntament de Girona, governat des del maig del 2023 per Guanyem Girona en coalició amb Junts i Esquerra, que ha fet una aposta clara i innovadora per articular un municipalisme postcreixentista. Aquesta iniciativa s'ha concretat amb la firma

d'un conveni de col·laboració entre l'Ajuntament i l'associació Research & Degrowth -vinculada a l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals de la Universitat Autònoma de Barcelona (ICTA-UAB)-, amb la col·laboració de la Universitat de Girona i la consultoria de sostenibilitat urbana Dark Matter Labs. L'objectiu d'aquesta iniciativa és desenvolupar i donar suport a la implementació de polítiques i estratègies per al postcreixement a la ciutat. El grup motor d'investigadors i tècnics implicat en el conveni ha començat a treballar en la definició d'un pla de transició ecosocial en clau decreixentista i en com aquest decreixement s'hauria d'aplicar, de manera pràctica, en una ciutat com Girona.

Fins ara, l'equip ha dut a terme el primer d'una sèrie de tallers amb agents de la societat civil i de l'Administració local per entendre millor com l'Ajuntament de Girona queda atrapat en l'imperatiu creixentista. Paral·lelament, un grup d'experts en postcreixement i planejament urbanístic està revisant l'estratègia de sostenibilitat de la ciutat, i aquest procés donarà lloc a un informe a principis de 2025. Aquest document haurà d'analitzar i identificar les capacitats, oportunitats i obstacles per construir el municipalisme decreixentista a Girona. Així mateix, la recerca que es fa en el marc del conveni pretén anar més enllà de l'àmbit acadèmic

i vol arribar a la ciutadania. Per això, el grup motor està elaborant materials educatius municipals -adreçats a l'alumnat de primària, secundària i al públic en general- sobre els límits del creixement i la necessitat d'adaptar, de manera justa i sostenible, el nostre model de vida a la realitat biofísica d'un planeta amb recursos finits.

És destacable que la simple signatura del conveni pel postcreixement a la capital gironina ja ha despertat un interès considerable en altres administracions locals catalanes, de l'Estat espanyol i d'altres llocs, que també volen orientar les seves polítiques urbanes en aquesta direcció. D'altra banda, el món acadèmic nacional i internacional dedicat a la sostenibilitat també hi ha parat atenció. Ara bé, cal reconèixer que la feina que es planteja fer des del consistori és lluny del canvi radical en el model de governança, el sistema econòmic o les relacions de poder establertes en la societat gironina, tal com exigiria una veritable transició ecosocial orientada al postcreixement. Clarament, les capacitats i les competències actuals de les administracions locals no poden impulsar aquest tipus de transformacions. Què caldria, doncs, per avançar en la implementació real de polítiques i estratègies públiques de postcreixement un cop s'ha fet el primer

pas de llevar-los l'estigma en l'àmbit institucional?

Per respondre aquesta qüestió, resulta útil pensar en termes de *dependències del creixement*. Aquest concepte suggereix que un sistema depèn del creixement si, en absència d'aquest, les seves funcions bàsiques es veuen greument afectades. Els estats, per exemple, necessiten mantenir el creixement per sostenir el deute públic de manera estable. Això és especialment problemàtic en un context d'agreujament de la crisi climàtica, ja que sabem que és impossible desvincular del tot el creixement econòmic dels impactes ambientals.

En l'àmbit municipal, les administracions també depenen del creixement per complir funcions bàsiques, com ara la provisió de serveis socials, les infraestructures o la capacitat administrativa. Això és rellevant per a administracions progressistes, que sovint veuen com les necessitats de finançament -per exemple, per millorar els serveis sanitaris públics, l'accessibilitat a l'habitatge o el transport- entren en tensió amb la dependència d'ingressos vinculats al creixement. De la mateixa manera, es requereix el creixement econòmic per sufragar grans projectes d'infraestructures, l'amortització dels quals només té sentit assumint el creixement continu de l'economia local durant les dècades següents.

A més, en la majoria de ciutats existeix una “coalició del creixement” formada per propietaris de solars, béns immobles i mitjans de producció; caps de sectors econòmics clau; associacions empresarials; mitjans de comunicació, i les faccions liberals i conservadores locals. Tots aquests actors s’esforcen per influir en les polítiques municipals i afavorir o incrementar el creixement econòmic, fins al punt de frenar o obstaculitzar mesures que puguin limitar-lo en sectors concrets. Això alimenta la com-

petència interurbana, en què cada ciutat intenta satisfer les demandes de la seva pròpia “coalició” cercant, per exemple, les condicions més favorables per a la inversió privada i pública. Ara bé, aquest model de desenvolupament urbà genera un alt cost per a la majoria de residents, que veuen com l’especulació, l’augment dels preus de l’habitatge o la massificació turística degraden la qualitat de vida i la cohesió social.

La gran pregunta del cas de Girona és si realment el postcreixement pot

materialitzar-se en l’àmbit municipal. En un món tan globalitzat, és difícil respondre-hi amb un sí rotund. Tot i això, és clar que caldran transformacions profundes a tots els nivells administratius si és que les institucions públiques volen participar de la necessària transició ecosocial enfront de la crisi social i ambiental. Els municipis i les ciutats, com Girona, disposen d’eines de govern i d’administració en àmbits clau com l’habitatge, el turisme, la gestió de residus, l’aigua, l’energia, l’educació i la sanitat. Totes aquestes polítiques tenen un efecte directe en la vida diària dels habitants i un potencial elevat de mobilització social, atès que refereixen directament a les condicions materials de vida i bona part de les preocupacions bàsiques de la classe treballadora. Les recents protestes massives entorn de l’habitatge i el turisme demostren que el model urbà basat en l’especulació, l’explotació turística i el consum de luxe empitjora la qualitat de vida de bona part de la ciutadania.

L’interès que han mostrat altres administracions urbanes, investiga-

dors i públic en general pel projecte de postcreixement a Girona revela l’existència d’una finestra d’oportunitat per explorar aquesta via. El repte més gran és transformar la col·laboració entre els investigadors i el consistori gironí en canvis materials tangibles que millorin la vida quotidiana dels gironins i, potser, també la de moltes altres ciutats de Catalunya i d’arreu.

Transformacions com la desmercantilització de l’habitatge, l’energia o l’alimentació; la reconversió del teixit productiu cap a activitats menys destructives ecològicament i més útils per a les necessitats humanes; la revaloració dels treballs domèstics, de cures i de regeneració ecosistèmica, o l’establiment de límits a l’acumulació privada de riquesa i al consum de luxe antisocial, entre d’altres, serien passos necessaris en aquesta transició. Aquestes investigacions haurien de permetre a l’Administració comprendre millor les lògiques urbanes associades a l’imperatiu del creixement, els seus impactes socioecològics i les possibilitats de fer-hi front. ●

En moltes ciutats existeix una “coalició” formada per propietaris de solars, béns i mitjans de producció i associacions empresarials que s’esforcen per obstaculitzar mesures que puguin limitar el creixement econòmic

Gestió comunitària per guanyar benestar veïnal

TEXT: **LLUÍS BENLLOCH I ANDREA ARIZA**
SÒCIES DE LA COOPERATIVA LA DULA

IL·LUSTRACIÓ: **ÀNGELA DANO**

La concessió d'espais públics perquè siguin administrats per entitats veïnals és un mecanisme que aporta proximitat i coneixement de l'entorn. Però, a banda d'equipaments culturals o recreatius, seria estratègic incorporar aquesta ferramenta a la gestió comunitària de les cures en entorns vulnerabilitzats

La gestió de serveis i equipaments públics per part de la ciutadania és un fenomen en creixement en els darrers anys. Les associacions locals governen, en diferents indrets de la nostra geografia, centres cívics i culturals, horts urbans i casals joves de caràcter públic. També hi trobem exemples d'alguna biblioteca o ateneu de foment del cooperativisme. El cicle polític dels ajuntaments del canvi, malgrat les nombroses deficiències d'aquestes experiències, ha sigut un marc rellevant per a la promoció d'aquests models de gestió. En aquest article ens preguntem com aquestes iniciatives suposen o poden implicar una millora del benestar del veïnat.

L'enfocament de la gestió comunitària, conceptualitzat a Barcelona, aposta perquè la gestió dels béns i serveis públics pugui ser realitzada per entitats sense ànim de lucre arrelades als territoris. També advoca per promoure la participació de la comunitat en les iniciatives de gestió veïnal per esdevenir, d'aquesta manera, processos ben enriquidors de democràcia directa en l'escala local. Alhora, es considera un valor central la cura de les persones implicades, els processos col·lectius que s'articulen o l'entorn urbà on s'insereix.

Tots aquests valors promouen que les experiències de gestió comunitària tinguin un impacte notori en la vida de l'entorn. Per exemple, la gestió directa per part de veïns i veïnes d'un barri atorga un coneixement notable, tant de les necessitats que té aquest territori com dels actius i recursos comunitaris que hi existeixen. Així mateix, la voluntat de dinamitzar el territori sol generar una preocupació per abastir la diversitat de grups socials que habiten a l'entorn.

Tanmateix, no totes les experiències de gestió comunitària aconsegueixen impactar en el benestar de la mateixa manera. Algunes ho fan de forma ben destacada, mentre que altres presenten mancances significatives. És a dir, malgrat els valors que s'hi proposen, no és un objectiu que es desenvolupi de forma automàtica. Per aquesta raó, és d'interès indagar quines pràctiques incrementen el benestar del veïnat. De fet, la qüestió de l'impacte comunitari ha estat objecte de diferents propostes des de les experiències de governança veïnal.

Una de les més destacades és el Balanç Comunitari promogut per la Xarxa d'Espais Comunitaris de Catalunya. Es tracta d'un mecanisme d'autoavaluació per a equipaments

governats pel veïnat que explora diferents aspectes de la gestió interna o de la relació amb la comunitat. És una extraordinària aposta per anar més enllà de les mètriques habituals de l'Administració pública i obrir-les a una dimensió eminentment qualitativa. Un altre exemple és la recerca pilot duta a terme a València per a estudiar l'impacte en salut del Centre Cívic 3F, gestionat per l'associació veïnal d'aquest barri. Aquest treball, que hem pogut coordinar en els darrers mesos, se centra a investigar quins efectes té l'espai sobre els hàbits de vida de la població, les relacions socials que s'estableixen o els determinants més estructurals de la salut, com ara l'habitatge o el treball. L'impacte, almenys en els dos primers apartats, és ben alt.

Com tots dos projectes revelen, un dels efectes més importants dels espais de gestió comunitària és la capacitat de generar nous entorns de sociabilitat, on es creen relacions socials i s'incrementa la cohesió. Aquesta troballa està en sintonia amb tota la recerca que s'ha dut a terme al Regne Unit sobre l'impacte de les infraestructures comunitàries en el benestar. Un bon exemple és el treball de What Works Centre For Wellbeing. Al nostre territori, la investigadora Marina Pera ha analitzat les estratègies que han utilitzat diferents experiències de la ciutat de Barcelona per generar interaccions de forma exitosa entre grups socials diversos. Destaca l'articulació de sinergies entre entitats, el disseny d'activitats puntuals o l'aprofitament dels recursos existents als barris.

Ara bé, més enllà d'aquesta constatació, ens interessa especialment com aquests espais de radicalitat democràtica són capaços de generar pràctiques de benestar col·lectiu, que excedeixen tant de les propostes de tallers regulars com de les programacions culturals, siguen més

o menys participades. Les iniciatives de cures comunitàries també són ferramentes col·lectives, permanents i gestionades per les persones implicades, d'atenció cap a altres persones o d'autocura. La idea central que proposem és que els espais de governança comunitària han d'articular formes de generar benestar en comú, sostingudes pel mateix veïnat. Es tracta de pràctiques alineades amb els valors i les metodologies fundacionals de la gestió comunitària. De fet, podem observar com aquest tipus d'espais ja alberga algunes iniciatives de criança compartida, bancs d'aliments basats en la reciprocitat i projectes de bancs del temps.

De cara al futur, considerem que es presenten dos reptes importants en la promoció d'aquesta mena de mecanismes de suport mutu. En primer lloc, augmentar la diversitat de pràctiques de cures comunitàries existents. Si bé és cert que s'han desenvolupat un conjunt d'experiències d'aquest tipus, també ho és que el ventall és molt més ampli. En termes generals, s'hi troben a faltar espais específicament adreçats a persones en situació de soledat no desitjada, pràctiques d'activitat física compartida o grups de suport mutu en l'àmbit de la salut mental. Algunes comencen a treure el cap en diferents equipaments socials o de salut i no haurien de romandre alienes a l'àmbit de la gestió comunitària. En segon lloc, és fonamental creuar aquesta qüestió amb allò que es deia adés: les iniciatives de cura comunitària han d'arribar a veïnats diversos, amb característiques diferents. Sobretot, han d'aconseguir arribar als col·lectius més vulnerabilitzats, ja que, en molts casos, són qui més les necessiten. Si no, existeix el risc que grups socials amb un capital cultural elevat i afinitat amb aquesta mena d'experiències en siguin els principals beneficiaris. ●

Als projectes de gestió comunitària es troben a faltar espais específicament adreçats a persones en situació de soledat no desitjada, pràctiques d'activitat física compartida o grups de suport mutu en l'àmbit de la salut mental

“L’ecofeminisme no és només
una filosofia, és una experiència”

Zo Randriamaro és investigadora i activista pels drets humans a Madagascar. Va fundar el CRAAD-OI, organització que promou la justícia social, econòmica i ecològica. Aprofitant la seva visita a Barcelona convidada per l'Observatori del Deute en la Globalització (ODG), parlem sobre l'impacte dels projectes extractivistes al seu país i sobre el seu compromís amb la resistència comunitària.

TEXT: LAILA VIVAS

FOTOGRAFIA: JÚLIA MOLINS

A Madagascar, un dels països del món més rics en recursos naturals, més del 80% de la població viu en condicions d'extrema pobresa. Aquesta situació és especialment greu a les zones rurals, però les desigualtats també s'han intensificat a les ciutats en les últimes dècades. Per a la investigadora i activista malgaixa Zo Randriamaro, aquest empobriment està lligat a l'expansió de les activitats extractives, “projectes que es presenten com a motors econòmics, però això és enganyós”, apunta. “Prometen llocs de treball, molts cops temporals, mentre desplacen desenes de milers d'agricultors i pescadors, perpetuen la destrucció ambiental i vulneren drets fonamentals com l'accés a la terra, l'aigua i la sobirania alimentària”, prossegueix.

Randriamaro és fundadora del Centre de Recerca i Suport per a Alternatives de Desenvolupament - Oceà Índic (CRAAD-OI), una organització que col·labora amb joves i comunitats directament afectades per projectes extractivistes, especialment del sector miner, en la lluita

L'exploració extractiva genera una violència feminitzada: “Quan no hi ha aigua, llenya o terres per conrear, les dones han d'assumir la càrrega de responsabilitzar-se de la supervivència familiar”

per defensar els seus drets i territoris. Un dels casos més significatius en què han treballat és el projecte Base Toliara, una mina que extreu minerals del grup de les anomenades *terres rares* al sud-oest d'aquesta illa de l'oceà Índic, gestionada per l'empresa australiana Base Resources. El projecte afecta una extensió de 40.000 hectàrees on viuen més de 200.000 persones. Fins ara, la forta oposició ha aconseguit aturar-ne temporalment el desenvolupament.

Randriamaro destaca que aquestes activitats extractivistes “destrueixen boscos que contenen arbres endèmics com el baobab, que són vitals per a l'equilibri ecològic de Madagascar”. Aquesta destrucció s'afegeix a les amenaces de la crisi climàtica i l'impacte que té en la biodiversitat, de manera que posa en perill els ecosistemes únics de l'illa. Madagascar és un dels indrets amb més biodiversitat del planeta, amb un altíssim percentatge d'espècies endèmiques, que no es troben a cap altre lloc. Per citar-ne un exemple, hi ha sis espècies de baobab que no es troben en cap altre indret fora de l'illa.

Segons l'activista, els megaprojectes extractivistes arrasen amb relacions socials i ecosistèmiques, i representen una nova forma de colonització: “Responen a la demanda creixent de materials crítics per a les transicions verdes, energètiques i digitals a Europa i Nord-amèrica. Però els beneficis són només per als països del nord global. Mentrestant, les comunitats locals en pateixen les conseqüències sense obtenir-ne beneficis econòmics reals”. A més, els materials extrets, com les terres rares, sovint es processen als països del nord global, on aporten un valor afegit a les seves economies, un fet que intensifica les desigualtats entre nord i sud.

La pressió sobre les terres a Madagascar no és nova. L'activista recorda el cas de Daewoo, una firma sud-coreana que l'any 2008 va intentar adquirir més d'un milió d'hectàrees per cultivar blat de moro destinat a l'exportació. Tot i que el projecte no es va materialitzar, per ella exemplifica la magnitud de les amenaces externes.

Un altre mecanisme que denuncia són les compensacions ambientals utilitzades per les companyies extractivistes com a justificació dels danys causats: poden incloure la plantació d'arbres en altres zones, la protecció d'hàbitats naturals, ajuts econòmics o el pagament a altres empreses perquè redueixin les seves pràctiques contaminants. No obstant això, “una empresa minera

pot compensar protegint un bosc situat en un lloc remot per a les comunitats afectades, però això no repara el dany causat i, alhora, restringeix l'accés de les comunitats a aquests espais ‘protegits’, cosa que afecta la seva subsistència. És una doble explotació”, explica l'activista.

Per a la fundadora del CRAAD-OI, les dinàmiques extractivistes afecten especialment les dones, que carreguen amb les responsabilitats familiars en contextos de degradació ambiental: “Quan no hi ha aigua, llenya o terres per conrear, les dones han d'assumir la càrrega de responsabilitzar-se de la supervivència familiar”. L'exploració extractiva genera, doncs, una violència feminitzada, que es reflecteix també en l'augment de la pobresa, les migracions forçades i la pèrdua de sobirania comunitària.

En les seves investigacions, Randriamaro analitza les noves “fronteres del sacrifici” que imposa el neoliberalisme a Madagascar i, alhora, reivindica els ecofeminismes com a eina de resistència i transformació per construir models alternatius. L'ecofeminisme, que vincula el pensament feminista amb la protecció ambiental, ofereix per a ella una resposta contundent a aquesta violència i explotació. “L'ecofeminisme no és només una filosofia, és una experiència viscuda i una visió per a un món just. Però hem d'evitar homogeneïtzar-lo: hi ha molts ecofeminismes, cadascun amb perspectives i experiències úniques”, destaca. L'activista defensa que el respecte a altres dones, a totes persones i a la natura ha de ser el principi rector de totes les nostres accions i relacions.

A més, la investigadora subratlla la centralitat del panafricanisme com a estratègia per contrarestar les dinàmiques imperials i neoliberals, perquè entén que “no podem guanyar des d'un sol lloc com Madagascar. La solidaritat entre els pobles africans i amb la natura és essencial per avançar cap a una veritable descolonització”. Per a ella, el panafricanisme no és només un marc polític, sinó una eina per construir resistències col·lectives i recuperar sobirania local. Aquesta visió s'emmarca en la necessitat de repensar les relacions entre les persones i el medi, fugint de models capitalistes i extractivistes.

Des de CRAAD-OI i altres iniciatives, Zo Randriamaro treballa per enfortir aquestes aliances, situant l'ecofeminisme en la intersecció entre la lluita antineoliberal, l'antiimperialisme i l'antipatriarcat. És un moviment que, en paraules seves, “busca teixir un futur més just i sostenible per a totes”. ●

Per Carnestoltes, menjar de revoltes; per Quaresma, menjar d'esma

TEXT: **SARA ROMERO**

FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

El receptari de febrer al nostre entorn és ben ric gastronòmicament perquè està influït pel costumari marcat pel cicle litúrgic del Dijous Gras i de la Quaresma, que compta amb la varietat de productes que ens ofereix el camp en aquest moment de l'any, com les cols, les carxofes, les carlotes o la xirivia, i els aliments que tenim guardats al rebost des de l'estiu: conserves i productes assecats com la bajoca roja o els alls.

Però també és un mes molt fred. Per això fem sopes, escudelles, potatges i caldos per escalfar-nos. Al Vallès és tradicional la catxaruta

o *sopa de pobre*, que combina cols, creïlles, arròs o blat, carabassa i una mica de farina. Tradicionalment, s'hi afegia un os de pernil com a únic element carni, ben econòmic.

De tard o de primer, Carnestoltes pel febrer, ens diu el refrany. Durant segles, entorn del Dijous Gras, ha estat típic menjar molta carn de porc, amb receptes com la truita de botifarra o la botifarra d'ou. A Mallorca és la greixonera de porc o *dels darrers dies*, un plat molt antic preparat amb els excedents de la matança del porc. És una reminiscència d'aquests copiosos àpats.

Calia preparar-se per a l'inici de la Quaresma, que durant els quaranta dies següents, fins a la Setmana Santa, establia la penitència, el dejuni i una abstinència que incloïa la impossibilitat de menjar ni carn ni ous. Per això, receptes com la sopa d'all i els guisats amb bacallà o amb llegums, com el potatge de vigília amb cigrons, s'han consolidat fins avui per oferir energia i escalfor.

D'aquests dies també són originaris dolços com la coca de llardons, els bunyols de vent, les rostes o rosquetes de pa, els bunyols de carabassa o les orelletes, típics a moltes comarques dels Països Catalans actualment durant gairebé tot l'any.

LA BORRETA DE L'ALCOIÀ I EL COMTAT (plat de cullera)

INGREDIENTS:

- Espinacs frescos
- Bacallà salat
- Creïlles
- Ous (opcional)
- Pimentó roig sec
- Nyora seca
- Oli d'oliva
- Pebre roig dolç
- All
- Sal
- Aigua

*Per a l'opció vegetariana, es pot substituir el bacallà per xampinyons.

ELABORACIÓ:

1. Dessaleu el bacallà posant-lo amb aigua.
2. En un perol, sofregiu uns grans d'all grans, el pimentó sec i la nyora.
3. Afegiu-hi la creïlla, el bacallà, els espinacs i un poquet de pebre roig dolç.
4. Tot seguit, afegiu-hi l'aigua ja es calfada perquè ho cobrisca tot.
5. Coeu-ho fins que la creïlla estiga cuita (20 minuts aproximadament).
6. Per acabar, afegiu-hi tants ous com persones sou, cuineu-ho dos minuts més perquè es qualle la clara i rectifiqueu de sal.
7. Serviu-ho immediatament.

Voleu donar a conèixer el vostre projecte?

Us proposem fer un suplement!

Creeu un material de difusió únic i exclusiu.

Amb el vostre suplement, arribareu en paper a més de 3.600 llars i aconseguireu una incidència web de 100.000 visites mensuals.

Per a més informació: comercial@directa.cat

Publicitat

arc
Assegurem compromís

www.arc.coop

Digitalització amb sobirania tecnològica

SomNúvol.coop

- Som cooperativa
- Som tecnològica
- Som programari lliure

hola@somnuvol.coop

LA DES KOMUNAL

Menú del dia de dilluns a divendres de 13:00 h a 15:30 h
Reserves a 93 119 06 92

ladeskomunal.coop

ger ENTITAT CULTURAL I ESPORTIVA

C/ del PI 25, Ribes (Garraf), Països Catalans
08810. Tlf: 93 896 12 00. ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web www.entitatger.cat

Collectiu Ronda
Defensem tots els teus drets

www.ronda.coop
T. 932682199

LA CIUTAT 'NV'S'BLE

LIBRERIA CRÍTICA DE BARRI
CATÀLEG DE ROBA
ESTUDIS COOPERATIUS I COMUNALS
GESTORIA I ASSESSORAMENT
ECONOMIES FEMINISTES

Riera d'Escuder, 38 (08028) · 932 989 947 · invisible.coop

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57
serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

Benvingudes a la comunitat del llibre crític

Fes-te sòcia de la llibreria crítica
La Repartidora des de 50€/curs

Descomptes · Llibres gratis · Assemblea anual de sòcies

C/Reverend Rafael Tramoyeres 8 baix
Benimaclet - València
960 83 56 13 - larepartidora.org

DEIXA'T MIRAR
ANUNCIA'T A LA DIRECTA!

150.000 visites úniques mensuals al web
Més de **3.500 subscriptores**

publicitat@directa.cat

La Directa utilitza els serveis de

foli verd gràfiques

foliverd.net
foli@foliverd.net
C. de la Llibertat 44, Gràcia, 08012 Barcelona

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuïdora llibertària

www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

KRISTIN ROSS La lluita com a manera d'habitar

LA FORMA-COMUNA

VIRUS
VIRUSEditorial.NET

FOTOGRAFIA: **JAU ME FERRANDO**

Mèles (l'Alta Garona, Occitània), agost de 2024. A 2.000 metres d'altura i a diverses hores de caminar per una senda costeruda des de la població més propera, el Salva, de 29 anys, pastura un ramat d'unes 1.400 ovelles durant la temporada d'estiu. Cada dia canvia el recorregut per buscar l'herba fresca i per dormir en una cabana que s'ha convertit en la seua llar fins al final de temporada.

Calàbria, Itàlia

El centre històric de Caulonia, on moltes cases han quedat abandonades o tapiades.
| MAR CAMPS

POLS COOPERATIUS PER FRENAR LA MÀFIA CALABRESA

Fa cinquanta anys, a la Locride, la zona més meridional de la península Itàlica i amb una alta densitat criminal, van néixer projectes que encara es reivindiquen com una alternativa social i econòmica al model històricament imposat per la 'Ndrangheta

TEXT I FOTOS: **MAR CAMPS**
CAULONIA (CALÀBRIA)

Calàbria és a la perifèria d'Itàlia. A la perifèria física: es troba a la punta de la bota que evoca l'orografia del país, separada de l'illa de Sicília per l'estret de Messina. També a la perifèria econòmica: es tracta d'una de les regions més empobrides d'Europa, amb escassa indústria, mal comunicada i de difícil accés, i on amb prou feines ha arribat el turisme. I, de retruc, a la perifèria social i cultural, per l'emigració en massa que pateix des de fa més d'un segle: històricament, part del camperolat i de la classe obrera se'n va anar cap al nord d'Itàlia, Amèrica o Austràlia; avui és jovent amb estudis que es veu forçat a marxar-ne perquè no hi albira futur. Tot i això, l'antropòloga calabresa Silvia La Torre matisa que no tota Calàbria és perifèrica de la mateixa manera: "Dins de la perifèria hi ha centres, com [la ciutat de] Lamezia Terme, amb més dinamisme econòmic i més ben comunicada, i també una perifèria dins de la perifèria, la zona de la Locride, que jo anomeno el sud del sud".

És en aquesta zona on se situen els anomenats *bressols* de la màfia calabresa, pobles com Platì, Africo i San Luca, i on encara hi ha una alta densitat criminal. Si bé es té constància de la 'Ndrangheta o l'Onorata Società -com s'anomena l'organització mafiosa genuïna de la regió- des de finals del segle XIX, és després de la Segona Guerra Mundial quan es comença a fer més forta. A partir dels anys setanta es va donar a conèixer mundialment amb els segrestos de centenars de persones per lucrar-se de rescats milionaris, com el del net de Jean Paul Getty, el magnat petroler que va ser durant un temps la persona més rica del món. "L'època dels segrestos va ser terrible, violenta, fosca, i ha causat un dany irreparable a la imatge de Calàbria, amb la fugida de la burgesia benestant i un alt nombre de calabresos segrestats", explica el periodista i exalcalde de Caulonia Ilario Ammendolia al llibre *Lettere dalla Locride*

(Sensibili alle Foglie, 2014). En aquesta mateixa línia, La Torre, que ha centrat la seva tesi doctoral en els moviments socials contra la màfia, reafirma: "Hi ha hagut una estigmatització terrible de les persones de la Locride a escala italiana".

També va ser en aquesta zona on, en aquest context de violència, van aparèixer els primers moviments socials antimàfia. Es van crear cooperatives, inicialment d'indústries tèxtils, per oferir una alternativa econòmica i reforçar l'autoestima del territori. Les seves impulsores defensaven que treballar de manera legal ja era una manera de combatre la màfia: "Tenien raó, perquè l'única manera de fer carrera i guanyar diners aleshores era a través de la il·legalitat", opina la investigadora. Així ho explica també Maria Paola Sorace, presidenta de la cooperativa Pathos, una entitat del tercer sector: "Estem compromesos amb la lluita antimàfia, creant oportunitats de feina i oferint alternatives dignes per als habitants de la Calàbria. Volem retornar la dignitat a una comunitat sovint afectada per la criminalitat organitzada". Cinquanta anys després, la tradició cooperativista continua a la Locride. El president de la cooperativa d'agricultura Goel Bio, Geri Bantel, afirma: "Hi ha qui organitza la criminalitat; nosaltres intentem organitzar la legalitat".

AMB LA FALÇ, EL MARTELL I LA CREU

La lluita contra la màfia va aparèixer a Calàbria més tard que a Sicília: "La 'Ndrangheta no es veia com una organització de la banda dels poderosos. Hi havia una idea equivocada, es percebia com una societat de socors mutus. S'han detectat persones que eren al mateix temps comunistes i mafioses entre els anys quaranta i cinquanta", detalla Silvia La Torre. Aquesta percepció, però, canvia a partir de l'època dels segrestos, com relata Ammendolia: "La gent ens odiava perquè es pensaven que nosaltres, que vivíem aquí, n'érem còmplices. Però no ►

► hi teníem res a veure i, a més, la màfia ens feia mal: el tracte amb ells era obligatori. Si et feies una casa, per exemple, et robaven el ciment i els maons. No eres capaç de desfer-te'n i l'Estat tampoc et protegia". L'any 1977, Rocco Gatti, moliner d'ofici, va ser assassinat i es va convertir en un símbol de la lluita antimàfia a la Locride: el van matar per negar-se a pagar la *mazzetta*, el suborn imposat a aquells que tenien negocis, i per no tancar el seu molí pel dol decretat pels capos mafiosos arran de la mort d'un 'ndranghetista.

La Torre explica que la lluita contra la màfia neix de l'esquerra, del Partit Comunista Italià, amb la vinculació de l'Església catòlica: "Les primeres cooperatives van aparèixer amb la figura del capellà Natale Bianchi. Organitzava debats socials, influenciats per les idees del Maig del 68, a la parròquia de Gioiosa Jonica. Als anys noranta, el bisbe de Locri, Giancarlo Bregantini, amplia aquesta xarxa i el 2003 funda el Consorci GOEL".

Amb la filosofia que "l'ètica no només ha de ser una idea bonica, sinó que ha de ser eficaç", aquest grup va crear la marca de roba sostenible Angiari, així com Goel Bio, una societat agrícola per a l'elaboració i distribució de productes cítrics. Bantel, missioner evangèlic d'origen suís establert fa més de trenta anys a Roccella Jonica, n'explica el funcionament: "Hem unit agricultors locals que han patit danys i extorsions. Venem la fruita al client final, sense interlocutors, de manera que el productor rep un preu just per la seva feina". Així, resumeix en tres els seus objectius: "Fem un producte ecològic, sense explotació dels treballadors ni treball en negre, i sense la implicació de la 'Ndrangheta en tot el procés productiu".

A més, GOEL gestiona viatges de turisme sostenible per conèixer el patrimoni cultural i paisatgístic de la Locride, que s'estén des del poble de Palizzi fins a Monasterace, entre l'Aspromonte, les serres calabreses i la costa jònica. Aquest turisme

s'allotja a l'hostal Locride, un edifici confiscat a la màfia, que gestiona el mateix grup cooperatiu.

CONNEXIÓ ANTIMÀFIA I PROREFUGI

A la Locride, el discurs antimàfia ha anat lligat al de l'acollida de persones refugiades. Ho sintetitza Ilario Ammendolia, que també va ser alcalde de Caulonia i durant el seu mandat va acollir centenars de persones al poble: "La 'Ndrangheta representa l'egoisme màxim, el desinterès cap al comú, l'odi. Aquest projecte, *de facto*, era solidari i antimàfia. Volíem combatre la 'Ndrangheta des de les arrels".

Des de principis del segle XXI, les arribades de pasteres i barcases procedents d'Egipte, Tunísia i Turquia són freqüents a la costa jònica. Llavors, l'activista i exalcalde de Riace Domenico Mimmo Lucano va impulsar l'anomenat *modello Riace*, un pla per acollir persones al centre històric d'aquest poble parcialment abandonat a causa de l'emigració. Amb aquesta proposta, Lucano va voler donar una altra imatge de la Calàbria. Així

El Consorci GOEL, impulsat l'any 2003 pel bisbat de Locri, té una línia de productes cítrics que comercialitza sense interlocutors i aplega pagesia que havia patit extorsions

Acte de suport a l'exalcalde de Riace, 'Mimmo' Lucano, l'endemà de ser condemnat a tretze anys de presó, l'any 2021.
| MAR CAMPS

Mural en homenatge a Rocco Gatto, assassinat per l'Ndrangheta el 1977, a Gioiosa Ionica.
| MAR CAMPS

ho escriu al llibre *Il fuorilegge*: “He intentat donar un missatge alternatiu, un missatge d’humanitat, d’esperança, d’alliberació en una terra sempre presonera de si mateixa i d’un destí que sembla que no vulgui conèixer cap altra possibilitat”. Riace va acollir unes 6.000 persones entre el 2004 i el 2018, quan l’aleshores ministre de l’Interior, Matteo Salvini, va desmantellar el projecte i la justícia italiana va començar a perseguir Lucano, que s’havia convertit en un símbol internacional de l’acollida. L’any 2021, va ser condemnat a més de tretze anys de presó per associació criminal, abús de poder, estafa i extorsió, entre altres càrrecs, però dos anys després se li va revocar la condemna i avui la seva “aldea global” torna a ser una realitat.

Segons La Torre, aquestes iniciatives es poden incloure en la lluita contra la màfia: “Ho és qualsevol organització que, amb la seva manera de funcionar, intenta restar-li poder i consens, perquè la ’Ndrangheta és pertot, inserida en la política, en l’economia i en totes les esferes de la societat. No va en contra de l’Estat, sinó que hi té lligams estructurals”.

CRIMINALITAT MÉS DISCRETA

Tal com considera Ilaro Ammendolia, la ’Ndrangheta, avui, ha canviat de pell: d’organització regida amb els valors d’una societat agrícola i pastorívola, s’ha convertit en una associació criminal que es dedica al gran tràfic de drogues, present als cinc continents i arrelada en una quarantena de països. Ara és silenciosa, vol passar desapercibuda i no imposa la *mazzetta*: “Un estranger no la percep; jo sí, perquè tinc els ulls entrenats. Però, igualment, s’intueix en les maneres de fer dels mafiosos i en la seva riquesa, que no saps d’on surt. Són una minoria, potser el 2% de la població, però hi són. La gent ja no els té por perquè no et venen a destorbar. Ja no maten civils. Si ho fan, es maten entre ells”.

Després d’anys d’aparent tranquil·litat, els últims mesos hi ha hagut un repunt de la violència. El novembre de l’any passat va desaparèixer Antonio Strangio, membre del clan de San Luca que havia perpetrat la matança de set joves d’un clan rival, també originaris d’aquest mateix poble, davant d’una pizzeria a la ciutat alemanya Duisburg, l’any 2007. D’altra banda, a principis de gener, Giancarlo Polifroni, condemnat per tràfic de drogues i per homicidi, va ser assassinat a casa seva, a Bovalino, on complia arrest domiciliari, i a pocs metres d’on s’havia trobat el cotxe calcinat de Strangio.

Per a Ilaro Ammendolia, més enllà de les iniciatives de la societat civil, l’Estat ha de canviar d’estratègia: apostar pels serveis públics, garantir el bon funcionament dels tribunals i la justícia, i incentivar l’economia legal: “El 2017 va venir a Locri el president de la República, Sergio Mattarella. Algú va fer una pintada que deia ‘menys policia i més feina’. Contra la màfia, cal fer coses serioses, no portar més policies. Aquests poc hi poden fer”. La taxa d’atur a Calàbria és la més alta d’Itàlia, després de la Campània: voreja el 15%.

Per la seva banda, La Torre sosté que l’antimàfia institucional i la social haurien d’anar en la mateixa direcció: “Són necessàries les mesures repressives contra els mafiosos, però, com ja deia el bisbe Bregantini, allò que s’ha de potenciar és la construcció social. No serveix de res la demonització del mafiós. El que cal són estratègies a llarg termini i donar oportunitats a la gent”. Davant la imatge que s’ha construït entorn de la població calabresa, afegeix: “És important assenyalar que la màfia no neix a causa d’una patologia social o per un comportament atàvic que porta les famílies calabreses a delinquir. Ja ho deien els meridionalistes als anys setanta: la màfia és una resposta d’un territori perifèric”. ●

Tornar a Síria entre el dolor i l'esperança

La caiguda del règim d'Al-Assad obre una nova etapa carregada d'oportunitats al país àrab, però també de reptes ingents per a la nova administració, com la pacificació interna, la reparació de les víctimes de la dictadura, la recuperació del col·lapse econòmic o el conflicte amb Israel

TEXT: **NOUR SALAMEH**

DOCTORA EN HISTÒRIA PER LA URV I MEMBRE D'UNESCOMED - CÀTEDRA UNESCO DE DIÀLEG INTERCULTURAL A LA MEDITERRÀNIA

El 24 de desembre de 2024 vaig posar els peus a Síria per primera vegada després de catorze anys d'absència i exili, i setze dies després de la caiguda del règim de Bashar al-Assad. El retorn no era només un viatge geogràfic, sinó un retrobament amb una pàtria devastada per la guerra i la dictadura, carregada amb el pes de dècades de repressió i autoritarisme. La Síria que havia somiat durant tant de temps era ara davant meu, però amb ferides profundes, algunes encara obertes.

Amb la fugida d'Al-Assad, el 8 de desembre anterior, a causa de l'avenç ràpid de les forces opositores, Síria ha engegat una nova etapa plena de reptes. El mandatari, que havia heretat el poder del seu pare, Hafiz al-Assad, ha deixat un país destruït i dividit. La societat siriana, que ja patia dècades de repressió, es troba ara amb una herència pesada: col·lapse econòmic, infraestructures devastades i un teixit social fracturat.

Durant més de cinquanta anys de control del poder, el partit de la família presidencial, el Baas, ha treballat per dividir el teixit social sirianès, explotant les diferències sectàries i ètniques per reforçar el seu control. El resultat ha estat una societat fragmentada: algunes comunitats van veure el règim com a protector davant amenaces reals o fabricades. Avui, amb l'enfonsament del règim, aquestes comunitats es troben exposades a possibles represàlies o venjances, fet que fa créixer la desconfi-

ança i l'esperit de revenja. De fet, jo mateixa ho vaig presenciar personalment, ja que la casa del meu pare al nostre poble, a la província d'Homs, va ser assaltada i saquejada perquè el nostre cognom era semblant al d'un dels criminals de guerra que van cometre atrocitats contra civils amb el règim fugitiu.

Des de l'esclat de la revolució l'any 2011, el poble sirianès ha viscut una de les tragèdies humanitàries més greus del nostre temps. Es calcula que 13 milions de persones han estat desplaçades, 7,4 milions de les quals fronteres endins i 4,9 milions de refugiades a països veïns. A més, prop d'1,3 milions han estat reasentades a Europa i altres regions del món.

Tornar al país ha estat dolorós. Les imatges que he presenciat, tant a les zones rurals com a les ciutats, són catastròfiques. Barris sencers han desaparegut, i carrers que un dia bategaven de vida són ara només runa. Les infraestructures, com escoles i hospitals, només són restes d'un passat llunyà, testimoni de bombardeigs indiscriminats. I aquesta és la realitat a la qual s'enfrontaran milions de refugiats sirians quan tornin a casa seva.

Però les conseqüències de la guerra no es limiten a la destrucció física, sinó que també han provocat un col·lapse econòmic devastador. Segons les estimacions de l'ONU, la primavera de 2022, 12 milions de sirians patien una greu inseguretat alimentària, i aquesta xifra va superar els 15 milions el 2023. Aquesta crisi

Des de l'esclat de la guerra, uns 13 milions de persones han estat desplaçades, 7,4 milions de les quals fronteres endins i 4,9 a països veïns

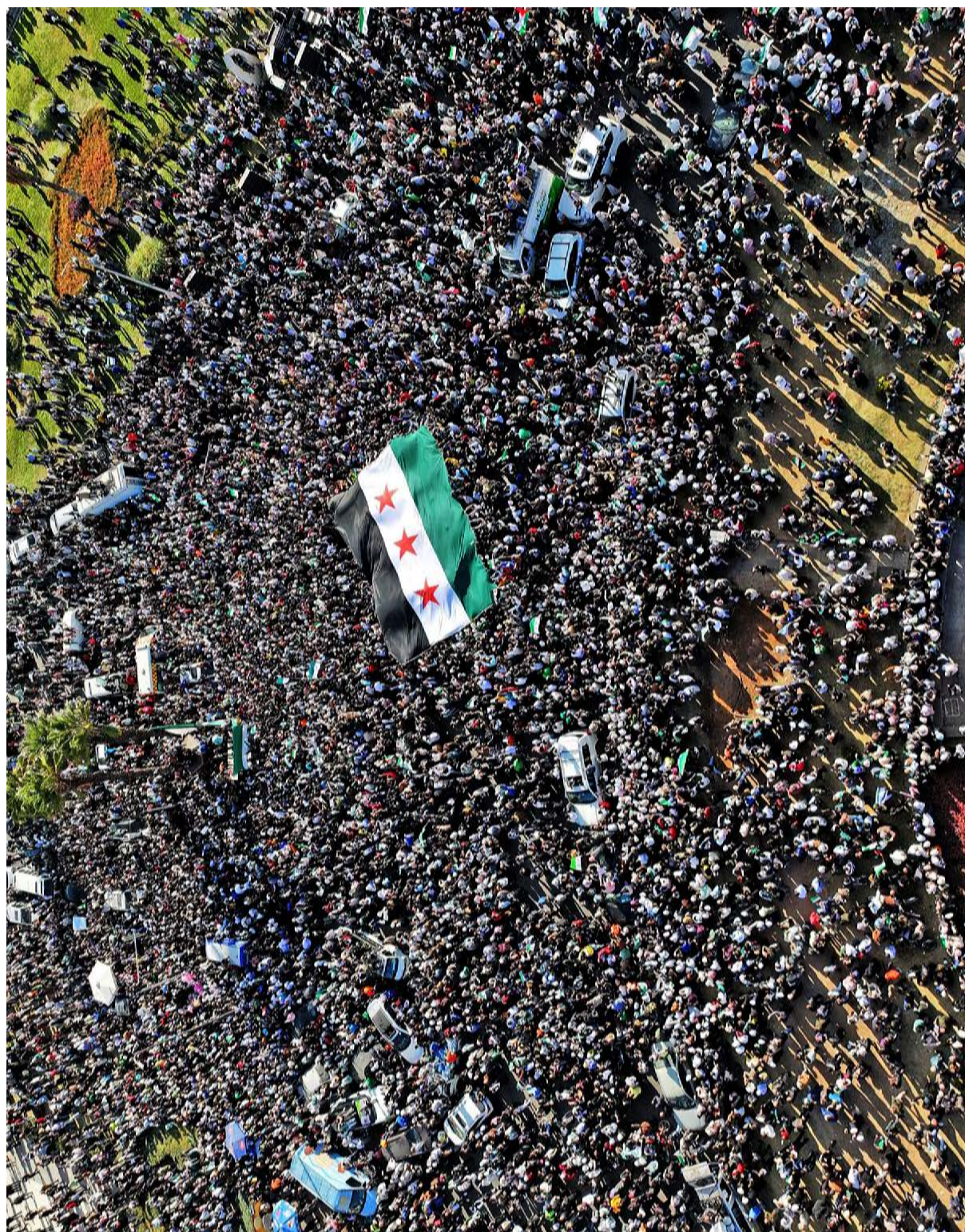
va empènyer la majoria de sirians a una situació de pobresa extrema.

La situació actual imposa enormes desafiaments al nou govern provisional, que es troba amb demandes urgents per garantir aliments, aigua i electricitat, mentre tracta d'enfrontar-se als efectes de les decisions que va prendre com a part del seu "pla gradual de reestructuració dels quadres professionals". El pla va provocar l'acomiadament arbitrari de milers de treballadors públics, especialment els que estaven adscrits a dependències militars i de seguretat, duanes i altres departaments que Al-Assad va fer servir per estrènyer el control sobre la població.

Malgrat l'alegria d'alliberar-se de la dictadura, el panorama de seguretat a Síria continua sent preocupant. Les faccions armades, que van ser essencials en l'enderrocament del règim, són ara una font de tensió. La diversitat ideològica i d'agendes d'aquestes milícies representa un risc real de conflicte intern que podria amenaçar l'estabilitat del país. Unificar aquestes faccions sota un paraigua nacional comú és fonamental, no només per garantir la seguretat, sinó també per evitar un nou caos que agreugi el patiment dels sirians.

Però, enmig de tanta destrucció, hi ha signes clars de recuperació. Durant la meua visita, he presenciat el retorn de moltes figures públiques i representants d'organitzacions de la societat civil que havien marxat i crescut a la diàspora. Aquestes organitzacions, fundades durant anys

Celebracions als carrers
Damasc els dies posteriors
a la caiguda de Bashar
al-Assad.

d'exili, comencen a tenir un paper vital en la reconstrucció de la pàtria.

Els cafès i espais públics, que un dia van ser símbols de silenci i por, s'han transformat en llocs de debat i celebració. En aquest sentit, ha estat inspirador veure la gent de Síria reunir-se lliurement, debatre el futur del seu país sense restriccions i expressar les seves opinions sense por a la repressió.

Un dels reptes principals que enfronta el govern provisional és la justícia transicional. Milions de persones arrossegueu les cicatrius de segrestos forçats, detencions arbitràries i tortures a les presons del règim. Conèixer el destí de molts d'aquests detinguts i responsabilitzar els culpables d'aquests crims és una necessitat per assolir una veritable reconciliació nacional.

Amb tot, això no sembla que sigui una prioritat per a l'actual administració, que encara no s'ha reunit amb representants de les associacions de víctimes i familiars de persones desaparegudes de manera forçada. Aquestes associacions han organitzat diverses protestes a Damasc i Ginebra per exigir que s'aclareixi el destí dels seus éssers estimats, així com per reclamar la protecció de les proves forenses i dels centres de detenció, en molts casos sumits en el caos després de la fugida d'Al-Assad. També han expressat preocupació per les fosses comunes que han estat obertes i exhumades per la població local, en absència d'organismes especialitzats i autoritzats que ho fessin.

Però la justícia transicional no s'ha de limitar només a la rendició de comptes, sinó que també ha de permetre diàleg nacional inclusiu i representatiu de tots els segments de la societat siriana. També és essencial dur a terme processos de reconciliació i de construcció de la pau social, especialment en zones marcades per tensions i amb una composició comunitària diversa. De fet, ja han començat a sorgir iniciatives locals de diàleg sobre el terreny -jo mateixa hi estic implicada-, però es necessita suport a diversos nivells per poder assolir els objectius de manera efectiva.

Les relacions amb els estats veïns i la comunitat internacional

és un altre dels punts calents de l'agenda de la nova administració. Malgrat la caiguda del règim, Síria encara afronta importants desafiaments en termes de sobirania. Les intervencions estrangeres, que han estat una característica del conflicte siriana durant anys, no han desaparegut. Un exemple és la invasió israeliana de la província de Quneitra, que ha causat un nou desplaçament de població. Fer front a aquests reptes exigeix un govern fort capaç de defensar la sobirania nacional amb el suport de la comunitat internacional.

L'11 de gener de 2025 vaig marxar de Síria després de setmanes

d'emocions contradictòries, entre el dolor i l'esperança, amb el cor afectat per tot el que havia vist i sentit, però ple d'esperança. L'esperança que el somni d'una Síria democràtica, civil i justa es pugui fer realitat, una Síria que garanteixi la dignitat per a tots els seus ciutadans.

Aquest retorn a la pàtria no ha estat el final del viatge, sinó el començament d'una nova etapa de lluita i treball. Síria es troba avui en una cruïlla, i és responsabilitat de tothom assegurar que el camí escollit sigui el de la llibertat, la justícia i la reconciliació. Mentre Síria visqui en el cor dels seus fills i filles, el somni d'un futur millor mai morirà. ●

David Ballester

historiador

“La policia és una de les herències més enverinades que va deixar el franquisme”

Els governs passen, però la policia queda. Aquesta frase sintetitza la tesi del llibre de David Ballester *Una historia de la policia española: De los grises y Conesa a los azules y Villarejo* (Pasado & Presente, 2024). Doctor en Història Contemporània per la Universitat Autònoma de Barcelona, Ballester ha centrat part de la seva tasca d'investigació en la repressió, l'ordre públic i les forces policials durant la dictadura i l'anomenada Transició. A més d'escriure la història dels cossos de seguretat espanyols des del franquisme fins ara, també ha posat nom i cognoms a 134 víctimes de la violència policial entre 1975 i 1982.

TEXT: **GEMMA GARCIA**
FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

La fi del franquisme no va comportar canvis profunds en les estructures policials. Aquest continuisme perdura fins als nostres dies?

Una de les pàgines més fosques i amb més renúncia de la Transició va ser el fet d'heretar els cossos policials de la dictadura i que, de la nit al dia, només amb petits canvis terminològics, es convertissin en els cossos policials de la democràcia. Aquesta manca de depuració va tenir unes conseqüències evidents: si la policia és una de les herències més enverinades que deixa la dictadura, en democràcia s'acaba convertint en un dels problemes més apressants. Podríem dir si fa no fa el mateix de l'àmbit judicial. Però, per altra banda, també és cert que ja fa moltes dècades de la Transició i hi ha hagut prou temps per esmenar el que en aquell moment no es va voler, no es va poder o no es va considerar oportú fer. Hi ha hagut prou temps per intentar reformar una institució especialment difícil de gestionar, però el bipartidisme imperant ha mantingut com un acord tàcit que era millor no tocar res, no entrar-hi i no remenar. I això ha perpetuat una sèrie de vicis que estan enquistats encara avui i que probablement es van evidenciar en els últims temps amb el Procés.

Quant ha pesat el “no voler” i quant el “no poder”?

És evident que la Transició -i aquí subscriu el que diu el professor Pérez Royo- es va fer com es va poder. Hi havia un context molt difícil, sobretot hi havia molta por d'una involució, i es va adoptar una cautela, una prudència i un pragmatisme que es va traduir en renúncies. Però, encara que en aquell context impulsar una depuració policial hagués comportat una resposta molt dura dels sectors més immobilitats heretats de la dictadura, també és cert que va mancar coratge i determinació política. No ens enganyem, malgrat que als carrers un dels crims que més se sentia durant les manifestacions era “*cueros represivos, disolución*”, a l'hora de la veritat, a partir de les eleccions del 1977, que van convertir l'extrema esquerra en extraparlamentària, gairebé ningú no tenia en el seu programa la depuració. Martín Villa, ministre de l'Interior [1976-79], menteix en les seves memòries quan diu que socialistes i comunistes li exigien constantment la depuració de la policia.

Quin paper va jugar aquest personatge en el continuisme que descrius?

Rodolfo Martín Villa és l'home clau de la Transició en l'àmbit de l'Interior: fa la llei policial i és el braç dret del president Adolfo Suárez. Als meus alumnes sempre els ensenyo una fotografia que és molt significativa i explica moltes coses de la Transició. És de l'any 1965, d'un acte del moviment del partit únic de la Falange, que té lloc a Mota del Cuero, un poble de la província de Conca. S'hi veu una tarima amb domassos i estan commemorant un discurs pronunciat per José Antonio Primo de Rivera trenta anys abans, el 1935. A la imatge apareixen tres joves cadets del Movimiento, amb l'uniforme, amb la camisa blava: Adolfo Suárez, Rodolfo Martín Villa i Juan José Rosón. És a dir, el penúltim secretari general del partit únic de la dictadura, que és el primer president de la democràcia, i els que seran els seus dos homes forts de l'Interior, Martín Villa i Rosón, al costat. La instantània posa de manifest qui va tenir les brides de la Transició i prefigura moltes coses d'aquesta Transició i de l'ordre públic. Aquests *blaus* convertits en neodemòcrates van haver de gestionar un procés que probablement no era del seu gust, però veien que era inevitable fer les concessions mínimes. Encara que al final van haver d'anar molt més lluny del que desitjaven, l'important era que el procés el conduïen ells.

La gestió del PSOE de Felipe González tampoc va ser diferent?

Els socialistes van optar pel pragmatisme. Quan el Titanic socialista ja estava fent aigües, el 1993, ofegat per la corrupció, pel tema dels GAL i per la crisi econòmica, Felipe González va encarregar el ministeri de l'Interior i Justícia a un magistrat que no era militant del PSOE, Juan Alberto Belloch. Aquest va intentar netejar tota la podridura heretada de la dictadura i corregida i augmentada pels nefastos exercicis de José Barrinuevo i José

Luis Corcuera, però senzillament ja era massa tard. ETA és la gran excusa que tindrà tant la UCD com el PSOE per no tocar els policies heretats de la Brigada Político-social, conculcadors dels drets humans i torturadors. Els uniformats, per altra banda, saben que hi ha una superestructura política que s'adequarà més o menys als seus plantejaments i formes d'actuar, però que en tot cas és un mal menor i temporal.

La no depuració dels cossos policials ens porta a parlar de pèrdua de vides humanes. Més enllà de les morts per raons polítiques, tu has documentat els assassinats per “excessos policials” entre 1975-1982.

He fet alguna modificació de la llista i ara ja he documentat 135 morts en mans de les forces de seguretat de l'Estat durant la Transició, com a resultat d'excessos policials, víctimes d'una brutalitat que era la norma d'actuació. La majoria, més de noranta, són per gallet fàcil, però també n'hi ha cinc per tortures i 37 durant la repressió de manifestacions, vagues, etcètera.

Quina mena de situacions són les de gallet fàcil?

Discussions entre un policia armat i un ciutadà, que es produïen en una discoteca o a la barra d'un bar. Sovint són policies amb copes de més. També la Guàrdia Civil mata més d'una dotzena de ciutadans en controls mal senyalitzats. Precisament, destaco la mort en un control d'aquestes característiques d'un nen de dos anys. Hi ha també intents d'identificació o de detenció que normalment acaben amb un tret per l'esquena, quan les normatives internacionals diuen que la millor detenció, si corre perill una vida, és no fer-la. Hem de tenir en compte que dels 37 morts per la repressió policial en mobilitzacions durant la Transició, una quarta part no eren manifestants, sinó gent que passava per allà. Durant set anys seguits, la policia mata un ciutadà de forma arbitrària cada divuit dies. És un degoteig constant. Quan els agents perpetuaven aquestes actuacions estant de servei, la impunitat estava garantida. Quan no estaven de servei podien acabar fent front a algunes penes de presó, però mai excessivament contundents.

Com expliques que tants anys després no hi hagi hagut memòria i reparació d'aquestes víctimes?

Hauríem de posar-ho en el mateix cistell de la manca de memòria col·lectiva, que és una de les grans malalties de la societat espanyola d'avui. Si encara no hem tret els morts de les cunetes

“Dels 37 morts per la repressió policial en mobilitzacions durant la Transició, una quarta part no eren manifestants sinó gent que passava per allà”

de la Guerra Civil i dels anys quaranta, què podem esperar sobre les víctimes dels setanta o principis dels vuitanta? En alguns casos, la lluita constant i heroica dels familiars d'aquestes víctimes ha aconseguit rescabalar la seva memòria i algun tipus de reconeixement, sobretot al País Basc i a Navarra, on hi ha lleis molt recents que reconeixen les víctimes d'abusos policials. En canvi, a escala estatal, això encara està per fer.

La temuda policia secreta del franquisme, la Brigada Político-social, es va dissoldre el 1976. On van anar a parar els agents que en formaven part?

La Brigada es dissol, però els agents amb les seves pràctiques es traspassen a la Brigada d'Investigació Criminal. Aquests agents de policia continuaran fent carrera amb l'arribada de la democràcia, els ascendiran i condecoraran, no hauran de fer front a les seves responsabilitats i, lògicament, protagonitzaran excessos que seran denunciats per alguna premsa. Els règims de la democràcia seran molt contemplatius i tolerants amb determinades pràctiques heretades de la dictadura. Hem de tenir en compte que la reforma de Belloch pretenia acabar amb la tortura, gairebé vint anys després de les primeres eleccions democràtiques.

De fet, el Tribunal de Drets Humans d'Estrasburg ha condemnat l'Estat espanyol fins a onze vegades per no investigar denúncies de tortures.

És evident que la tortura és una xacra que s'ha perpetuat durant dècades a Espanya. No hi ha hagut compromís d'erradicar-la. El fet que el Tribunal de Drets Humans d'Estrasburg hagi condemnat reiteradament l'Estat espanyol per no investigar degudament possibles delictes d'aquesta mena no deixa de ser significatiu, a la vegada que també ho podem considerar la punta de l'iceberg. Que d'aquestes condemnes, set estiguin relacionades amb l'actuació negligent del ministre de l'Interior actual, Fernando Grande-Marlaska, quan era jutge d'instrucció, no deixa de ser gairebé una broma de mal gust, per dir-ho d'una manera suau. A més, la impunitat dels torturadors és axial per a la continuïtat de la tortura. No només poques vegades acaben jutjats, sinó que quan són condemnats no reben càstigs gaire exemplars, i fins i tot en nombroses ocasions són indultats, tant per socialistes com per populars. S'ha arribat a aplicar aquesta mesura de gràcia a un agent condemnat en dues ocasions per aquest delictes.

Quan hi ha agents policials que cometen abusos, moltes vegades es parla d'extralimitacions, com si fossin conductes individuals. És la impunitat que comentes el que les alimenta?

La majoria saben que les seves extralimitacions seran emparades pels seus superiors, que en pocs casos arribaran a instàncies judicials i que, en tot cas, les repercussions seran mínimes. Hi ha un cas que és especialment grotesc. El 1979 hi ha una gran mobilització mundial contra l'energia nuclear, arran d'un accident a la central nord-americana de Harrisburg. Arreu del món es mobilitzen milions de persones, i l'única mort que hi ha és a l'Estat espanyol. A Tudela, un guàrdia civil dispara un tret contra una manifestant, Gladys del Estal, que estava asseguda a terra. La van acusar d'intentar treure el subfusell a l'agent i, com en el 80% dels casos, la versió oficial falta a la veritat. El guàrdia civil serà jutjat, condemnat a dos anys de presó, on no entrarà sinó que continuarà dins el cos. No gaires anys després serà condecorat a Tudela, on havia matat l'activista. Sistemàticament, els agents que conculquen els drets humans i cometen excessos no són expulsats del cos, sinó que fins i tot són ascendits.

Ara, el Ministeri de l'Interior s'acull a la llei de secrets oficials per no facilitar informació sobre les infiltracions policials descobertes per la Directa. La normativa també contribueix a la impunitat?

La llei de secrets oficials és el millor blindatge per l'opacitat i la impunitat que tenen determinades actuacions policials. És una llei franquista que ni el govern més progressista de la història s'atreveix a tocar. És la millor garantia perquè determinades pràctiques quedin impunes, perquè no es puguin investigar ni judicialitzar. En definitiva, perquè es perpetuïn. La infiltració policial, teòricament, està destinada a unes situacions molt concretes de criminalitat greu, però s'està apli-

cant de forma generalitzada als moviments. És completament absurd i inexplicable.

Dins els cossos policials espanyols hi ha un biaix ideològic cap a la dreta? Com es tradueix en la praxi policial?

En el darrer capítol del meu llibre faig un fresc dels problemes que té la policia espanyola avui: el racisme i la xenofòbia, l'animadversió al col·lectiu LGTBI, el mètode d'infiltració policial, el sindicalisme decantat clarament cap a l'extrema dreta o les unitats d'intervenció policial que carreguen sovint de forma massa contundent i excessiva. Aquestes problemàtiques esquitxen la institució policial. És cert que hi ha milers d'agents que fan la seva tasca professional tan bé com un escombriaire, un professor, un catedràtic o un farmacèutic. Però no podem continuar combregant amb la versió que emana d'instàncies ministerials segons la qual, quan es produeix un abús policial, sempre és un fet aïllat. També afegeixo que la policia espanyola no deixa de tenir problemes similars als d'altres cossos policials a Europa. Per exemple, la presència de l'extrema dreta es repeteix a Grècia, Alemanya o Portugal.

Pel que fa a recursos humans i econòmics, quines característiques té la policia a l'Estat espanyol en relació amb el conjunt d'Europa?

Espanya, tradicionalment, ha tingut una de les ràtios més altes d'agents per habitants. Això no es tradueix en una major eficàcia, sinó en duplicitat de funcions i en un nombre excessiu de cossos policials. Tenim el Cos Nacional de Policia, la Guàrdia Civil, les policies autonòmiques, les policies locals, la policia fiscal, la policia portuària... Fins i tot, les associacions de la Guàrdia Civil han elaborat un document amb el qual denuncien l'excessiu nombre d'agents i la superposició entre dues estructures policials que normalment haurien de col·laborar, però que sovint es donen l'esquena o, en el pitjor dels casos, es fan la traveta.

Amb tot, a què atribueixes que bona part de la historiografia sobre els cossos policials estigui escrita pels mateixos cossos policials?

En general, hi ha pocs assajos sobre la policia, a diferència d'altres països europeus. I el poc que hi ha, en general, s'escriu des de dintre. Parlen de la seva "empresa" i, per tant, no llençaran pedres sobre la seva pròpia teulada. Per altra banda, quan els historiadors intentem aproximar-nos a la institució policial, topem amb la dificultat per accedir als arxius policials que són escassos i estan mal classificats. ●

“Espanya ha tingut una de les ràtios més altes d'agents per habitants. Això no s'ha traduït en major eficàcia, sinó en un nombre de cossos excessiu i en duplicitat de funcions”

ENTRY VISA

ROLECHIA

Safadi, Shaddy

DOB:	1939.11.29
SEX:	M
ISS:	Yurko City
EXP:	1984.01.20

M2XHM-PSLCV

LEAVE

NEGATIVE OUTCOME
++ STRESS

SKILL REQUIRED

DIVE THE DEBRIS ENDURE (+)

The debris field is a whirling cloud of razor-sharp shards. Exploring is a terrible idea.

DANGER

ACTION COMPLETE

SKILL REQUIRED

ANALYSE THE DEBRIS INTERFACE (+)

This cloud of shattered ships is hard to piece together. Some careful scanning and analysis should help with that.

RISKY

INPUT DICE

WRECK HUNTING
Finding Yu-Jin's wreck means searching the debris field in the hope of uncovering it. If it even exists...

"I can take it, don't worry."

CARGO

YU-JIN

BLISS

VIDEOJOCS QUE DISPAREN LA FORMACIÓ CRÍTICA

TEXT: **DÍDAC JIMÉNEZ TORRAS**

Més enllà dels productes de la gran indústria 'gamer', marcats pel contingut inacabable, la competitivitat, i pràctiques que inciten a la ludopatia, projectes de recerca i desenvolupadors independents reivindiquen la capacitat de certs jocs per generar pensament propi i construir estratègies de coneixement entre joves en l'etapa educativa

Fa no gaire, *Neva*, un videojoc sobre ecologia i relleu generacional de l'estudi barceloní Nomada Studio, va rebre el Game Award (els coneguts com a "Oscars dels videojocs") en la categoria de missatge social. El joc, que pren inspiració de Studio Ghibli en estètica i personatges, mostra com l'Alba, la protagonista, i la Neva, una lloba blanca, lluiten contra un líquid negre semblant al petroli que està matant el seu bosc.

A través dels diversos escenaris d'aquarel·les, *Neva* presenta l'evolució de la lloba protagonista, que primer segueix la jugadora i cau, però després lluita amb ella contra el desastre que contamina l'ecosistema. Amb una història dramàtica sobre el cicle de la vida, el joc se serveix d'imatges evocatives, com una manada d'ocells que cau desplomada i ennegrida per crear un vincle amb qui juga i per actuar de vehicle per a preocupacions com el creixement, els cicles i l'especisme.

Publicat l'any 2024, *Neva* és el que es coneix en l'àmbit dels videojocs com un joc indie, creat per un grup petit, sovint sense una intenció expansionista, fet per subsistir i amb un preu de venda ajustat. El seu creador, Conrad Roset, explicava en una entrevista a TV3 el setembre passat que les expectatives de les seves iniciatives no van gaire més enllà de recuperar la inversió i obtenir un marge de benefici per invertir en un nou projecte.

Aquest tipus de jocs independents sovint es permeten una notable llibertat creativa, donat que no segueixen una saga (com *Call of Duty*) o una marca (com *Hogwarts Legacy*, inspirat en l'univers de les novel·les de Harry Potter). Per això, sovint poden introduir maneres noves de jugar i una història amb un missatge social més explícit, tot i que generalment ofereixen un contingut i una durada més modestos que els productes de les grans multinacionals del sector.

De fet, força productores indie són cooperatives i els seus jocs representen un ritme diferent. Res a veure amb la velocitat dels jocs competitiu que busquen un creixement de jugadors constant i permeten enfrontar a diversos gamers alhora, com *Fortnite* o *Valorant*, o d'altres que busquen espremer gamers amb entregues anuals com el *Fifa*. En casos més extrems, hi ha fins i tot algunes propostes com *Futbol Fantasy* que busquen assemblar-se a apps d'apostes com *Bet365*.

En contraposició amb els indie, els videojocs comercials, infinits i *multigamer* són un servei que sovint treballa en paral·lel a altres productes a la venda, com subscripcions, cosmètics o esdeveniments diversos, i absorbeixen les tendències popularitzades en altres sectors com el de la roba de consum ràpid. De fet, com aquests altres sectors, ara s'està beneficiant de l'estratègia d'introduir *influencers* d'edat molt jove o adolescent amb l'objectiu de netejar la imatge de productes sovint molt addictius davant del públic més jove, que confia en les opinions "autèntiques" de creadores de nínxol. Així ho assenyala l'informe *State of Marketing 2024*, fet amb 1.400 especialistes de l'àmbit.

Aquest tipus de jocs comercials també ha ajudat a normalitzar una pràctica que va ser il·legalitzada el 1938 als Estats Units: el comerç amb "vals" o amb "moneda pròpia". Un exemple el

trobem en el videojoc tornat plataforma social *Roblox* (que s'assembla a *Minecraft* per les eines que aporta i comunitats amb minijocs diversos que té). En aquesta plataforma, adolescents d'uns 15 anys que creen contingut per a l'empresa Roblox -en un intent de popularitzar els seus "minijocs" i contribuir a la comunitat- són obligades a invertir el que guanyen dins de la mateixa plataforma.

ADDICIONS SENSE LÍMIT D'EDAT

Potser es podria qualificar el que fan aquestes joves de "hobby" o de "projecte per amor a l'art", però el cert és que (segons va evidenciar una investigació del portal People Make Games) la mateixa empresa publicitava a la seva pàgina web que proposar minijocs era una oportunitat de guanyar diners reals (sabent que anava dirigida a un públic menor d'edat). El procés funcionava de tal manera que aconseguien mà d'obra pràcticament gratuïta -desvaloritzant el treball digne- i, en els casos en què les creadores joves sí que aconseguien alguna recompensa, es trobaven amb el mateix que passava amb els treballadors d'exploracions petroleres i mineres dels EUA el 1938: només podien

gastar el seu "saldo" al poble on vivien, retornant així els diners a l'empresa i sense poder escapar del seu ecosistema. És la mateixa pràctica que avui apliquen altres *big tech* com Amazon o Apple.

No se'ns escapa que aquest *modus operandi* permet a les empreses privatitzar i colonitzar l'espai digital; sovint es presenta com a pragmàtica, gràcies a l'excusa que l'empresa s'ha de mantenir "sostenible". Tanmateix, plataformes amb versió gratuïta com Roblox, però també Spotify, YouTube o ChatGPT, generalment es mantenen gràcies a l'explotació de múltiples tercers, amagant els impactes que tenen sobre els drets d'autoria (una cançó, de mitjana, guanya 0,03 euros al mes) o el medi ambient (cada cerca amb ChatGPT genera un consum aproximat de 0,5 litres d'aigua).

Hi ha molts exemples d'aquestes i altres pràctiques addictives i nocives en l'univers dels jocs (el que en el llenguatge especialitzat s'anomenen *dark patterns* o patrons foscos), fins i tot en aquelles empreses creadores de videojocs pe-

tites. Aquests videojocs, creats per autònoms, com *Luck be a Landlord*, *Vampire Survivors* o *Balatro*, treballen justament amb aquests mètodes -amb estímuls visuals, com combos més i més complexes- i inclouen més estímuls -ruletes aleatòries, medalles, recompenses diàries o de temps limitat i ratxes continuades-, sempre amb l'objectiu que les usuàries estiguin jugant el màxim temps. El símil amb els casinos és encara més punyent en jocs com *Monopoly Go* o *CS:GO*, que proposen mercats en què literalment s'especula.

Ara, no tots els jocs són com els esmentats. Al contrari, alguns (com els que es poden trobar a les plataformes Games for Change o Thinky Games) ja són avui espais de contracultura. Provar els productes que ofereixen permet entendre els avantatges i els riscos dels videojocs, i, de retruc, l'espai digital, perquè ambdós tenen moltes semblances.

Fixem-nos-hi: segons informes de Newzoo, Videogames Europe i l'Associació Espanyola de Videojocs (AEVI), aproximadament tants homes com dones són *gamers*. Tanmateix, sabem

PROPOSTES COM 'CITIZEN SLEEPER', 'KIND WORDS' O 'PAPERS PLEASE' (SOBRE LA GESTIÓ D'UN PAS FRONTERER) AGLUTINEN LA DEMANDA ACTIVA PRÒPIA DELS LLIBRES I EL RETORN CONTINUAT DE LES XARXES

El joc 'Neva', desenvolupat per l'estudi Nomada, va guanyar un Game Award en la categoria de missatge social.

que els joves masculins juguen més que les noies. Això ho podem deduir, per exemple, de l'informe "Drets sense connexió", impulsat el 2015 per Save The Children a partir d'entrevistes a 3.315 adolescents de l'Estat espanyol d'entre 14 i 17 anys. L'informe apunta que les plataformes (xarxes socials, llibreries de contingut, jocs, etcètera) tenen gènere. Llavors, mentre TikTok, Snapchat o Pinterest tenen una preponderància femenina, d'altres com YouTube o Twitch la tenen masculina.

RISCOS DE LES COMUNITATS POLARITZADES

Un exemple notable és la plataforma Twitch, molt bolcada a les retransmissions en directe de jocs, que té quasi cinc cops més espectadors que espectadores. I els homes joves no acostumen a jugar a Candy Crush o Merge Dragons (que no es deslliuren de les estratègies addictives), sinó a jocs com els comentats anteriorment: multijugador, infinits i competitius. Tot i així, alguns estudis especialitzats apunten que, si promouen estereotips, no és perquè aquests jocs siguin de disparar o de destruir l'adversari, sinó per la comunitat competitiva i *influencer* que els envolta.

I és que aquests espais no són neutrals: els algoritmes que imperen en els entorns digitals presenten informació variada, però el públic tendeix a consumir contingut que reforça les seves posicions, creant les anomenades *bombolles de filtratge* i *cambres d'eco*. Com apunta el *Digital News Report 2024* de l'Agència Reuters, la pandèmia de la covid, concatenada amb el llançament global de TikTok l'any 2019, pot haver intensificat aquest fenomen aprofitant el desencís i l'aïllament socials.

En aquest context, és possible que l'Estat espanyol (amb una alta polarització i desconfiança pública segons l'informe *Edelman*, elaborat amb 1.150 enquestats) fos un caldo de cultiu del populisme, però potser no tant com altres països d'Europa. Tanmateix, el repunt de l'extrema dreta, que de moment és moderat, especialment en l'alumnat masculí jove, com apunten les enquestes d'opinió del Centre d'Estudis d'Opinió (CEO) i de l'Escola Guillem Agulló, es podria agreujar.

I és que, amb la saturació de contingut actual (*rage bait*, IA, desinformació...), la majoria dels països de l'OCDE estan presenciant cert descens en la capacitat de desxifrar contingut multimodal entre menors d'edat. Segons els informes PISA, entre l'estudiantat de 15 anys no només s'ha detectat una davallada en les notes generals, sinó que les notes dels nois han arribat a un punt baix de les sèries de PISA des del 2006, notablement per sota de les noies en competència lectora..

El canvi és tan gran que la diferència en competència lectora multiplica per dos l'avantatge que tenen els nois sobre les noies en matemàtiques. Tot i que en termes absoluts pot semblar poc, es tracta d'una diferència d'un 7% a Catalunya. Per comparació, el diferencial en ciències pel que fa al gènere és de menys de l'1% a favor de l'estudiantat masculí.

JOCS COM A NOVES LECTURES

A les escoles catalanes s'han foragitat els mòbils de les aules, però, a casa, segons dades del *Digital 2024 Global Overview Report* de l'organització Datareportal, la mitjana d'ús d'aplicacions com YouTube continua sent de 17 hores mensuals. La d'Instagram, ►

► 15 hores, i la de TikTok, 33. En aquesta línia, Austràlia, reconeixent el problema, ha prohibit l'ús de les xarxes socials als menors de 16 anys; però "les xarxes" només són una part de l'àmbit digital.

Ara, aquesta sensació d'alarmisme i polarització no és imperativa, i hi ha jocs que poden servir per recuperar aquestes competències lectores perdudes. Es tracta de propostes com *Papers Please*, *Citizen Sleeper* o *Kind Words*, que es troben en un punt intermedi entre les xarxes socials i els llibres. Amb certa demanda activa (que manca a les xarxes), però amb cert retorn continuat (que no tenen els llibres).

Si ens aproximem a les plataformes que són properes al jovent, podem oferir-los una nova eina que canviï com es relacionen amb el món virtual. I els jocs -particularment propers als joves masculins- poden ser clau per revertir la baixada actual d'alfabetització dels nois a les PISA. La hipòtesi és que certs jocs representen un canvi respecte del contingut passiu d'espais com TikTok, una sèrie o una pel·lícula, sense ser tan exigents com llegir un llibre o fer exercici. I aquí entra un component notori per saber destriar notícies en un ambient digital saturat d'informació: l'alfabetització crítica o poder-se relacionar amb el contingut amb certa distància.

Els videojocs presenten narratives fictícies, però també són reflexos de la realitat tangible. I, com a reflexos, podem analitzar el que hi esdevé per informar del que passa a la vida real. Podem alfabetitzar-nos. Analitzant els jocs, desconstruint-los, com qui fa una crítica d'una novel·la, podem informar les decisions del nostre dia a dia. Però, a diferència d'un llibre, els videojocs ens donen la possibilitat d'enfrontar un espai interactiu, amb narrativa, però també amb estímuls visuals i sonors. Veure-ho primer com un lloc segur pot ajudar a fer que ens fixem en pràctiques com la reproducció automàtica, l'*scroll* infinit, els filtres estètics i les recomanacions personalitzades, presents en el panorama digital.

Calen propostes factibles per redirigir el temps d'ús actual. Propostes que s'atreveixin a canviar les normes de joc. Sense dir *no* als llibres (al contrari, prenent-los com a meta), resulta creixentment imperatiu trobar maneres noves de recuperar l'autonomia per crear hàbits, especialment entre el segment més jove. És un àmbit prometedor, i ja hi ha alguns projectes que hi treballen.

Un cas és el de la investigadora Violeta Moldes, doctoranda del grup MEDIUM de la Universitat Pompeu Fabra, que està indagant sobre com els videojocs indie *coming-of-age* representen espais segurs per expressar identitats diferents, rebels -sovint estigmatitzades-, sense judici extern. Analitzant jocs com *If Found...*, *Celeste* o *Omori*, trobem un retrat de com el jovent pot explorar com funciona l'afectivitat a través de la jugabilitat i com això pot ajudar-los a comunicar les seves preocupacions per escapar dels cicles d'ansietat que l'investigador de la NYU Jonathan Haidt, en el seu llibre *La generació ansiosa* (Deusto, 2024), retrata com un dels problemes psicològics actuals més importants.

CONSTRUIR ESCENARIS FUTURS

I és que jugar amb un personatge -encara que sigui fictici-, amb qui compartim problemes, i viure, des del seu punt de vista, que

tampoc té una solució fàcil per als seus problemes -que són els nostres- però que explora múltiples rutes pot donar esperança i respostes que s'alineen amb com hom pensa. Respostes personalitzades que simplement no apareixen en històries lineals com les d'una sèrie o un llibre. Violeta Moldes, analitzant *Night in the Woods*, exposa: "El joc no avança gràcies al fet que la Mae / la jugadora millorin les condicions materials dels seus amics, sinó que avança quan aquests i la Mae [la protagonista] es dediquen temps i cures, es tornen vulnerables, es troben amb l'altre per guanyar força i seguretat per fer el següent pas. La trama de la Mae no conclou amb una solució clara al seu conflicte, ni als del Gregg i la Bea [altres personatges], però sí amb el clar suport dels seus amics".

Violeta Moldes no és l'única. Al Centre Cívic del Besòs i el Maresme (Barcelona), l'investigador doctorand de la UB Kevin Marín va crear un club de videojocs per a joves amb pocs recursos: Play Utopia. S'hi empraven jocs indie distòpics i jocs indie utòpics per imaginar com pot ser el futur. Tot interpellant els joves, la investigació proposava que convé estranyar-se dels relats mono-

lítics sobre un futur únic davant de grans reptes com el canvi climàtic, i que els videojocs són una gran via de debat per fer-ho, perquè són les jugadores qui creen aquests futurs -i ho fan pas a pas, entenent com és possible realitzar-los.

Per exemplificar-ho, Marín explica: "Vam començar a jugar a *Everything* i una de les parelles es va posar a jugar per ser sempre més gran, fins que va arribar un punt que ets una galàxia i, si et vols fer més gran, tornes a la partícula més petita de l'univers, una partícula subatòmica. I, quan als jugadors els passa això, es queden en xoc i diuen: 'Ostres, per què volem ser sempre més grans? És perquè volem ser més poderosos?'. I comencen a reflexionar i diuen: 'Ostres, és clar, però hi ha coses petites que no dominem i som més grans que elles, com la covid o com el càncer'".

L'any passat, a la Universitat de Barcelona, es va codissenyar una intervenció educativa amb estudiants de tercer d'ESO. A partir de la recerca prèvia d'actituds que els agradaria millorar (com evitar les compres compulsives) i d'activitats que els interessaven (com l'autonomia per conèixer-se), amb

l'acompanyament d'una vintena d'expertes, es van determinar tres jocs. Un d'ells, el ja esmentat *Papers Please*, tracta sobre els dilemes morals de gestionar un pas fronterer. En posar-lo a prova en l'experiment, van sortir tota mena de comentaris, però un de destacat va ser l'interès general per l'activitat: un 79% de les participants van dir que els agradaria explorar més propostes com aquesta. Aquest mateix equip té previst posar en pràctica una intervenció per aprendre alfabetització crítica en un institut de Barcelona jugant al mateix videojoc.

Aquests projectes existeixen. I no és qüestió que ara ens posem a jugar a tots aquests jocs alhora, sinó d'anar més enllà de la pantalla dels jocs *blockbusters* de consola o mòbil per redirigir-nos cap a plataformes alternatives com *itch.io* o l'espai de jocs Game Jolt, i d'informar el jovent que hi ha un gènere -un espai sense judicis més enllà dels jocs infinits competitius- en què poden créixer. Perquè, ara per ara, per manca de referents, el veuen molt poc. ●

JOCS DESTINATS AL PÚBLIC INFANTIL, COM 'LUCK BE A LANDLORD', 'VAMPIRE SURVIVORS' O 'BALATRO', RECORREN A ESTÍMULS VISUALS I RECOMPENSES PER MANTENIR LES USUÀRIES JUGANT

Noves pedres precioses de la narrativa en català

LA RECOMANACIÓ D'ANDREU PIÑOL GUIRAL, ELISABETH SÁNCHEZ LEGAZ I DOLORS BOSCH MARTÍN

A la nostra llibreria, a l'hora de recomanar, tenim un comodí que sempre ens ajuda. Es tracta de jugar la carta "aquest llibre ens l'hem llegit les tres i a totes ens ha agradat". Considerant que som persones de caràcter i bagatge diferents, això no passa gaire sovint, i, en saber-ho, la nostra clientela ho valora molt positivament. Penseu que recomanar és un ofici que s'aprèn amb dedicació i cura, i que sempre es veurà limitat pel temps que tenim les llibreteres d'arribar a una petita part de tot el que es publica. Cal tenir en compte també que en aquest nostre món globalitzat no només tenim literatura de producció pròpia, sinó també d'importació, i, per tant, de tot el que rebem, la gran majoria queda sense llegir. Així doncs, a l'hora d'escollir un llibre per a aquest espai, hem decidit destacar-ne un d'aquests que ens ha agradat a les tres i que considerem que ressaltava dins del món de la literatura catalana pels motius que intentarem explicar. L'obra en qüestió es titula *Una història és una pedra llançada al riu* i la firma Mònica Batet. D'entrada, el que més ens va sorprendre d'aquest text és la temàtica: la literatura oral popular. Batet comença la novel·la explicant-nos un conte popular d'un país inventat i la segueix presentant-nos dos dels seus protagonistes, que, concretament, són acadèmics dedicats a l'estudi del folklore. Com veieu, no es tracta d'una premissa usual i ja aquest simple fet la converteix en una pedra preciosa dins de la nostra literatura. A més, l'autora aprofita aspectes comuns d'aquesta oralitat i els introdueix en el seu text, com ara la manera d'anomenar els personatges. Tal com succeeix als contes populars, aquests no tenen nom ni cognoms, sinó que són referits mitjançant trets diferencials. D'aquesta manera, tenim el Folklorista, el Revolucionari o l'Escoltadora de Cançons.

També utilitza fórmules d'inici de rondalles, de l'estil de "temps era temps", però pròpies del seu món inventat.

Aquest tret confereix una estructura al relat que també considerem força especial. *Una història és una pedra llançada al riu* té la capacitat d'anar endavant i endarrere en el temps i, alhora, conclou de manera circular i amb ganes de reprendre el principi. Hi ha una altra obra narrativa recent que també ens ha sorprès gratament per la seva trama original. Parlem de *Mammalia* (Les Males Herbes, 2024), d'Elisenda Solsona. La manera que té de seleccionar i relatar els fets en un ordre precís perquè no es pugui parar de llegir i al final tot quedi ben desplegat és una meravella.

Ambdues obres tenen una veu narradora que sobresurt. Hi ha coses que no podem comentar per tal de no espatllar-vos girs sorprenents, però sí que podem dir que Batet té la capacitat de crear una veu que passa de l'humor a la gravetat sense que el lector se'n adoni. És una característica que ens porta a una altra escriptora amb la qual podem fer servir el nostre comodí: Maria Climent. Les veus de les seves protagonistes, molt ben travades, saben parlar-nos de temes greus amb un to i un humor molt característics que fan que ens agradi molt a El Soterrani en ple. Una altra creadora de personatges amb veus narradores potents en la seva obra i que recomanem a tort i a dret és Eva Baltasar. Tant Batet com Baltasar tenen l'habilitat de crear bellesa amb l'art d'ajuntar paraules. Ser capaces de conrear un estil que fins i tot amb construccions que semblen simples –i que no sempre ho són– llegir-ho sigui un goig, no està a l'abast de tothom.

Inevitablement, se'ns fa fàcil, després d'esmentar Eva Baltasar, recomanar-vos Pol Guasch. També poeta, de la seva narrativa en podem extreure qualsevol frase i

funcionarà per si sola, tal com si estigués envoltada per un marc. Tot plegat fa que aquestes novel·les i autores que us recomanem siguin per a nosaltres algunes de les pedres precioses que tenim a la llibreria i que ens agrada mostrar a moltes de les persones que ens visiten i que conversen una estona amb nosaltres tres. Cada llibreria deu tenir les seves i, com dèiem al principi, ben segur que tenim a les nostres prestatgeries obres que encara no hem pogut agafar i gaudir, ja que cadascú va conformant el seu camí literari a través d'atzars, casualitats, recomanacions i lligams de tota mena.

NARRATIVA
Una història és una pedra llançada al riu
Mònica Batet
Angle Editorial, 2024
224 pàgines

EL SOTERRANI

Som un espai cooperatiu nascut a Tarragona l'any 2023 i conduït per tres sòcies aplegades per l'ofici llibreter. L'assaig i la literatura per a totes les edats són els nostres punts forts i ens agrada destacar les nostres dèries, com ara la novel·la negra o la ciència-ficció. També tenim una sala on duem a terme activitats de tota mena relacionades amb la literatura.

UNA HISTÒRIA DE RODERS LLIBERTARIS ESCRITA A PEDAÇOS

TEXT: **MARC CAMPOS**
IL·LUSTRACIÓ: **MARIA CONILL**

A Albalat dels Sorells, a l'Horta Nord, la memòria popular encara recorda la família Tamarit, coneguda amb el malnom de 'Pedaços'. Vinculada a l'anarcosindicalisme, va comptar amb un grup armat actiu durant la República i la revolució, dedicat a assaltar bancs i a sabotejar interessos dels terratinents, que es va guanyar l'afecte de les classes més humils

Des que era menut, a ma casa sempre s'ha sentit el nom de Pedaços. Era el meu iaio Sento, *el Granerer de Puçol*, qui el nomenava quan jo feia alguna trastada. “Ai nano petano, ja pareixes Pedaços”. M'agüelo sempre tingué el vici de canviar els noms a la gent, eixa manera que té el poble treballador de rebatejar al personal des del que és col·lectiu, amb la sàtira i sense burocràcia ni paperassa pel mig.

Els noms que gastava el meu iaio Vicent eren això, malnoms del passat, en una espècie d'exercici de memòria. Però d'entre tots, sempre em va cridar l'atenció el de Pedaços. Qui era Pedaços? Ell em responia: “Un roder, un roder molt polític, d'esquerra forta”. “Allà per l'any 33 contaven els vells del carrer -concretament, el Tio Coneta- que va atracar la Caixa d'Estalvis de Puçol, enfront del Sindicat Agrícola i, en eixir, d'un sol tir va tallar el cable del telèfon -pam- i va fugir sense que els guardes el pogueren agarrar”, m'explicava.

UNA FAMÍLIA LLIBERTÀRIA

Hui en dia ja no queda gairebé ningú que haja conegut directament els Pedaços, però en la memòria popular de l'Horta Nord encara en perviu el record. Entre totes les poblacions de la contornada, n'hi ha una que els recorda especialment, el seu lloc de naixement: Albalat dels Sorells (l'Horta Nord).

Parlem en plural perquè Pedaços no n'era u a soles, era una família. La saga comença -o almenys en tenim dades- amb Vicent Tamarit Sanandrés i el seu germà menut Manel -llauradors, fumigador i jornal·ler, respectivament. Els dos foren els hòmens forts de la Confederació Nacional del Treball (CNT) i de la Federació Anarquista Ibèrica (FAI) al poble d'Albalat.

Vicent, el germà major, es casà amb Josefa Rubio Pascual, amb qui tingué entre set i nou filles, de les que es coneixen els noms de Manel, Eduardo, Aurelio, Maria Concepción, Vicent, Carmen, Felicitat i Josefa. Tota la família, vinculada a l'anarcosindicalisme, vivia en una casa xicoteta de pedra i fang, d'algeps i calç, amb un sostre a dos aigües, baixet i fet de canya. Estava enfront de l'estació del poble i hui encara es conserva.

“Era una família de llauradors, molt humil i pobra, però la gent amb problemes econòmics anava a demanar-los ajuda”. Ens ho conta Salva Cortina, veí d'Albalat dels Sorells que ha investigat el cas dels Pedaços, mogut pel plaer de “descobrir la història

desconeguda del meu poble. Ja coneixia coses pel boca-orella, per les historietes que contava la gent major, però pogué indagar un poquet més quan trobí el sumari, que es va fer públic gràcies a la llei de memòria històrica”.

Mentre que el pare Vicent i el Tio Manel eren el braç polític més orgànic de la família, el front de la CNT-FAI, els fills eren el grup d'acció. Es feien anomenar “Grupo de Pistoleros Los Indomables”, però tot el món els coneixia com *Els Pedaços*, perquè, encara que hi havia en la banda altra gent, fins a cinc germans en formaren part.

El seu període d'activitat varen ser els anys de la Segona República, aplegant a atracar quasi tots els bancs de la comarca. Després dels colps, feien nit amagats als nínxols del cementeri de Museros, o bé es reunien a una cova a la Serra Calderona, als peus de la Mola de Segart, hui coneguda com la cova dels Pedaços. “Se'ls atribuïren molts actes delictius, encara que no n'hi haguera proves”, explica Cortina. “La seua fama era eixa, i es coneix que a ells els agradava. Havien sigut ells? Segurament el 80% de les voltes sí”.

El mort més rellevant que van carregar a la banda va ser el sabotatge del tren exprés 702 Barcelona-Sevilla (popularment conegut com *El Sevillano*), la nit del 9 al 10 de novembre de 1933, quan aquest passava pel pont del barranc que separa els termes de Puçol i el Puig.

L'atemptat va costar la vida a 23 persones, 38 van resultar ferides i va ser endossat per la premsa de l'època a “elements anarcosindicalistes”. Aixina i tot, hi ha qui encara diu que va ser un atemptat de falsa bandera o bé que els anarquistes havien sigut informats falsament per agents provocadors que el tren a soles transportava mercaderies i armes.

A més d'aquestes accions armades, també eren freqüents les seues passejades al voltant del Casino, controlat per la Dreta Regional Agrària, per recordar als amos que el proletariat començava a tindre la paella pel mànec. I també duien a terme sabotatges en les terres dels senyorets, arrancaven els plantons de les fanecades acabades de llaurar.

EL 'PEDAÇOS MAJOR'

Un dels Pedaços va destacar per damunt de la resta: era *El Pedaços major*. I no per ser el germà major, sinó perquè era el cap de la quadrilla. Aurelio Tamarit Rubio generaria al voltant seu el mite del bandoler solidari i revolucionari que encara es gasta com a sinònim de “bon roder”.

En 1933, amb l'entrada de les dretes al govern de la República

Espanyola, s'enceta l'etapa del Bienni Negre. Aquest període ve acompanyat d'un increment d'accions anarquistes i, concretament, del grup dels Pedaços, entre els quals destacava Aurelio Tamarit, que tenia en eixe moment 24 anys.

Segons arpleguen Pau Pérez Duato i Àlex Gutiérrez Taengua a l'estudi “La postguerra a les comarques valencianes, l'Horta Nord i la Partida Judicial de Xàtiva” (2019), Aurelio el Pedaços fon arrestat repetides vegades. Per exemple, en un intent d'atracament a un banc d'Almàssera en 1934, on va ser capturat per la Guàrdia Civil. Ja estava en cerca i captura per l'atracament del Banc Espanyol de Crèdit a Xèrica. Per aquests fets, va ser jutjat i empresonat a la Model de València.

Amb el clima revolucionari ja bullint, el 15 de gener del 1936 la banda dels Pedaços atraca l'estació del Puig. Resultaren ferits de mort un ferroviari i un guàrdia civil. Els roders, llibertaris de brusa negra i espartenyas, fugiren. Agarrar-los era com intentar acaçar anguiles amb les mans. Però un membre del

grup, Francesc Ruiz Miquel, natural d'Albalat, fon ferit i va ser enviat a l'Hospital Provincial de València baix custodia. Amb aquest recuperant-se al llit, el germà del guàrdia civil mort a l'estació, Camil Matamala, també membre del cos, entrà a l'habitació de l'hospital, on el va matar de quatre tirs.

Segons contà el diari suecà *Mosaico* el 18 de gener de 1936, el mort havia fugit junt amb Aurelio el Pedaços de la Presó de Tortosa, per a després furar una pistola automàtica a un municipal de Sueca. Els dos varen ser detinguts per la policia, juntament amb Agustí Sieres Colom, *El Cairer*, qui els havia estat amagant al seu domicili de Cullera. Com moltes altres qüestions d'aquest relat fet a pedaçs, es desconeix com varen aconseguir fugir de nou i perpetrar l'assalt a l'estació del Puig.

A més dels fets relatats per la premsa de l'època, la gent del poble anà escampant altres “historietes” que feren encara més populars els Pedaços. Es conta que, ja a les portes de la guerra i de la revolució social, instal·laren un *fielato* (també anomenat burot)

a l'entrada d'Albalat. Allí bloquejaven els transports de mercaderies que entraven a la població i cobraven l'impost revolucionari –fruites, verdures, carn, tabac... Aquests productes anaven directament a l'església, reconvertida en mercat popular.

També es diu que Aurelio el Pedaços va fer instal·lar en el campanar de l'església una metrallera russa de grans dimensions, obtinguda gràcies als seus contactes a l'estraperlo. Durant una visita de Manuel Azaña, president de la República, al poble veí de Vinalesa, Aurelio Tamarit, va disparar nombroses ràfegues en direcció a la vila veïna com a forma d'amenaça cap a aquell dirigent que considerava un traïdor burgès. Felicitat, una de les seues germanes menudes, contava, ja molt velleja, com son germà Aurelio, estant ja la cosa molt calenta, la pujà en la cadira de la metralladora i li va dir: "Si veus que s'ampastra tot molt, dispara-li a tot lo que se menege". Felicitat mai va aplegar a disparar cap bala.

LA REVOLUCIÓ I LA GUERRA
Quan esclatà la guerra, la Revolució Social ja havia començat a Albalat dels

Sorells, de la mà de l'anarcosindicalisme de la CNT-FAI encapçalada pels Pedaços. El Comitè Revolucionari, presidit per Vicent Tamarit pare i amb Manel Tamarit –el tio Pedaços–

com a vicepresident, va substituir de facto el Consell Municipal i proclamà el comunisme llibertari.

Es col·lectivitzaren les terres i es va distribuir la producció de tal manera que la part baixa del poble, regada per la mil·lenària Séquia Reial de Montcada, es va dedicar a horta i arbres fruiters; mentrimentres, la

part alta, el secà, es dedicà al cultiu de cereals. La pràctica totalitat de les terres, fins a eixe moment, estava repartida entre cinc famílies. En destaquen les hereves dels comptes d'Albalat –la família Aguilar-Gil-Dolz-, propietàries del Castell d'Albalat, on després de guerra va estar tancat el poeta Miguel Hernández; la família del Compte de Trénor, propietària del Mas del Rosari, convertit durant la guerra en una escola de comandaments militars de la República, i la família Rausell, els senyorets del poble. D'aquesta última varen ser assassinats per milicians vinguts de Burjassot, el pare –antic alcalde-, l'oncle, un fill i un cosí capellà. Per part dels Pedaços, ens conta Salva Cortina, "no n'hi ha constància que assassinaren a cap persona del poble".

La nova organització revolucionària i els antics poders republicans estigueren mesos com gat i gos. Venia la guàrdia d'assalt republicana i restaurava el consell municipal, per a, automàticament, els anarcosindicalistes, encapçalats pels Pedaços, tornar a l'ordre revolucionari. Pareix que en aquest nou ordre hi va jugar un paper important Francesc Castell Monzó, tinent d'alcalde i també membre de la CNT-FAI.

Finalment, l'any 1939 els feixistes "varen passar". El nou alcalde, David Muñoz Rausell, celebrà la victòria amb un discurs en què va donar "la bienvenida al Ejército Nacional que ha venido a redimir España de los atropellos marxistas y del yugo de los pistoleros que por aquí pululaban". Tot el món ja sabia a quins "pistoleros" es referia. Vicent Tamarit pare, Manel Tamarit tio Pedaços, i Francesc Castell, varen

Altres consten com a desapareguts, com és el cas de Vicente Pedaços, a més dels germans José i Jesús Orts Navarro, Batiste Garcia Muñoz, Francesc Ferri Orquin, Francisco Tormos *el Xurro de Foios*, Armando Artal, Vicente Martínez i el xofer Lluís Tàrrega. Entre els empresonats: Francesc Castells Monzó, a la Model de València, i Dionisio Muñoz Rollo, a la Model d'Alacant. I finalment, els morts: Vicente Muñoz Tormos i José Beltran Bellmunt. Aquests són els noms, segons les autoritats franquistes, de les persones que integren la banda dels Pedaços.

Però, i el cap de la banda? Aurelio el Pedaços no veié finalitzar la guerra. L'any 1938, va ser assassinat pels guardes d'assalt de la Segona República Espanyola, en mans de Juan Negrín, en el paratge del Riu Verd, prop d'Alzira, lloc on es va registrar la seua defunció i on va ser soterrat a una fosa comuna.

Per a les dones de la família, moltes també compromeses en la causa amb tasques més invisibilitzades, el calvari no acabà amb la guerra: la mare, Josefa Rubio, i les seues filles, Carmen, Felicitat i Josefa, van ser humiliades públicament pels carrers del poble, després d'afaitar-los el monyo i fer-les beure oli de ricí. Arran d'aquest fet, se n'anaren a viure a Foios, el poble del costat.

"TOT AÇÒ ÉS PA' VOSATROS"

Els Pedaços mai no es van lucrar. Després de guerra, els antics senyorets que tornaren al poble veieren multiplicat el seu ja cabalós capital amb el descobriment d'un tresor que amagaven les seues finques expropiades: el botí dels Pedaços.

Segons Salva Cortina, "les persones majors en qui parlí diuen que el que furtaven ho repartien en la gent del poble". A la vista de totes estava que la vida d'esta família llauradora no havia millorat durant els temps dels assalts. A més, recorda que "contaven que no era una mala família que fera por. Aixina i tot, encara és tabú parlar dels Pedaços al poble".

Cortina també ens conta que el pare d'un veí seu recordava com, sent un xiquet, en els anys de la guerra i la revolució, tingué un encontre amb Aurelio el Pedaços que no va poder oblidar mai en la vida. Estava al carrer jugant, i veié aparèixer un cotxe, del que anava agarrat el roder, fusell en mà. A la seua altura, el cotxe parà i el Pedaços, alt i imponent, abaixà, se li apropà i li digué: "Xiquet, tot açò que estem fent és pa' vosatros, pal poble, pa' que pugau tindre un futur en què no tingau que treballar de sol a sol per tres trossos de pa". ●

"Se'ls atribuïren molts actes delictius, encara que no n'hi haguera proves. La seua fama era eixa i es coneix que els agradava"

ser afusellats un 13 de juliol de 1940 en el paredó de Paterna.

Dels components del grup armat, se sap per la Causa General franquista de Riba-roja que la majoria aconseguiren exiliar-se. Dels germans Pedaços, se sap que Manel i Eduardo aplegaren a l'Estat francès, igual que Miguel Muñoz Royo.

Incomodar l'anticapitalisme políticament correcte

TEXT: **ARIADNA PERALTA**
SOCIÒLOGA

IL·LUSTRACIÓ: **RA MALAZO**

Don't act, just think. Conscients de les derrotes i els fracassos del segle XX, Slavoj Žižek argumentava en un antic vídeo de YouTube que les esquerres anticapitalistes anem ben perdudes a l'hora d'imaginar-nos com seria l'endemà de la fi del capitalisme. Per això, segons el filòsof, hauríem de reflexionar més seriosament sobre les alternatives i, mentre tant, actuar només en aquells àmbits en què tenim propostes pragmàtiques que no puguin ser titllades d'utòpiques.

Com que el vídeo té més de deu anys, algú podria pensar que ha quedat obsolet. Entre els qui s'oposen al capitalisme, però, aquesta manera d'entendre la lluita política és majoritària, si més no, *de facto*: mitjançant sobretot la representació dels partits polítics o la seva interlocució, ens centrem a proposar reformes que amplii els límits del marc politico-legal vigent; produïm discursos populistes políticament correctes, mesurats fins al mínim detall, i, quan convé, fem pressió popular amb tàctiques legítimes dins d'aquest marc, com vagues i manifestacions, negociacions i processos judicials.

No em vull estendre a criticar els límits d'aquest reformisme en un

context com l'actual, en què els estats ostenten més poder per reprimir-nos que mai i la desmobilització de la ciutadania és remarcable, tant per coerció com per seducció. Lògicament, i per sort, cada dia i arreu del món molta gent s'oposa al poder i, fins i tot, en viu al marge en bona part. Per tant, més aviat m'agradaria esmentar algunes realitats espigolades d'aquí i d'allà que em semblen suggeridores per ampliar les possibilitats de la pràctica imaginativa anticapitalista.

Són molts els qui critiquen l'organització en partits polítics i les votacions regulars com a principals eines participatives i, en canvi, aposten per la democràcia directa que busca el consens. Ara bé, en societats complexes i interconnectades, és sensat sospitar que calen mecanismes representatius. En aquest sentit, Pierre Clastres o David

Graeber ens expliquen que sempre han existit modes d'organització dual, que practiquen majoritàriament el consens excepte quan cal prendre decisions ràpides (caceres, guerres, etcètera). Aleshores es transformen

en societats jeràrquiques amb representants i líders.

Aquesta dualitat organitzativa, però, només seria una opció anticapitalista a explorar si el poder polític el manté la ciutadania i no pas els seus representants. En última instància, el poder tendeix a la concentració i a la coerció. Davant d'aquesta amenaça, les societats

vulgarment anomenades *primitives* estableixen mecanismes perquè el lideratge sigui principalment simbòlic: a banda que, per ser elegits, els caps han de demostrar la seva vàlua aportant a la comunitat més que la resta i, si no actuen com s'espera d'ells, la ma-

teixa comunitat deixa d'obeir-los; per tant, se'ls destitueix *de facto*. D'aquesta manera, es neutralitza l'amenaça intrínseca del poder. Els humans *primitius* sempre semblen haver sabut que "ningú no té el dret d'obeir" -com deia Hannah Arendt-, que potser només som lliures quan desobeïm.

Altrament, tots som molt conscients de la necessitat de reduir la producció i el consum de masses en pro de la igualtat i la supervivència de la vida al planeta. Per això, pensar en com accedir al govern resulta temptador per l'esquerra majoritària. Tanmateix, no sé fins a quin punt percebem les renúncies que implicaria tal transformació econòmica.

Una rica tradició de pensament ha mirat amb escepticisme la hiperespecialització de la ciència, la tècnica i la burocràcia modernes. Simone Weil argumentava convincentment que l'especialització sempre implica relacions socials basades en l'opressió i el privilegi d'uns pocs sobre la majoria, perquè aquesta perd el control de la pròpia vida en un món que, de tan complex, ja no entén com funciona.

I hi veig un altre problema: dubto que puguem conservar els beneficis de l'especialització (per exemple, avenços mèdics, xarxes d'oci interconnectat mundialment, etcètera) i,

Si les esquerres han difuminat la línia entre necessitats i desitjos, seduïdes pel 'progrés' infinit del capitalisme, com sabrem què és superflu, a què renunciar?

Davant de la ineficàcia de les fórmules reformistes per combatre un model hegemònic més fort que mai, alguns plantejaments formulats des de les ciències socials, d'entrada qüestionats o rebutjats, poden aportar ingredients disruptius de la normalitat capitalista

ahora, renunciar al que no ens convé (per exemple, explotació laboral flexible, consumisme basat en l'obsolescència, curses armamentistes, etcètera). Si les esquerres mateixes han estat de les primeres a difuminar la línia entre necessitats i desitjos, seduïdes per les possibilitats de *progrés* aparentment infinites que ens ofereix el capitalisme, com sabrem allò que és superflu, allò a què renunciar?

Algú em podria acusar de primitivisme, i potser és cert. Les societats no modernes ens ensenyen que abandonar el mite del progrés no implicaria necessàriament una desgràcia. Lluny de l'imaginari comú, moltes d'aquestes societats han viscut amb excedents de producció, fins i tot en abundància. Per això els relats etnogràfics clàssics (Mauss, Malinowski, Lévi-Strauss...) i llibres de viatges com *Paradisos oceànics*, d'Aurora Bertrana, ens mostren societats riques i, per tant, em tranquil·litzen: els humans sempre hem sabut organitzar festes i rituals espantosos per enfortir els lligams socials a través del consum conspicu i el gaudi.

Per acabar, una altra qüestió fonamental és decidir com ens organitzem per oposar-nos a la realitat capitalista, què estem disposats a donar tant en l'àmbit individual com col·lectiu. Diria que la majoria de l'esquerra no pretén articular-se per completa oposició a la societat de la qual forma part. Tanmateix, qualsevol moviment social d'èxit combina actors i estratègies organitzatives sovint contraposats; penso en les sufragistes de fa més d'un segle o en els processos descoloniais de mitjans del segle XX, per exemple.

Per això, el reformisme no és incompatible amb desplegar, sempre que sigui possible, altres estratègies i tàctiques. Podríem titllar de *sabotatge* aquelles que trenquen la quotidianitat capitalista entrant en conflicte amb el marc politicolegal vigent; tots tenim al cap l'impacte del 15M o de l'1 d'Octubre de 2017. En comptes de desesperar-nos per l'excepcionalitat d'aquests esdeveniments, hi ha tàctiques de sabotatge que no requereixen llindars de participació tan elevats,

com per exemple el *vandalisme* contra el mobiliari urbà, que fàcilment es pot emmarcar en una manifestació.

El *terrorisme* és una altra estratègia que va preocupar enormement l'*statu quo*, si bé avui dia gairebé s'ha descartat al nord global, malgrat casos com el de Luigi Mangione. Els grups d'acció directa dels anys setanta i vuitanta assumien que, en una societat en què eren minoria, l'única manera d'oposar-se al capitalisme era fent la vida impossible als qui tenien el poder, en el sentit literal de l'expressió.

Estiguem molt o poc d'acord amb el seu llegat, ens desperten sovint una admiració que, en el fons, potser ens ensenya el que ens falta: alts graus de coherència amb els ideals i, ahora, capacitat de rebutjar el plaer i la comoditat. Justament per això, també ens recorden el que no sempre volem admetre: al nord global hem de fer renúncies radicals si volem que la igualtat quedi empenyada dins de les nostres fronteres.

L'antropologia i la història, finalment, donen abundants exemples de grups que, en desacord amb la societat en què viuen, han decidit abandonar-la i construir-ne una al marge. Si bé aquest *èxode* és una opció força condemnada per l'esquerra majoritària, i és indiscutible que avui dia exiliar-se totalment és gairebé impossible, aquells qui s'allunyen tant com poden de les normes dominants sovint aporten experiències valuoses. Ens demostren que hi ha altres maneres de viure i, també, trenquen amb una creença molt convenient per al capitalisme: lluny de ser omnipotent, el poder dels estats i les organitzacions capitalistes, si més no de moment, no arriba a tot arreu.

Encara que qualsevol organització social presenti fortalteses i debilitats, sempre hauríem d'actuar tenint present com posar en entredit els axiomes i la quotidianitat opressiva del capitalisme modern, i a mi no em sembla que el reformisme sigui el millor camí. Potser ara en som pocs, però, a través de la pràctica imaginativa anticapitalista, qui sap si un dia en serem més. ●

La via judicial pot ser efectiva per o

Fins ara, s'han descobert un total de nou infiltrats en diferents moviments socials de Catalunya, el País Valencià i Madrid. Agents que van entrar en la vida de desenes de persones, van envair la seva intimitat i els van generar un dolor tan bèstia que les psiquiatres del centre Sira l'han qualificat de "tortura institucional".

Malgrat això, i tot i la gravetat dels fets denunciats -i les seqüeles que han quedat en les perjudicades-, fins ara cap de les querelles presentades ha estat admesa a tràmit. Igualment, els recursos d'apel·lació interposats contra les inadmissions han estat desestimats. Tenint en compte que l'article 313 de la Llei d'enjudiciament criminal només permet inadmetre una querella "quan els fets en què es fonamenta no constitueixen delictes", el que ens venen a dir els senyors jutges és que entenen que els infiltrats no van cometre cap il·lícit penal.

Hi ha diferents teories sobre per què la justícia s'ha negat a investigar adequadament unes infiltracions en col·lectius que no constitueixen organitzacions criminals, vulnerant drets fonamentals i sense control judicial. Algú dirà que el Codi Penal no conté figures específiques per perseguir aquests fets -una afirmació que considero incerta- i altres persones ho atribuiran a una sobreprotecció policial per part dels jutges. Però, sigui quina sigui la raó, el que és innegable és que la decisió de no investigar ha tingut com a resultat "banalitzar i frivolitzar molt el patiment de les perso-

nes afectades", com diu el psiquiatre Pau Pérez al reportatge "Infiltrats".

La (in)activitat judicial fins ara ens podria portar a concloure que aquesta no és la via adequada per limitar les infiltracions policials. Podríem citar Michel Foucault per dir que la missió de la justícia no és la defensa de les víctimes, sinó la perpetuació de les estructures de dominació i que, per tant, no podem esperar que els jutges posin fi a aquests abusos.

Tanmateix, malgrat els obstacles jurídics que les diferents denunciants estan intentant superar, malgrat la manca de voluntat per investigar els fets que tenen alguns jutges, crec que no hem de rendir-nos ni abandonar la via judicial. El dret, exercit des d'una perspectiva crítica, pot ser una eina poderosa de transformació social. Els litigis estratègics han servit històricament per conquerir drets tan diversos com aturar desnonaments basats en clàusules abusives, aconseguir la pensió de viduïtat en parelles de fet, anul·lar acords comercials amb el Marroc en territoris sahrauís, limitar les acusacions per enaltiment del terrorisme només pel fet de verbalitzar opinions, i un llarg etcètera. Per això, si denunciem davant la justícia els diferents abusos comesos per les forces policials, potser en algun moment aconseguirem un reconeixement de culpabilitats, la reparació a les víctimes i una limitació -dubto que desapareix- d'aquestes pràctiques. En moltes ocasions ens trobarem amb un mur i no aconseguirem res, però, amb perseverança, en algun moment serà possible.

Ara bé, l'estratègia purament judicial, si s'abandona a la seva sort, poques vegades serveix per aconseguir precedents judicials favorables. Ha de venir acompanyada de suports i mobilitzacions socials àmplies que facin entendre als operadors jurídics que aquestes pràctiques no estan justificades. Com diu l'article 3 del Codi Civil, "les normes s'interpretaran [...] en relació amb el context [...] i la realitat social del temps". És el nostre deure visibilitzar que la realitat social del nostre temps és de rebuig a la impunitat policial. ●

DANIEL AMELANG
ADVOCAT DE LA COOPERATIVA RED
JURÍDICA

LITIGIS PER CONQUERIR
DRETS ACOMPANYATS DE
MOBILITZACIÓ SOCIAL

Confrontar les infiltracions policials?

UNA BATALLA EXTENUANT, PERÒ AMB MÉS RESPOSTES DE LES ESPERADES

Algunes persones afectades per les infiltracions policials al Regne Unit van emprendre diverses vies legals amb l'objectiu de trobar respostes i algun tipus de justícia. En alguns casos, el desenllaç ha estat satisfactori, especialment pel que fa a la denúncia pública, però sovint també ha tingut costos. L'obtenció de respostes no sempre ha anat acompanyada de justícia.

Quan va esclatar l'escàndol *Spycops*, l'octubre de 2010, existia molt poca informació, i la policia va obstaculitzar tots els intents de saber-ne més. Les primeres accions legals van ser recursos contra condemnes a activistes, després de saber que policies infiltrats hi havien estat involucrats. Els activistes podien argumentar que els judicis eren injustos perquè no s'havien fet amb garanties.

Més tard, una comissió parlamentària va convocar alts funcionaris policials per donar compte de l'escàndol. No obstant això, la policia no es va disculpar i va respondre amb evasives. Això sí, les audiències van evidenciar la necessitat d'una investigació adequada.

Vuit dones enganyades que havien mantingut relacions sexoafectives amb infiltrats van engegar la via civil. Una vegada més, es van topar amb l'obstrucció i la negació. Quan finalment es va exigir a la policia que proporcionés informació del cas, aquesta institució va difondre una inèdita i estranya disculpa. Les dones volien respostes, però l'elevada despesa que suposava la causa civil les va obligar a acceptar les disculpes sense obtenir les respostes.

Però van continuar pressionant. Algunes van apuntar als protocols policials i van denunciar la mala conducta dels càrrecs públics. Per aquesta via tampoc van tenir èxit. Una de les dones, Kate Wilson, va intentar-ho per mitjà d'un mecanisme del sistema legal britànic força desconegut, el Tribunal de Poders d'Investigació. Aquest tribunal especial s'ocupa específicament del funcionament dels mecanismes més foscos de l'Estat, i tramita demandes per vulneració dels drets humans. Es regula amb les seves pròpies normes i és difícil que accepti a tràmit una investigació. Fins i tot, en aquest supòsit, no permet l'accés a totes les proves.

La persistència de Wilson va donar fruits i va obtenir abundosa informació sobre les múltiples operacions policials encobertes que havia patit. Va ser la primera vegada que es va poder veure els informes que elaboraven els infiltrats.

Mentrestant, una àmplia coalició d'activistes polítics va pressionar el govern per tirar endavant un altre mecanisme de control al Regne Unit: la investigació pública. Es tracta d'una recerca dirigida per jutges sobre els escàndols nacionals. Tenen amplis poders per a cridar testimonis i examinar assumptes considerats de seguretat nacional. Ha estat un enfocament exitós, que ha servit per revelar noves identitats de policies encoberts i celebrar múltiples audiències on se'ls qüestionava, també als seus superiors. Milers de documents van ser desclassificats, cosa que va aportar respostes que

la gent havia demanat, i més documents estan en camí.

La contrapartida va ser el concepte de la "compensació de no processar": la protecció dels activistes que optaven per incriminar-se a si mateixos, però també la protecció cap als policies. Fins ara, han estat necessaris dotze anys de procediments. Tot plegat va començar com un full en blanc amb poca col·laboració institucional. El desenllaç del cas Kate Wilson i l'escàndol públic continu al voltant del sexisme policial, va reimpulsar totes les iniciatives. No obstant això, queda per veure si algun cas arribarà als tribunals.

Ha estat una batalla esgotadora i amb molts casos encara sense resposta. Però cal destacar que la recerca ha proporcionat més informació de l'esperada i s'albiren esperances que n'arribarà més. ●

DÓNAL O'DRISCOLL

MEMBRE DEL GRUP DE RECERCA D'INFILTRATS AL REGNE UNIT

EL RELAT DE **MAR MASNOU LEÓN**
IL·LUSTRACIÓ: **JULIO FUENTES**

Les paraules

bans d'anar a dormir, el pare ens explica coses. Ens diu que ens les hauria de fer esborrar de la nostra Unitat de Memòria (UM), aquestes coses, però mai ho fa. Diu que els humans, abans, parlàvem més. Que parlàvem per saber coses i que, com que ara les sabem totes, gairebé no parlem. Que els nadons, en comptes de dir "vull tastar el bròquil", exclamaven "ecs, què és això?", i els crescuts els havien de dir "això és bròquil" perquè no tenien el Sistema Integrat (SI) i no havien reconegut l'aliment. Em costa molt de creure, sobretot perquè *ecs* no és una paraula i perquè no sé com es pot no saber què és el bròquil.

El pare explica que els nadons d'abans eren com animals i que feien, durant anys, aquells sons guturals que emeten quan són acabats de néixer i encara no parlen perquè no tenen el Programa Bàsic. Diu que *aprenien* a parlar i a moure's, a poc a poc, que no en sabien. Que el nostre cervell orgànic té com una mena d'Unitat de Memòria rudimentària que va recopilant informació sense que ens n'adonem i que, al llarg dels anys - anys, imagineu!-, anaven emmagatzemant i utilitzant paraules. És aterridor. Ser un nadó sense paraules.

Al pare li van instal·lar l'implant cognitiu -l'andròmina metàl·lica- als 21 anys i, abans d'això, estava *estudiant* per ser mestre. No va fer mai de mestre perquè, quan tothom va tenir els implants, no van necessitar *aprendre* res. Anava a la universitat. Li pregunto com hi arribava, sense l'SI, i diu que ho buscava en un aparell petit, com un SI, però que havies de llegir, no tenies la informació i prou, i que, després, de tant anar-hi, la seva UM rudimentària hi sabia anar. Llavors li pregunto per què parlaven més, si tenien un SI i una UM i, en el fons, també podien saber-ho tot. M'explica que, a vegades, algunes coses

no les buscava. No sabia la resposta a totes les preguntes que li passaven pel cap, les deixava sense resoldre. I, més tard, en parlava amb algú. "Per exemple -m'assenyala l'*Hirundo rustica* que he dibuixat al quadern-, un dia veus un ocell i penses que pot ser una *Hirundo rustica*, però tens pressa perquè fas tard i no ho busques, i la UM del teu cervell orgànic recorda que té les ales negres i la panxa blanca. Quan arribes a casa, veus l'*Hirundo* del quadern i em dius: 'Pare, avui crec que he vist una *Hirundo* però no ho tinc clar', i m'expliques el seu aspecte que no recordes del tot i el seu vol, i entre els dos pensem que sí, que el més probable és que ho fos. Però, si ja ho sabessis, si no tinguessis el dubte, no n'hauríem parlat". Crec que entenc el que vol dir. Crec que per això ens parla tant, el pare, perquè el que ens diu no consta al Sistema Integrat i no ho sabem.

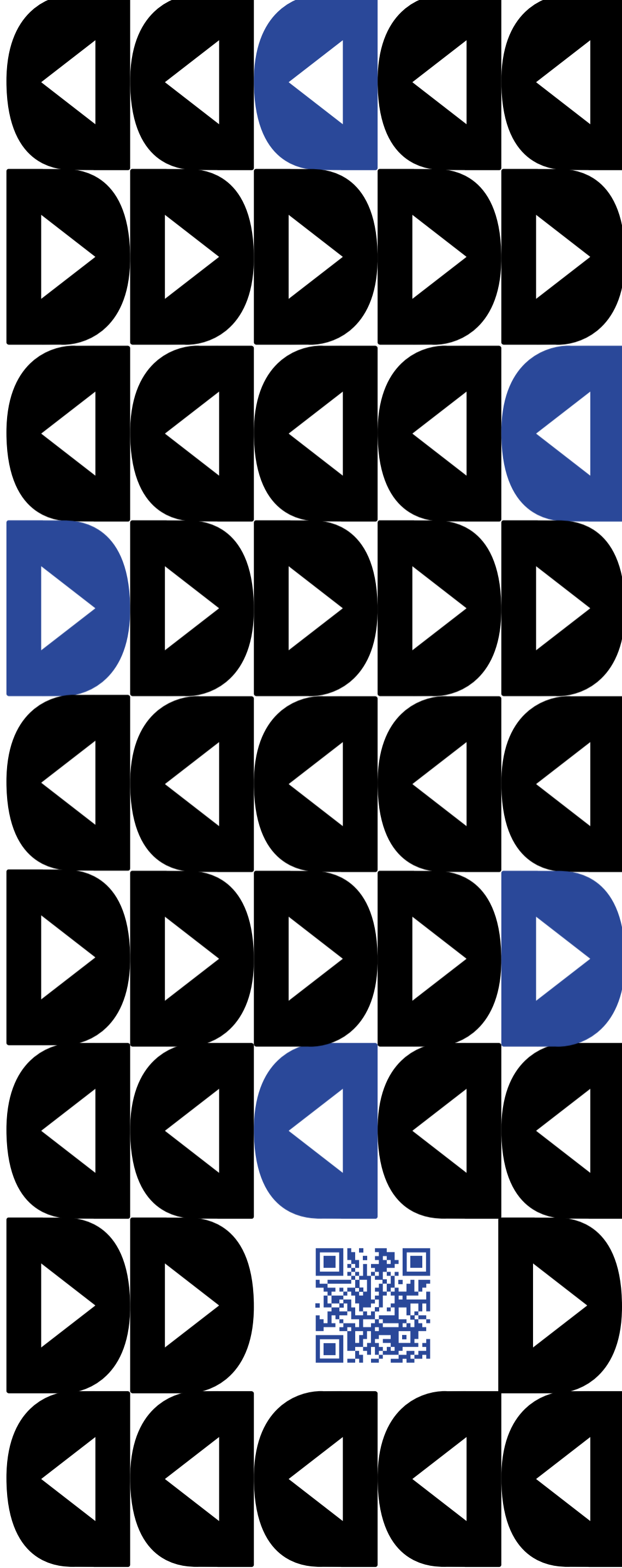
Fa molta por, no saber coses. M'imagino, de nit, que un dia la meua UM i l'SI deixen de funcionar i soc com una bestiola acabada de néixer però gegant, que no puc articular paraula ni dir al pare què em passa, o pitjor, que no sé què em passa perquè no tinc UM i no sé que no puc parlar. El pare em vol tranquil·litzar i em diu que això no pot passar. Que la UM del cervell orgànic va fent feina, de fons, silenciosa, i que si tot l'implant cognitiu, de cop, deixés de funcionar, encara sabia fer alguna cosa. No em consola gaire. Però llavors diu que als vespres, després de parlar-nos molta estona, surt al porxo, seu i es desactiva l'implant. Que, si mai ens desvetllem i el trobem contemplant el veïnat, amb la mirada llarga, que no ens angoixem, que està gaudint de no saber res, que a vegades ho troba a faltar i que, si volem, un dia ens podem quedar amb ell a parlar de les coses que no sap. ●

YORGOS

SERGI MORESO

Assemblea General

Dijous 13 de febrer
18.30 h, La Deskomunal
C. Riera d'Escuder 38, Barcelona

**Ja ets
subscriptora?
Fes-te sòcia**

Participaràs en la presa de decisions i
tindràs veu i vot en l'assemblea general
de la cooperativa.

Seràs copropietària de La Directa.

Tindràs accés a la revista mensual en
format web i t'arribarà en paper a casa.

cooperativa.directa.cat

SOTA FOCUS

4-15

Alvocat, un aliment gens saludable per al planeta.

Grans empreses agrícoles han vist en el monocultiu del fruit verd un negoci que no para de créixer. En algunes zones del País Valencià està guanyant terreny als cítrics.

Però l'èxit del producte té una cara menys amable, a causa de la gran quantitat de recursos hídrics que reclama.

Un negoci madurat pel capitalisme.

La cara menys brillant del nou *or verd* a Mèxic.

SOBIRANIES

16-21

Per terra i mar, al rescat de les damnificades per la dana.

22-23

Satèl·lits de teledetecció: ulls a l'espai.

24-25

Superar la dependència del creixement a les ciutats.

26-27

Gestió comunitària per un millor benestar del veïnat.

28-29

Zo Randriamaro, activista pels drets humans a Madagascar: "L'ecofeminisme no és només una filosofia, és una experiència".

30

Per Carnestoltes, menjar de revoltes; per Quaresma, menjar d'esma.

LA CENTRAL

32-33

Pasturatge d'altura al Pirineu.

INTERNACIONAL

34-37

Cooperativisme per contrarestar la màfia calabresa.

38-39

Tornar a Síria entre el dolor i l'esperança.

L'ENTREVISTA

40-45

David Ballester, historiador: "La policia és una de les herències més enverinades que va deixar el franquisme".

IDEARI

46-51

Videojocs que disparen l'educació crítica.

52

Noves pedres precioses de la narrativa en català.

53-55

'Pedaços', els últims roders llibertaris de l'Horta Nord.

56-57

Incomodar l'anticapitalisme políticament correcte.

58-59

A debat: La via judicial pot ser efectiva per confrontar les infiltracions policials?

60-61

Relat: "Les paraules".